

MB
97.515

Ezt sem én írtam

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

Timár György

Est

sem én irtam

Timár György
Ezt sem én írtam

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

Timár György

Ezt sem én írtam

Új irodalmi karinthkatúrák

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

Szépirodalmi Könyvkiadó

Budapest

A karikatúrákat
Kaján Tibor
készítette

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

MB 97.515

1983

©Timár György, 1983

Kortársaink

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

Bari Károly

Született a természet lágy ölén, a Kos és a szövetségi politika jegyében. Mániás-impressziós alkat, némi hajlammal a monomádiára. Képzeteit olyan sűrűn társítja, mintha azok is nomádok volnának. A legmodernebb törekvések jellemzik; a régi mondást is, mely szerint a toll fegyver, ekként korszerűsítette: „A toll isméltófegyver” – s ezt azóta sem győzi bizonyítani.

Cigányok vonulása

Aranyfekete villámok korbácsa csattan, húzódunk melegdni felhők szekérponyvái alá, viháncolnak vonóval csiklandott; tüzes ölü asszonyaink, fektükben perdülnek táncra, lesz kit világra izzadniuk árkok pelyhes fűvén, mezők sarában, szekérrúddal hálnak borostás állú nagyanyáink is, tüzek lobognak sokat megélt farukban, azzal világítunk, csontkezű telek és vértől ragacsos nyarak keresztje rajtunk, köröttünk a szél kutyája csahol, csillagfényű lombok cite-ráznak, angol láb híján a magunkéval rójuk úttalan útjainkat, jártunkban-keltünkben jó ha jut néhány perc Camus-re, Éluard-ra, halott őseink itt bicegnek oldalunkon, vázként se bírnak ők egy helyben megmaradni, kidöntött fejfák jelzik feltámadásuk helyét, szarkák viszik csörögve utánuk hajdani gyűrűiket, satöbbi, satöbbi.

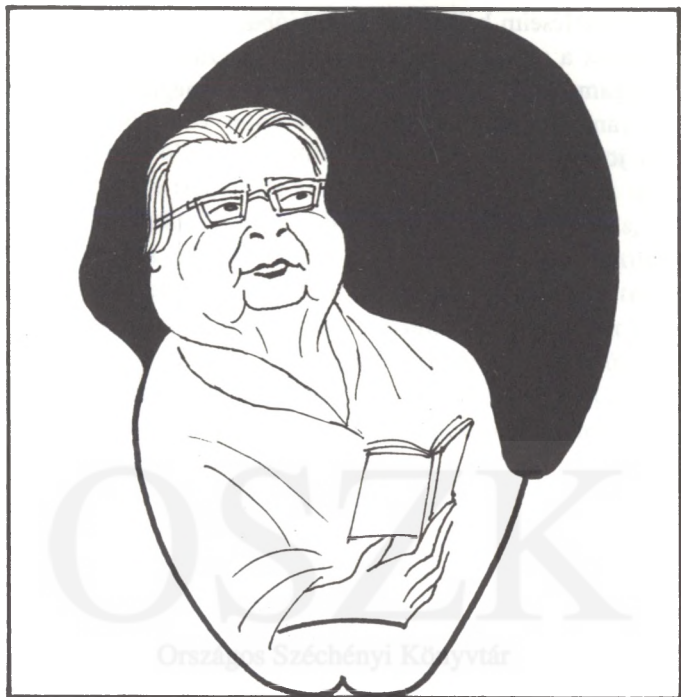
Vonuló cigányok

Csattogó villámok arany korbácsa feketéllik, az égen felhők sátoros szekerei vacogva billegnek, árkok pelyhes fűvén, mezők sarában tüzes ölü asszonyaink csiklandják táncra vonónkat, citeráznak a csillagfényű lombok, aszott nagyanyáink a múltkori vers óta egy kicsit borostásabban szorongatják sóvár markukban a szekérrudat, így megy ez már ezer évek óta, nyöszörgik a fejfák alól épp előmászó halot-taink, így bizony, de legalábbis tíz éve, nyöszörgik falramá-szó olvasóim, mert ég tudja, miért, ők is rühellik az egy-helyben-maradást, piros aláhúzások jelzik

önismétléseim helyét, minden hiába,
jönnek a szarkák, csörögve viszik-hozzák
magamtól elorzott képeimet, tessék, megint megírtam
ugyanazt a verset,
itt jön ki, itt jön ki.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

Dénés Zsófia

Született a Párizs—Érmindszent országút bal oldalán, gyalog. Már igen fiatalon Ady-árva lett, s attól kezdve nyomorgással kereste kenyerét. Becsületességére jellemző, hogy a lénia eltulajdonítására még legínségesebb napjaiban sem vállalkozott, abból kiindulva, hogy az egyenes utat anélkül is, sőt még jobban megtalálja. Hárs Lászlóról nagyobb monográfiát írt, „Akkor az Adyk épp szerettek” cí-

men. Kilencvenedik születésnapján a kritika fölfedezte mint irodalmi ígéretet, s maga is meglepődött, hogy ezt ő be is váltotta. Legismertebb munkái: „Ady és én”, „Én és Ady”, „Miért nem mentem Adyhoz feleségül”, valamint „Miért nem lett Ady a férjem”. Az alábbiakban egy televíziós interjút közöljük.

Élet helyett órák tévéműsor

RIPORTER.

Kedves Dénes Zsófia! Ön holnap ünnepli százötvenedik születésnapját. Az olvasók és a nézők nevében szeretettel gratulálunk. Kérem, mondja el, hogyan sikerült ilyen szép, hosszú, tartalmas és gyümölcsöző életet élnie. Utóvégre az még kritikánk mai állapota mellett is ritkaság, hogy valaki úgyszólván a saját centenáriuma küszöbén válják országos hírvíróvá. Lehetséges-e, hogy ön életének első kilenc, sőt kilenc és fél évtizedét egyszerűen csak adyt... ízé, adatgyűjtésre szánta?

D. Zs.

Nem volt ez egy ilyen tudatos dolog. Tudja, én olyan sok nagyságot, valódi, igazi, fennkölt nagyságot láttam magam körül, hogy eszembe se jutott volna helyet igényelnem az ő Parnasszusukon. Hanem aztán rájöttem, hogy valójában nekik tessék szívességet, ha elmondom, ha leírom, ha imádságosan eldalolom, milye-

nek voltak, hogyan éltek, szerették-e a spenótot, meg miket mondtak, amikor éppen nem annak a gyönyörűséges, isten-áldotta zsenialitásuknak a kifejtésével voltak elfoglalva.

RIPORTER.

Mint például Ady?

D. Zs.

Például Ady, igen. De ha megengedi, beszéljünk inkább másról. Adyról én már mindent vagy legalábbis majdnem mindent elmondtam, megírtam. Az ő szépséges, nagyságos, lángézszerű szemeiről. Váradról, Párizsról. A kisebb és nagyobb női zsukákról. A verseiről. Az egész látnokságos lényéről.

RIPORTER.

Párizsban ön is járt.

D. Zs.

Többször is. De sohasem Adyval. Pedig valahányszor átballagtam a jégvártyás Luxembourg-kerten, hogy hazatérjek abba az én rue Tournon-béli fűtetlen manzárdszobámba, kísérgethetett karomnál fogva kétfelől hol Apollinaire és Max Jacob, hol Picasso és Anatole France, hol pedig Rodin és Jean Jaurès, a rue Vaugirard-i postahivatal előtt nekem valahogy mindig Bandi jutott az eszembe. Párizsi tartózkodásai idején oda kapta ő a Budapesti Napló pénzküldeményeit, protestante.

RIPORTER.

Talán poste restante?

D. Zs.

Nem, nem, szándékosan mondtam így. Egyike volt ez az ő nyakas, kálvinistaságos élceinek. De ezzel legföljebb csak Lédát bosszanthatta, engem soha.

RIPORTER.

Hogyan jellemezné a kettejük kapcsolatát?

D. Zs.

Hát... hogy is mondjam. Én akkoriban még nagyon naivságos voltam, azt hittem, megmenthetem őt. Nem másoktól – másoktól meg tudta ő magamagát menteni –, hanem csakis önmagától. Az ő szilaj, önpusztító énjétől. Hogy is tudhattam volna, hogy a lángelmék lobogása nem állítható takaréklángra! Márpedig ő, nem tudom, említettem-e már, lángész volt, önmagát lobogva porig emésztő. Ferenczi egyszer meg is világította nekem ennek az önemésztőségességnek a lelki rugóját. Az az aranyos, tündéri, az a szemüvege alól vesénkig kandikáló Ferenczi!

RIPORTER.

Mit mondott Ferenczi?

D. Zs.

Egy ízben kilátogatott a Húvösvölgybe, Adyhoz. Ő ment előre, engem kint váratott, meglepetésnek szánt. De a meglepetésből nem lett semmi. Illetve hát lett,

csak éppen énram róttá ki a sors a meglepődést.

RIPORTER.

Mi történt ?

D. Zs.

Ferenczi a szemüvegét zavartan törölgetve lépett ki Adytól. Én rögtön láttam, hogy valami baj van. És akkor azt mondta az a jószágos, az az arkangyaliságos Ferenczi: „Egész éjszaka vedelhetett valahol, szégyen. A padlón hever és hortyog, úgy látszik, hazajövet elbotlott a tudatküszöbében. De ne féljen, drága Zsukica, nem ütötte meg magát: egy nagyon is puha, mezítlen nőszemélyre zuhant, az van alatta.” Ezzel mindent megmondott. Az ő szokásos nagy-nagy tapintatával, de mégis. Azt mondta ki, amit kellett. Se többet, se kevesebbet.

Országos Széchényi Könyvtár

RIPORTER.

A mezítlen nőszemélyt ?

D. Zs.

Dehogyan ! Hiszen ezt a dürrögős, kanságos oldalát jól ismertem én az én drága Adysomnak. Ha ivott, még azt se nézte, kivel tér haza és hánnyal. Őneki akármi-féle bibircsókös csoroszlyák megtették olyankor. És ez elég gyakorta előfordult nála, sajnos. Nem is tudom, tán úgy három-négy óránként. Aztán persze rögtön, ahogy kijózanodott és rápillantott az

illető csúfságos fehérszemélyre, egyszerűben bűnbánó kisgyerek lett megint. Nem: Ferenczi pontos diagnózisára emlékezem én máig is kalaplevegő áhítattal. Arra, hogy az én szépséges és okosságos lángész-kisfiam „elbotlott a tudatküszöbében”. Senki író nem tudta volna úgy összefoglalni Ady lélekrajzát, mint Ferenczinek ez a berggassei mondata.

RIPORTER.

Berggasse. Ön Freudot is ismerte.

D. Zs.

És mélységesen tiszteltem. De talán nála is jobban Jászai Marit, azzal a borízú őrmesterhangjával meg a nemzetiszínű fűzőjével. Meg Strawinskyt. Törpe emberke volt, tán ha ekkorácska, ni, de micsoda szellemóriás! Az volt a szokása, hogy ha szóltak hozzá, a kisujjával az orra hegyét körbe-körbe vakarta, s közben a bal fülét valamilyen, csak általa hallott szépséges melódia taktusára csapkodta előre-hátra. Ott voltam Párizsban, amikor megbukkott. Gyönyörű este volt.

RIPORTER.

Ha jól tudom, Ady ekkor sem volt jelen.

D. Zs.

Hogy is lett volna? Az én Adysom – egy zeneteremben?! Ki nem tette volna a lábát a hotelből, legföljebb a kocsmáig, vagy ha a postára ment, a pénzéért. Nem

mondom, egyszer, egyetlenegyszer kikocsizott Lédával valami csészán a Bois-ba, de azt is csak azért, hogy megírja erről szóló versét. Egyszer pedig a Boulevard Saint-Michelre nézett el, tudja, a Szent Mihály útjára, abból lett a *Párisban járt az ősz*. De azzal slussz. Kellett is neki ballettot néznie, tárlatokra járnia! Anélkül is pontosabban érezte, mi ott a látni- és hallanivaló, mint én, aki reggeltől estig csak a Fauve-okat vagy Nizsinszkijéket bámultam ájult hittel és alázatosságosra nyűgözött lélekkel.

RIPORTER.

Egyéb ismeretségek?

D. Zs.

Szinte meg se tudnám számlálni: Modigliani, Gauguin, Zola, Chateaubriand. Igaz, az utóbbit otthagytam a La Coupole-ban, annyira rágós volt. És Cézanne, a csodálatos, a varázslóujjú Cézanne! Emlékszem egyik vernisszázsára. Az egyik uram, már nem is tudom, hányadik, valamilyen közel-keleti állam polgára volt, talán török vagy egyiptomi, de az is lehet, hogy perzsa, én csak a nyugati országokban ismerem ki magam. Na, ennek az uramnak az egyik kultúrdiplomata unokaöccse, bizonyos Ali Baba nyitotta meg a kiállítást a Salon des Montagnards nevű sziklabarlangban. Nagy látványosság, cé-

có volt, oda sereglett mindaz, ami mind máiglan Tout-Paris-nak mondatik. Ez az én rokonom pedig elővett valami pálcát, olyan Zauberflöte formájút, azzal aztán megkocogtatta a sziklát, s elkiáltotta magát: „Cézanne, tárulj!” S képzelje, mint valami varázsütésre, a szikla kettévált, és ámuló szemeink előtt megjelentek a nevezetes almák, körték, borosflaskák. Volt, aki azt hitte, fogadáson van, s venni akart belőlük. Egy Guillaume Tell nevű, fölöttebb hetyke tartású egyén pedig, akit a pointillisták béreltek föl, az egyik almába ráadásul bele is célzott valami nyíllal, de csak a melléje festett silleres palackot találta el. Folyt is a vörös festék, mintha maga a bor folynék. Hát én ott rettentően megsajnálтам szegény Cézanne-t. Előbb csak dermedten nézte, mi történik, aztán előszedett valahonnét egy vásznat, s elkezdett rá könnyecseppeket festeni. Szívszorító volt látni, hogyan sír egy festő. Különösen hogy ezek a könnyek – máig se tudom, hogyan csinálta – le is peregtek a vásznon sorjában. Peregtek, megvallom, az én szememből is, mert elképzeltem, mit érezne az én drága, ősmámorságos Adyskám, ha mondjuk Rákosi Jenő valamelyik bérlegénye kilőné a bort az Ős Kajánból.

RIPORTER.

Műsoridőnk lassan lejár. Mit kíván önmagának a következő százötven évre?

D. Zs.

Még sok-sok ilyen szimpatikus riportert, aki nem ragaszkodik mindenáron ahhoz, hogy Adyról beszéljek.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

Esterházy Péter

A képzetesebb ötéves filozófusok és az infantilisabb intellektuelek írója. Egy gyermekkori mosogatás alkalmával kapta azt a TIP-et, hogy felnőtt korban majd lehetőleg találja ki mindazt a jópofa dolgot, amit már gyermekkorában is kitalált volna, ha akkor már felnőtt. Azóta kijárta az ugriiskola valamennyi osztályát, s megtanulta, miként lehet egyszerre szeretni és látni anélkül, hogy az ember kancsal maradna.

Kancsikó és Ninya

(májusi vasárnap)

Ninya teli volt reménységgel. Annyira teli volt, hogy orrán-fülin gyűtt belőle. Mármint mindaz a reménység, ami már nem fért a bőrébe.

– Május van – vont a tüstént a következtetést Kancsikó, és fölfelé nézett a fűből, egy szoknya alá. De a lány már tizenhat is elmúlt, így hát nem volt a dologban semmi érdekes. Az ilyesmit különben is jobb édesapámra hagyni. Meg aztán tudtuk, hogy – mint egy hosszú gyerekkor során annyiszor – újra mosogatás van a láthatáron.

– Ott, ni – bökött a láthatár felé Ninya. És VALÓBAN: kéklő hegyek, templomtornyok meg gémeskutak között jól lehetett látni a MOSOGATÁST. Az egyik zsíros kanál hátán bukfencet vetett a naptányér, és csupa vörös pötty lett a feneke.

De ezt se lehetett örökké.

Kancsikó hegedülést javasolt. Ketten hegedültek Ninyával. Ninya tartotta a hegedűt, Kancsikó nyiszált a vonóval. Én voltam a dallam.

Édesapám fölébredt a hajcihőre (hajcipőre?), és azon pizsamásan, hunyorogva bámult ki az ajtón.

– Szent Habakukk, ennek a kölyöknek kettéhasadt a tudata.

– Á. – Kancsikó huncutul kacsintott. – Hárommá. Kettő, az már olyan ciki.

– Nem lehet kétszer egymás után belépni ugyanabba a mosogatóvízbe – szavalta Ninya, de már unta a mutatványt.

– Át vagyunk verve, feleim : erről a hegedűről hiányzik a pedál. Uzsgyi, gyerünk inkább kirándulni. Erdős-rétes tájakra.

– Az nem jó.

Kancsikó fogta a vonót, és fontoskodva vonta össze vele szemének öldökét.

– Erdős-rétes, az nem jó. Mákos-rétes, az jobb.

Már ment is a konyhába. Pedig tudta, hogy anyám ott van.

Hiába, Kancsikó valóságos hős, ha a hasáról van szó.

(az értekezlet)

– Az értekezletet megnyitom – közölte Kancsikó. – Döntünk kell. A helyzet nem tűr halasztást.

Ninya meg én lehajtott fejjel (fővel?) ültünk. Tudtuk, hogy mi következik.

– Itt állunk a százharmincadik oldalon – emelte föl a hangját Kancsikó, valahová a fejünk fölé, Damoklész kardjának magasságába. – Itt állunk, és nem tehetünk másként. Cui prodest? Sic transit gloria mundi. Sic itur ad astra.

– Tessék? – kaptuk föl a fejünket Ninyával.

– Ja? Semmi. Azt mondtam: sikítson az Astra moziban. De voltaképpen nem erre akartam kilukadni.

Csönd lett. Mély csönd, csak úszóknak. Anyám se mozgott a ravatalon, épp csak egy kis habcsókot lehelt felém, de én tüntetőleg elfordultam. Szóval Kancsikó ki akar lukadni.

– Mondom, itt állunk a százharmincadik oldalon, és még mindig nem döntöttük el, hogy mindezt kis krapekok számára írjuk-e, avagy pediglen felnőtt krapekoknak. Ennyit pro primás.

– Lesz pro szekundás is ?
– Majd ha suliba kerülünk. Addig itt kell helytállnunk.
– Vagy helytűlnünk – nyegléskedett Ninya, amire persze nekem is sürgősen kontráznom kellett :

– Netán helyt feküdnünk. Édesapa is helyt fekszik. Sőt máshelyt fekszik.

– Pszt ! – Kancsikó a fölemelt ujja mögé dugta a száját, s gyors pillantást vetett anyámra a ravatalon. – Nicht vor dem Kind. Az ilyesmi nem tartozik idegenekre.

Anyám a szemfödélbe fújta az orrát. Ez most valahogy IGAZÁN nem volt JÓ JÁTÉK.

– Tudjátok, mit ? – mondtam. – Ne döntsük el. Döntse el a könyvterjesztő. Vagy a kiadó. Végtére is az a dolga. Mi még csak éretlen tacsókó vagyunk. Prímás inter pár rés. (Vagy árrés ?) Non scolae, sed vitae discimus. Aquila non captat muscas. Si vis pacem, para bellum.

Ninya, amilyen komolytalan volt, rögtön kinyitotta az íróasztalfiókot. Abban volt a Parabellum. De az egész lakásban egy árva darab Sivispacem sem akadt. Slamos egy háztartás, mindig mondtam.

– Hol van a hón, melynek alja van ? – tette föl a szónoki kérdést Ninya, hogy másra terelje a közfigyelmet. De Kancsikó nem ment bele a ledér tónusba.

– Szóval ?

Lehajtottuk a fejünket. Anyám fölkel a ravatalról, és kiment ajtót nyitni, mert csöngettek. A postás volt, táviratot hozott :

MUNKAASSAAGOM UEGYES FOLYTATAASAA-EERT ELISMEREES EES SZIVBOEL JOEVOE HAA-LAAS KOESZOENET STOP MAANDY IVAAN.

A kérdés ezzel eldoelt.

Kancsikó föl is írta egy nagy rajzlapra filctollal, hogy kikhez is szólunk mi: FELNOETTEKHEZ.

– Na, mars aludni, mert odacsapok, szememfényei! – dörrent ránk a fönti következtetést mintegy megkérdőjelezve eedesapaam, aki váratlanul még egyszer hazajött, s az előszobában egyszerre gombolta ki a kabátját meg anyám blúzáát. (Gombolkozik, tehát van, mondaná a jó öreg Descartes felesége, ugyi.)

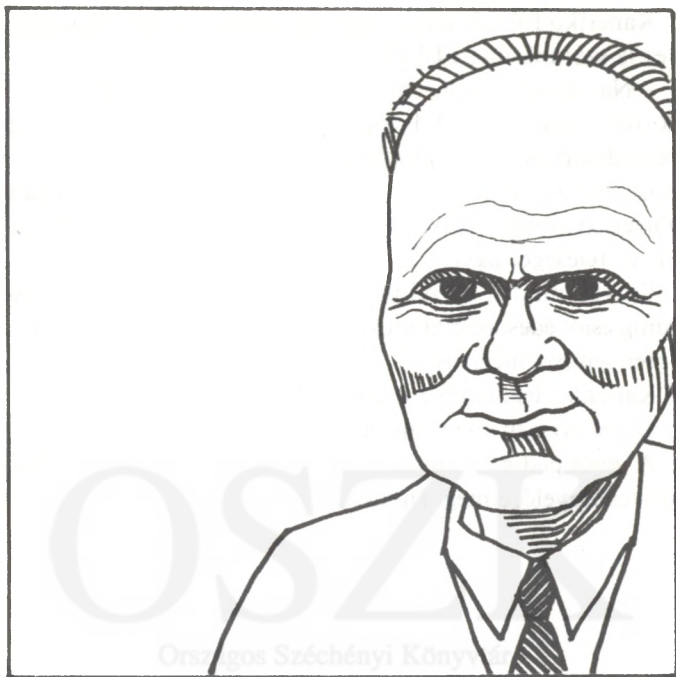
Szóval minden kezdődik előlről. Az egész családi balhé. Amíg csak édesapámat megint el nem szólítja a tavasz. Hja, pater semper incertus.

Kancsikó légneművé foszlott. Ninya is.

Unter Armen silent musae.

A jövőt pedig és lóugrás szerint olvasandó termelési kisregényeit egyelőre még Tandori szelencéje rejti.

Országos Széchényi Könyvtár

Gáll István

*A korai ötvenes évek késhegyig, sőt olykor a kés markola-
taig menő összecsapásainak drámai ábrázolója, aki hitele-
sen mutatja be, hogy a személyi kultusz éveiben az ország-
nak túl nagy volt a feje, s ezen nemcsak a ló búsult. A szerző
további fontos megfigyelése, hogy a termelésben – szemben
a matematikával – mennél több a nulla, annál kisebb a helyi
érték.*

Süse semmit nem értett az egészből. Igaz, ezt már eléggé régen gyakorolta, úgy nagyjából a születése óta, valahogy mégsem sikerült hozzászoknia. Lám, most is: az olvasó már mindennel tisztában van, ő pedig csak áll, mint ló a hegyen. Mert mit is válaszolt Reakczy főhadnagy a kérdésére, hogy hol vannak a csődörök?

– Hol lennének? Kihelyezésen, a szamaras házaknál. A maguk híres vezetősége szerint az országnak nem telivérekre, hanem igavonókra van szüksége. Hát most szamarakat hágatunk a csődöreinkkel. Így a kancákat is kíméljük, s öszvér is lesz elegendő. Nem mondhatja, hogy nem vagyunk toleránsok.

– A vallásuk nem érdekel – felelt Süse, s megint csak nem tudta, mitől van olyan érzése, hogy a másiknak megrándult a szája széle.

Szóval, öszvérprogram. Süse csak annyit tudott a lóról, hogy két oldala van, mégis megbotlik, de eszében volt még a megyei titkár intelme:

– Éberség, Süse elvtárs! Veszélyes ürgék ezek, egyetlen szavukat se hidd el. Tudod: az ellenség nem alszik.

Ahá. Most már érti, miért olyan kialvatlan az egész telepi társaság. Az orránál fogva vezetnék, mint egy nyeretlen két-évest, csak, hogy kötőféken tartsák! Nahiszenhogypedig! Nem csodálkozna, ha erről az öszvérügyről is kiderülne, hogy szabotázs. De hát ő ehhez nem ért. Abban azért lehet valami, hogy öszvért számarral keresztezve telivér verseny-mént aligha kapunk. Jobb hát, ha nem szól semmit. Milyen minőségben is szólna? A telepvezetői kinevezése egyre késik a Kastélyból, pedig Kafka elvtárs minden fejezetben kétszer

is megígéri, hogy meglesz. Különben is, mit mondjon? Oda-fönn csakugyan füttyülnek a lótenyésztésre. Meg igavonó sincs elég, szentigaz: bátyjáék a szövetkezetben a volt főszolgabíró-t fogták az eke szarva elé. Ennek a Reakczynak igaza lesz. Viszont egy szavát sem szabad elhinnie. Á, buta vagyok én ehhez – gondolta Süse, és megrettenve, hogy véletlenül egy okos gondolata is támadt, leitta magát. Ettől aztán legalább a kurázsija megjött, s amikor a Kisherceg belépett a budiba, csak úgy egy ültő helyéből nekirontott a galád bitangnak:

– Mi az? Ajtóstul törünk a forradalmárookra? A helyükre akarunk ülni, mi? Nahiszenhogypedig!

Hirtelen elérzékenyült: – Emlékszel, amikor hátulgombolós korunkban együtt öntöttünk ürgét? – (Sajnos, az ürgéről megint a megyei titkár szavai jutottak eszébe, ezért ismét vallató hangon folytatta:) – Maga a beépült ellenség? Válaszoljon!

– Én hát – bólíntott együttérzőn a Kisherceg. – Ha kell, papírt is adhatok róla.

De papír nem kellett Süsének: volt a reteráton elég.

Továbbra is sötétben kellett hát tapogatóznia. E művelet közben véletlenül az istállóajtó mellett vitt el az útja. Hangokra lett figyelmes:

– Bikacsök hívja Almásderest... Bikacsök hívja Almásderest... Jelentem, a határőrség létszáma hatvankét fő legénység, plusz hat tiszthelyettes... Fegyvereket tőlük lehetne szerezni, mihelyt az akció megindul... Addig majd folytatjuk a szabotázszt ennek a hólyagnak a palástja alatt... Vétel.

Süse a markába vihogott. Nemhiába áll istállóajtóban: kilóg a lóláb. Ez a Kisherceg neki játszik színházat, de ő nem megy lépre. Különben is, micsoda hülyeség ez? Hisz

neki nincs is palástja. Egy igazi ellenséges ügynök nem lehet ilyen rosszul tájékozva. Viszont – hohó, álljunk csak meg! – a Kisherceg *nem alszik*. Ez áruló jel lehet. Talán mégis...? Á, hisz ő maga, Süse sem alszik már három napja. Hát akkor ő is ellenség? Lehetséges volna, hogy éppen ő, Süse az ügynök, csak nem tudja? Szent Mátyás! Ha ennek híre talál menni... Persze kivághatná magát. Elég, ha azt mondja, hogy utasításra éber három napja. Igaz, ugyanezt a Kisherceg is elmondhatná... Az ellenség nem alszik, mi meg éberek vagyunk – mi lesz ebből? Harminc évig horkolni fog az egész ország.

Méla undorral félrerúgta a lábánál tornyosuló ellenforradalmi röplapokat, s ment lefeküdni.

Másnap azt mondja neki Reakczy:

– Hallom, Süse, maga a legpihentebb egyén az egész környéken. Úgy mondják, maga a nőknek is csak a lepedőjét csókolgatja szombatonkint.

Mit akar ez tőlem, gondolta Süse. Gúnyolódik rajtam, vagy dicsér?

– Meg úgy mondják, testét-lelkét odaadná ezért a telepért.

Süse megint nem értett semmit. És ez így ment már hosszú lapok óta. Hová a jóistenbe akar kilyukadni a főhadnagy?

– Csak folytassa.

Reakczy finoman elmosolyodott, és fölhúzta a glaszékesztyűjét, amelyben az osztályharcot vívni szokta.

– A kancákról van szó. Hiányzik nekik a csődör. Az meg mind kiszálláson van. Rengeteg a dolguk, olyan sok a számár mostanában. Maguknál nem jártak?

– Bökje már ki, mit akar!

– Én, ugye, már idős vagyok az efféléhez. Schwindl úr, az

állatorvosunk, folyton részeg; el se találna egy kancáig. Ménes Kari, a könyvelő, családos ember. A többi? Hisz tudja, valamennyinek a korcsmáros szalmaözvegyére van bérlete, napok szerint vannak nála beosztva. Érti már, Süse? Csak maga mentheti meg a telepet.

Süse meghatódott. Lám, mégis bíznak benne. Csodálatos érzés. Hirtelen úgy érezte, mindenre képes a lovakért. Ha kell, ő is ló lesz. Mindhalálig. Nem nagy ügy. Mintha mindig is ló lett volna.

– De ugye, ezt nem veszik filmre? – kérdezte. – Ugyanis... van valakim.

– Az a kis tanítónő? Amiatt ne fájjon a feje. Azt időközben alaposan kezelésbe vette az énektanár. Már úgy visítja a magas cét a lelkem, hogy csaknem kiesik az ágyból. És hogy blattol! Már a három keresztben is kiigazodik.

Süsével megfordult a világ, akárcsak negyvenötben. És éppolyan vörösnek is látszott. De Süse most nem örült ennek.

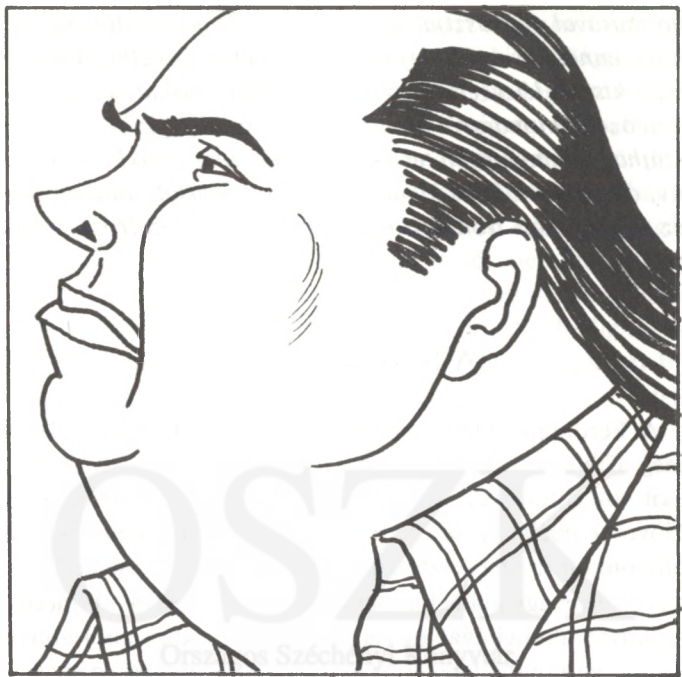
– És még ezt a cafatot akartam én idevenni ménészasszonynak!

Az istálló ajtaja felé sandított.

– Gyerünk! Találok én olyat, aki hűséges! Aki nem blattol félre, a kirelejszomát!

A válla fölött még visszaszólt:

– Csak majd adjanak egy hokedlit!

Galsai Pongrác

A magyar irodalom kistükre, melyben ő maga jóformán el se fér. (Rosszformán is kilóg széltiben.) Közismert hypochonder, aki szüntelenül attól retteg, hogy egyszer még le talál fogyni százharminc kilóra; ettől való félelmében aztán két-három óránként leeszi magát a sárga földig. Mint valamennyi író-kortársának kedvelt Grácija, nemcsak az étkezéseket, hanem a Gráciákat is görög sorsszerűséggel, azaz

hármásával fogyasztja, attól a bölcs felismeréstől hajtva, hogy ennél kevesebb ügysem volna képes átölelni. Megírni csak kisebb lélegzetű és igényű munkáit szokta; igazán kidolgozott, mondatról mondatra gondosan fölépített műveit szájhagyomány útján terjeszti. Emlékezései azokba a primitív, diluviális időkbe kalauzolják el az olvasót, amikor még az úgynevezett irodalmi élet helyettesítette az Írószövetséget.

A besurranó kezdő

A Ferdinánd-Metternich klikk személyi kultusza idején még afféle süvölvény voltam, írópalántának is zsengecske, akit sok ájtatos dicsérő jelzővel kellett megöntözni, hogy idővel terebélyt eresszen. E dicsérő jelzőkért általában délutánonként, a szerkesztőségi órák után, de volt úgy is, hogy a késő esti vagy pláne hajnali órák stearingyertyás, krinolin-szoknyás álomvilágában vetődtem a Pilvaxba, ahol abban az időben mindig lehetett más éhező írókra és egy-egy leves reményében új irodalmi műremekeink áldozatos meghallgatására kész fülekre lelteni. Emlékszem, egyszer-másszor a már befutottak közül is beáldott-vert oda néhányat a sors keze, teszem azt Vörösmartyt, akit mi, pécsi öregdiákok, tanár-pukkasztáson edzett gonoszkodásunkkal egyszerűen csak Vörös Marcinak becéztünk, jóllehet fürtjei már akkor is inkább egy vén cigány földszerűen megőszült színezetében pompáztak. Annyira, hogy egy alkalommal valaki – tán Jókai lehetett? vagy Vasvári? – az ugratást halálos komoly hangsúly és ábrázat sztanioijába csomagolva föl is vetette, nem volna-e célszerű, ha magának a Tavasz (azelőtt Fröh-

ling) nevű hajfodrász közeli, Kristóf téri boltjában vendég-hajat veendjen. A költő, aki akkoriban a Nagyvilágot szerkesztette, megsértődött ugyan, akár – ahogy mifelénk mondják – Végh Gyuri a Fabulyától, mégsem maradt el a Pilvaxból, mert, mint mondta, a Nagyvilágon e kívül nincsen számára hely. Ez nyílt kiállásnak számított akkoriban a Kárpátia, az Astoria és a Belvárosi kávéház ellen, a Hungária kávéház nevű sportszerkereskedésről nem is szólva. Arany később még meg is toldotta „Hasadnak rendületlenül”-jében azzal, hogy „itt enned, innod kell”. Pedig a Pilvax nem volt éppen olcsó hely, egy-egy este ott „ötszáz bizony dalolva ment”, hogy továbbra is Akadémiánk szeretett főtitkárát citáljam.

Máig büszkén emlékszem arra is, hogy a szüleim küldte madárlátta zsebpénzből egy ízben vendégül láttam, igaz, csak szerény zónapörköltöm felére, az oroszlan-, tigris- és hiénakörmeit már akkor mutogató kis Petrovics gyereket is. Ő cserébe hálásan, egy frissiben megválasztott pápa kegyosztó hangján megdicsérte a pécsi női felsőkereskedelmi teljes végzős osztályához valamelyik vasárnapi mise alatt írott (ma már tudom: erősen közepes) ódámát. Emezt különben később, már érettebb fővel, amikor legfőljebb már csak egy fél leányosztály tudott izgalomba hozni, Illés Bandi bátyánk tanácsára kihagytam amúgy is túl terjedelmes életművemből (a nyomdász kolléga kéretik még frocliból se *ételművet* szedni!), mely életműből hajdani rímes kísérleteim már csak azért is kilógnak, mert hisz eleve sem az öröklét fennkölt ígézetében, mindössze egy-egy bizalmasabb, kézzelfogható, pontosabban egyenszoknya-emelintő temetőkerti *tête à tête* előkészítéseképp fogantak, tehát meglehetősen lennkölt módon. Így aztán amily – nincs jobb szavam – *megejtőeknek*

bizonyultak, már ami a célba vett nemesebb vadakat illeti, éppoly hidegen hagyták, fájdalom, valamennyi hímnemű ítész ismerősimet.

E kedvesen naiv, de másfelől természetesen kimódoltan számító verses próbálkozásaim egyetlen, meglehetősen soványka (igenis: *soványka!*), ám korántsem lebecsülendő eredménye az lett, hogy soha, még véletlenül sem idézek pontatlanul verssort, oly mélyen beleeszik-rágják magukat ezek a fülembe, kivált persze a szívemnek legkedvesebbek, amilyen – teszem azt – Pilinszky *Négysoros*-ából a méltán nevezetes első: „*Sajgó hegek a fémrideg nyomokban*”. Igaz, ez aztán úgy is van megírva, olyan csálhatatlan véglegességgel, hogy akarva se tudnám eltéveszteni.

Különben eléggé ványadt kis társaság volt az a bizonyos, a későbbiekben annyit emlegetett reformnemzedék. Én legalábbis egy-két jópofa héklizésen kívül semmi rendkívülit nem vettem észre benne. Ha nem lézeng a Koronaherczeg utcában néhány kékharisnya (mit harisnya? zokni!), hogy éjfél után körülöndörögje a nevesebbjét, nem is tudom, mi tartja márciusig pezsgésben azt a fészekalja ifjú titánt. S még az említett kék zoknik nagy része is, ha jobban belegondolok, igencsak rászorult volna egy kiadós stoppolásra.

R. Sz. barátom (akinek kilétét hadd fődje jótékony homály, s akiről csak annyit árulok el, hogy minden idők magyar irodalmának legtehetségesebb ön- és közkínzója volt), mondom, R. Szilárd barátom, bárhogya fölizzgatták is az élet eleven könyvének ezek az erősen fűzött és még erősebben fűző példányai, mániákusan és föltehetőleg a Koronaherczeg utczai *genius loci* hatására egyre csak egy ártatlan, kék szemű és szőke Gretchen-varkocsú *Kronprinzessin*-ről ábrándozott, mint egy szabadnapos fiákeres vagy ligeti hajó-

hintás. Közben abban a biztos tudatban persze, hogy rizikója kvázi nulla: ilyesfajta tündértünemény úgyse kukkant be, de még a reformkor végéig se a csibukfüstös hajnali Pilvax-ba, hogy őt a – legyünk disztingváltak, ahogy Kellér Bandi mondogatta – *szaván* fogja. Ennek az én drága Rubin Sz. barátomnak ugyanis (teljes nevét rejtse továbbra is a memoáriró kímélő tapintata) nem a megfogható hús-vér valóság volt a fontos. Őt csupán a légiesen illékony fantáziaképek ködszárnyú csirkéivel való éteri játék lehetősége izgatta belsőleg, őket szerette volna testiségükben is szinte testetlenül megszorongatni, s éppily légiesen meg is ismerni – ahogy annak idején mi, kongreganisták a párzási aktust az ott örökre magunkba szívott finom Tóth Tihamér-i diszkrécióval (s ettől erősen elütő szekrécióval) neveztük. Megismerni, igen, mégpedig lehetőleg úgy, hogy az álomhercegnő erről vagy ne is tudjon, vagy ha tud róla, ne akarja, vagy ha netán akarja (Isten neki, végtére miért is ne akarhatná?), hát legalább ne ővele, Rubin Szilárdval, hanem tudom is én, kivel, mondjuk velem, hogy drága jó cimborámat végre istenigazában megcsikarhassa az igazi, a kéjes, a megrendelhetetlen, a vers- és regényihlető féltékenység.

Író ugyanis kétféle van. Az egyik elsősorban szeretkezni akar, barátaim, s csak akkor írni, ha az előbbi valamiért nem sikerül neki. A másik mindig, minden körülmények között írni akar (vagy elmesélni, hogy mit írna meg, ha türelme is volna a zicflájsa mellé), és lehetőleg írás, de még inkább mesélés közben szeretkezni, ami az önkiélés csúcsa, maga a mennyország, a szférák zenéje. Az én R. Sz. barátom azonban nehéz eset volt, mert a megválasztandó sorrendben rendíthetetlenül ingadozott, mint egy jobb középparaszt Sarkadinál. Most már talán azt is megérti az olvasó, hogy miért

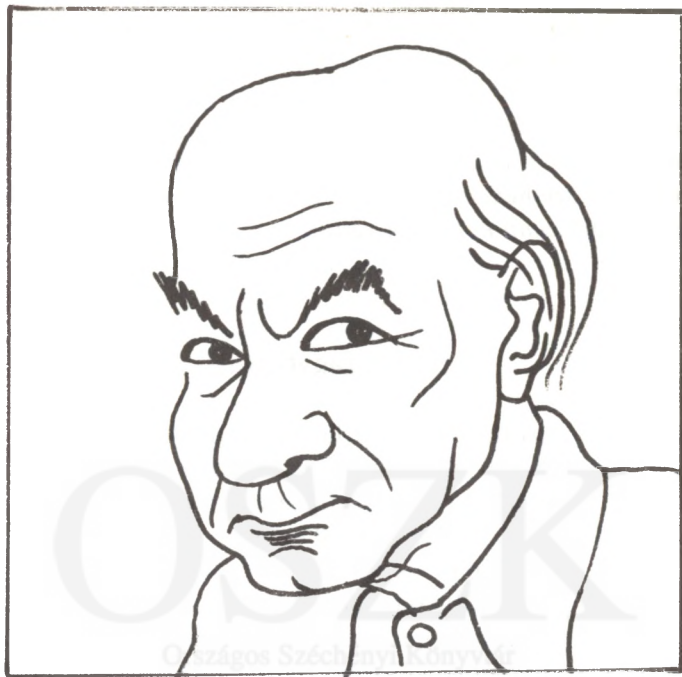
ügyelek ilyen kínos gonddal az inkognitójára. Egyébként ha nem jön sürgősen a szabadságharc, a sereghez beosztott, igaz, nem épp *Kronprinzessin*-küllemű markotányosnéival, becsszavamra, nem is tudom, hogyan evickél ki barátom ebből az ördögi körből, feloldhatatlan ellentmondást rejtő – és, mint látható, csak egészen finom pszichológiai megfigyelők számára érthető – dilemmájából, a jelentős irodalmi alkotásoknak szinte létfeltételét jelentő örökös meghasonlásából.

De hát jött, ugye, Kossuth, jött, majd elfutott Jellasics, jöttek az emberhúsfaló véres csaták és velük a hús-vér markotányosnék.

Így lettünk szegényebbek egy íróval.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

Illyés Gyula

Vátesz, mérföldkő és iránytű. Paraszti sorból származik ugyan, de magyar hold helyett neki csak egy picike Magyar Csillag jutott. Még egészen fiatalon megcsípte egy Cece-légy, azóta szüntelenül a határt kémleli. Ebből az élményből írta „Térelválasztók” című, Clémenceau-ról szóló színművét. Egyike a keveseknek, akiket Mátyás nagysága helyett inkább Beatrice apródjai foglalkoztattak. Számos írásában

élesen bírálja a cezaromán (magyarul: román királyi) politikusokat. Minden irányba egyszerre vág; leggyakrabban mégis a saját szavába. Részt vett a szovjet írók első kongresszusán; talán ennek is köszönhető, hogy negyven év múltán megalapította „Az Aczélt megedzik” klubot, mely ma is sok tagot számlál. Alábbi verseit „Dőlt vitorlából közügyet teremteni” című kötetéből vettük.

Bárha fagyban

A téli part. Már hó nélkül noha.

S – ellenpontul – a dacos láz, ami
– napként! – a tó jegén föl- s elfog, *mes amis*,
hogy csak a víznek van? – *lesz* itt! – hona.

Léket! (Ha lék az, hogy roppan a jég
hártyája – bár alattam!)

Érhetek el – mivégre? s épp
engem! –, hűvöstök, szózatok,
állom, közterhű katlan,
dohogva, és – fölkent láng! – fújtatok,
ahogy az isten fúhatott
őslávát mégis – bárha fagyban!

Könyv s tekenő

A régi, hős viták! Forgott velem
– miként ma is! – a füst szabdalta kocsma:
Raszkolnyikov, Stromfeld, Kun Béla, Szonja,
s: munkáshatalom! s: szabad szerelem!

Anyám tésztát gyúrt, engem Normai
– könyv s tekenő egyazon asztalon! –,
majd Kassa jött, Siófok, Trianon,
jutván prédára honunk ormai.

Csak Weszely maradt, s addig *dumált*,
míg anyám – engem mentendő! – bele
nem sütötte a tészta belibe
a *Tőké*-t meg a *Fleurs du mal*-t.

Országos Széchenyi Könyvtár Rue Bidé

Eleddig ahelyt, most ehun:
Clignancourt-nak menet, a metrón!
Úgy csak emitt is, mint a hun:
országá – dózsányi tüzes trón! –
küldvén utána parazsát
(*strapontin*-nek álcázva bárha)
s lehet – a Rue Bidéig át! –
ez egész másféle *parage*-ba!

Ritók ángyi

Dühök, kutyák, lábikra-mardosók
s tüskéit váltó, sanda múlt
fölött mint bálvány – mint hegy! – magasult
ágyom, a vén Ritók,

véznán termetre bár, a söpredék
elé úgy állva mégis – oly
gémeskút-vállal! – mint komor
s barázda-vágni kész ekék.

Süvöltött – hallom máiglan! – s elé
leomlott, futva bár, a hadnép:
„*Les jours de gloire sont arrivés!*”
S a karikással egyet csördített még.

Inalt úr, szolga, sanda ebeit
előzőn, s ágyom daccal szétekintve
húzta bajszát, mosolyra szinte,
hogy így beolvasott nekik!

Dante emlékirataiból

(Memoárrészlet)

A vitákban, lettek légyen politikai vagy költészeti fogantatásúak, anyám nem vett részt. Szeméremből-e? Vagy nem kívánta fölnőtt fővel megzavarni diákhőbörgéseinket? Vélhette tán – s ma mindinkább látom, e tartózkodást tőle örö-

kölhettem –: országos dolgokba nem neki való magát ártani.

Gyűlhettünk össze nálunk bármi sűrűn, egy zárkózott főrend méltóságával húzódott arrébb, fordulván gondozásra szoruló bizalmasabb ruházati holmijaim felé. Kell-e mondanom, hogy félfülével mifelénk mégis? S bólogatva mintegy. Azt is csak maga számára láthatón. Míg mi ordítoztunk, ő foltozott, varrt, szúrva bár ujjába egy-egy világmegváltón borzas okfejtésre. Pissz nélkül azt is. A vállnak idegen szem nem érzékelhette pusztá rándulásával.

A szót, mint mindig, ha Weszely éppen vizsgálati fogságban időzött, most is Szegi vitte. Már is készen szinte családalapításra, írói föladataira, új világforradalomra egyként. S kételkedve mégis. Diákhévvvel is felnőttként noha. Egyszerre erőt s kételkedést sugárzón. E kettős lelki választ lövellve vissza szinte az innen is, onnan is szállongó hírekre. Valóban, az értesültebbek ekkor már tudni vélték, hogy a háború után a forradalom is elveszett. Utalt erre számos körülmény, köztük, mint leginkább gyanút keltő, a különítményes hordák őrzőngő népirtása. De mi még reménykedtünk. A sóvárgott kisvasútját egyszer már megkapott gyermek hitével. Újult kilátás híján csak makacsabbul.

Kisvasútja – mondanom is fölösleges – egyőnknek sem volt. Még Jarnó családja állt tehetőség dolgában úgyahogy, annyira legalább, hogy fiukat külözongorára járathatták, ajkuktól vonva meg egy-egy jobb zakót, be nem ázó – tél volt már szinte! – cipőt. Adtak egy ízben hangversenyt is. Ott szorongtunk valamennyien a tisztos köznemesi lakásban, ahol a meghirdetett koncert, melyről az iskolában napokig folyt az izgatott pusmogás, lezajlott, abból állva csak noha, hogy jöttek Jarnóékhoz mindenféle emberek, és a

zongorát dobra verték. Az időtt még az ilyen búcsúhangverseny is ritka kulturális esemény számba ment. Tettem is szert általa zenei fülre olyképp, hogy sorsom későbbi kannyarjaiban mellé ne fogjak. Ne túl gyakorta legalább. S használjam hol a kizengető, hol a tompító pedált, cél- s ok-szerűség szerint.

Segítettek még világot értenem egyéb zenei hangzatok, első helyütt a korabeli nóták, miket az akkor már megszálalt Kárpátoktól le a később ugyancsak – s éppoly méltatlanul! – elcsatolt Al-Dunáig minden leszerelt baka bősz üvöltéssel és vad hangzavarral magával hozott a Váci útra. Cecére, Ozorára csakúgy, ha épp nyitottabb „e”-kkel. Adva testet ekképp nevenincs érzéseinek. S a lélek vágyainak. Mintegy.

Ült meg fülemben kivált egy föltehetőleg frontharcosi ihletésű – s beh gyakran hallott! – szöveg, hol a testiekben kényszerűn sok nélkülözést kiálló honvéd elképzei, hogy szívének választottja rózsa, rózsabimbó, ő maga pedig nem más, mint a reá szálló méh. Az akkori idők összefogózó lakodalmas részei – hisz jó alkalom volt ama sivár hónapokban bár a nász ivásra-zokogásra! – e Freud Zsigmond tollára méltó sorokat könnyek közt óbégatták. Siratóasszonyok vagy frissen özvegyült gyerekemberek gyanánt. Nekem – mondjam-e? – mást sugallott e szöveg. Villant át rajtam Petőfi reszkető rózsabokra, rajta a madárkával. Szintűgy a *Dormeur du val* rózsája, persze. Jean Genêt *Miracle de la rose*-a csak azért nem, mert az akkor kilencesztendő szerző későbbi művei nem jutottak el azokban a zűrzavaros időkben Pestre. Így is szép, hogy tellett tőlem, mi tellett.

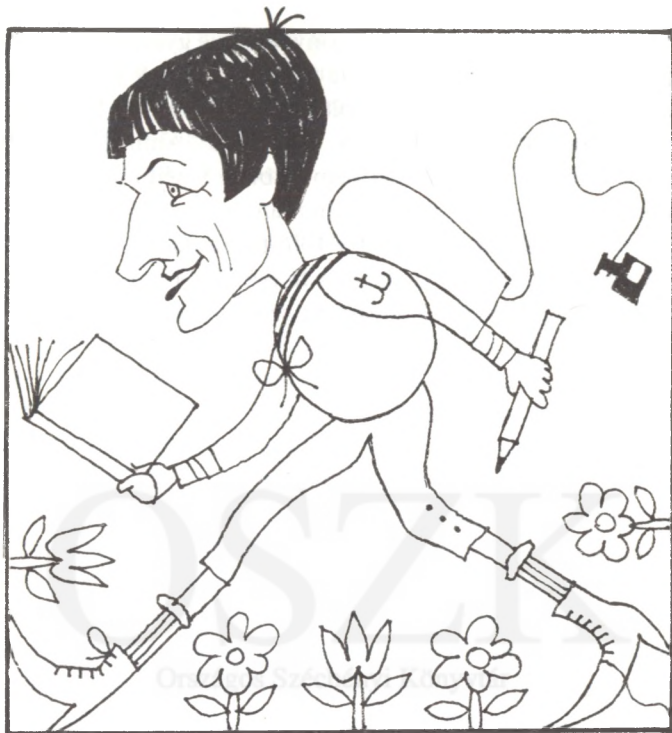
Volt még továbbá egy *Fizetek, főúr!* kezdetű, a nemesekkel való forradalmi leszámolásra célzó kávéházi mű, valamint – a kávéházak akkori virágzására jellemzőleg – egy ha-

sonló színhelyű másik, egy bizonyos szőke gyerekről: mind-
amellet Babits *Húsvét előtt*-je nekem valahogy jobban tet-
szett. Lakodalomban nem volt énekelhető noha. Igazolón,
hogy Babitsnak is megvoltak a korlátai. Amiről Szegi és
Jarnó előtt szólnom szemérmem tiltotta. S némi bölcs előre-
látás ugyanakkor. Hihették volna tán, bármennyire tévesen,
hogy magam tolnám a mester fölötti grádicsra.

Kell-e mondanom, hogy ilyesféléről azokban a zord na-
pokban még sehogy sem eshetett szó?

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

Janikovszky Éva

Pesztra és lélekbúvár. Felnőttként született, de aztán meglepően hamar megtanult gagyogni. Hírnevét szívhez és szülőkhöz szóló, „Felelj szépen, ha kérdeznek” és „Ne esünk át a lemez túlsó oldalára” című kiáltványaival, valamint a Nemzetközi Gyermekev magyarországi szervező bizottságában elmondott, „Mi leszek, ha kicsi leszek” című

székfoglalójával alapozta meg. „Bili és partedli” című művéért Tejbepapi-díjat kapott, „Miért pont rám ütött az apám” című könyvéért pedig a fóti Gyermekváros díszpolgárává választották.

Ha én jobb volnék

Nem értem a felnőtteket. A felnőttek mindenáron azt akarnák, hogy jobb legyek annál, mint amilyen vagyok. De ha én jobb volnék annál, mint amilyen vagyok, az rengeteg bajjal, kárral és bosszankodással járna, mert az életben minden dialektikus, csak erre a felnőttek még nem jöttek rá, vagy legalábbis rögtön elfelejtik, mihelyt bennünket akarnak nevelni.

Például ha én jobb volnék annál, mint amilyen vagyok, akkor biztosan örökre kitiltanának a közértből, mert én ott a befőttesüveg-toronymnak mindig a legeslegalsó darabját emelném a kosaramba, csak azért, hogy a felnőtteknek ne kelljen olyan mélyre hajolgatniuk. Mert a felnőtteknek mindig itt fáj meg ott szúr, meg nem hajlik rendesen a derekuk, és hasogat a reumájuk, és én, ha jobb volnék annál, mint amilyen vagyok, nem akarnám, hogy szegények az én kényelmeskedésem miatt még jobban szenvedjenek.

Ha én jobb volnék annál, mint amilyen vagyok, akkor a vendéglőben kézzel enném a levest meg a főzeléket, hogy a mosogatóasszonyoknak ne legyen olyan sok dolguk, mert ha túl sok a dolguk, akkor nem szegődnek el mosogatóasszonynak, és akkor a vendéglőkben mindenki kézzel ehet-

né a levest meg a főzeléket, amit pedig rendes, jólnevelt ember nem tesz, ugyi.

Ha én jobb volnék annál, mint amilyen vagyok, akkor biztosan sok bosszúságot okoznék az utcaseprő bácsiknak, mert én fűrészporból homokozóformákban műlócitromokat csinálnék, és teliraknám velük az egész Rákóczi utat, részint hogy az öregek könnyes orrlikakkal újra magukba szippanthassák az elillant ifjúság illatát, részint hogy a verebek örüljenek, amiért megint C-vitaminhoz juthatnak télvíz idején, és az se baj, ha az a C-vitamin nem igazi lócitromban van, csak műben, utóvégre ha embernél beválik a placebó, miért pont az oktalan verébre ne volna hatással, nem igaz?

Ha én jobb volnék annál, mint amilyen vagyok, akkor csak növelném a családi feszültséget, mert mindig olyankor mennék le focizni a haverokkal, amikor a postás bácsi jön, tudniillik én még mindig egyke vagyok, pedig apukám és anyukám két gyereket vállalt a lakásért, csakhogy apukám már három éve a gyengén fejlett világban dolgozik kihelyezésén, és nem akarom, hogy elvegyék fejünk fölül a tetőt, csupán azért, mert apukám szegény kénytelen a gyengén fejlett nőkkel teljesíteni az ottani lakásszerződését, és csak a postás bácsi útján érintkezni az anyukámmal.

Ha én jobb volnék annál, mint amilyen vagyok, akkor megutálnának az alattunk lakók a beázás miatt, mert én bedugaszolnám a kádat meg a mosdót, és kinyitnám az összes csapot és árvizet csinálnék a lakásban, és beülnék a dézsába, mint Wesselényi, az árvízi hajós, hogy amikor hazajön anyukám és elkezd fuldokolni, én hősként kimenthessem a habokból, hadd lássa, mennyire szeretem, és mi mindent meg nem tennék érte.

Ha én jobb volnék annál, mint amilyen vagyok, az autók sokat mérgeleődnenek, mert én anyukám kötőtűjével kiszurkálnék minden autógumit, hogy a kocsik ne tudjanak gázolni meg összeütközni, továbbá hogy a tulajdonosok megspórolják a rengeteg benzin- meg olajköltséget, és akkor hirtelen leesne a kereslet üzemanyagban, és az államnak szegénynek nem kéne folyton annak is emelnie az árát, mert megtakarítaná az importot, anyukámnak pedig nem kéne éjjel-nappal szentségelnie, hogy megint valamelyik olajsejkség életéről sugároz baráti riportot a tévé.

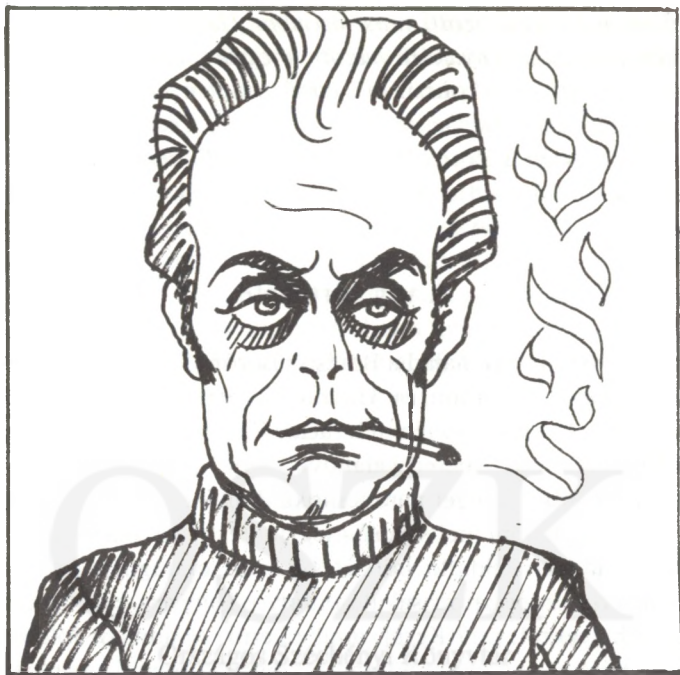
Ha én jobb volnék annál, mint amilyen vagyok, akkor fáklyásmenetet vezetnék a Parlament elé, hogy gyermekév helyett inkább felnőttév legyen, mert akkor legalább megtudnák a felnőttek, milyen az, ha az ember folyton szem előtt van és szüntelenül az ő boldogságáról beszélnek, miközben nem engedik meg neki, hogy a Playboyt járassa, és a száját is legföljebb csak akkor, ha kérdezik, vagy ha azt akarja mondani, hogy ígéri: mindig szót fog fogadni a nagyoknak. És ifjúsági parlament helyett bevezetném a felnőtt parlamentet, hogy ne csak mindig a fiatalokat kritizálják az érdektelenségük miatt. És akkor a felnőtteket szednék ráncba, ha visszafeleselnek, és mindenki megtudhatná, milyen az, ha úgy hordozzák tenyéren, hogy közben gyereknek nézik.

Ha én jobb volnék annál, mint amilyen vagyok, akkor nem tiltakoznék és toporzékolnék, ha torkig vagyok a sok bajjal, amit a magamfajta átlagosan jó gyerek nyakába zúdít a nagybetűs Élet, hanem szó nélkül fognám Ilikét a harmadikról, és csinálnék vele egy nálam is kisebb gyereket, legyen csak jobb az annál, mint amilyen, nekem ebből elég.

Egyszóval, ha én jobb volnék annál, mint amilyen vagyok, akkor mindenki azt hinné, hogy sokkal rosszabb vagyok annál, mint amilyen vagyok, pedig én csak olyan vagyok, amilyen vagyok, még akkor is, ha ezt az Évikovszky Janikán kívül az égvilágon senki se képes feltételezni rólam.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

Kardos G. György

Az elsők között mutatta ki a mai Izrael állam területén a hindu Jesíva isten kultuszának nyomait, s bizonyította be, hogy a görög tudósnak hitt Tálesz eredetileg zsidó, a Tálesztétel pedig valójában egy imalepel-szállítmány volt. Műveiben – vallásra és népcsoportra való tekintet nélkül – a közéleti problémák és hajadonok leglényegére tapint. A magyar valóság tükrözésére eddig csupán néhány operettlibret-

tó erejéig vállalkozott, most azonban, hogy palesztinai élményanyagának nyakára hágott, megtört, és végre belefogott „Értetni a cirkoncsíziót” című, jivrit nyelvű regényfolyamának első részébe, melynek a „Lajbis Cseke Gáspár tamadoch belép a Vörös Pecsénye téeszbe?” címet szánja.

A vég története

A konvoj lassan halad a Börésisz Bóróból Dalesz-Szálam-ba vezető országúton, a Haszta Gezeeresz kibuc földjei mentén. A kibuc szélén fél tucat Vickers és ugyanennyi Schmeisser csöve mered valahová, ahol Menáhem Ajvécóresz, a katonai körzet parancsnoka Angliát sejti.

– Nüná, hát mi meredjen? – legyint terepszín baldoverall-jában undorral Smüle Jajtelelesz, és az országútra köpi a hófehérre szopogatott sakálcsontot. – Fegyvert csak a legjobb helyekről, mi? Kerül, amibe kerül. Nyamvadt földtúrók. Hiába, mindig mondtam, a kibucnak semmi se drága. Igaz-e, Uri? A régi nóta: minden szentnek maga felé hajlik a keze.

– Na ja. Ha egyszer nőhöz nem nyúlhat...

Smüle Jajtelelesz a háború előtt a máramarosi sakter tizenkilenc gyereke közül az egy híján huszadik volt, s most mint a zsidó felderítés parancsnoka, röstelkedve emlékezik a galutban töltött néhány esztendőre. Smüle ugyanis még most sem töltötte be tizenhetedik életévét, s magas beosztásához képest eléggé szokatlan módon még mindig elpirul, valahányszor a fellahok fondorlatos leányai fellatio benevolentiae-ben részesítik a még föl nem dúlt vidékeken.

Évekkel korábban, azon a napon ismerkedtem meg vele, amikor az ezredet Baár Micvóból Baár Madasba helyezték át. Smüle épp beszédes kedvében volt, s elmondta egyik pompás stiklijét. Akkoriban Vöajmár Uménban a tűzszerészeknél szolgált hóhemi rangban, s jó pénzt ígért a szegényebb araboknak, ha segítenek a munkában. A házakat ért belövések következtében sok helyütt gázszivárgás támadt, tehát Smüle elmagyarázta egy Hasszán Abu Bekr nevű derék gyertyaöntőnek, hogy minden házat gondosan ellenőrizzen végig égő gyufával, mert ahol a gyufa lángja kialszik, ott szivárgás van. Hasszán teste már nyilván át lehetett itatva gyertyakészítéshez használatos tevefaggyúval, mert Smüle szerint a robbanást követően egy teljes hétig nyolc négyzetkilométeren égtek a csont- és bőrfoszlányok, minél fogva meg lehetett spórolni Vöajmár Umén egyheti közvilágítását, ami aztán benne volt az „Atyáink Földje” vasárnapi számában csakúgy, mint az „Al Hét” műsorában, Smülét pedig előléptették óberhóhemmé. Igaz, ebben szerepe volt atyjának, az egykori sakternak is, aki új életében – nagy tapasztalataira való tekintettel – magas tisztséget töltött be a Mezüzegazdasági Minisztériumban.

– Éláj! – vezényel Smüle jivritül, s a konvoj meglepetésre csakugyan lecövekel. Az út menti árokban egy szemlátómást szabadnapos terrorista üldögél, s a dzsipekre ügyet se vetve, derűsen az „Irgun-Burgun, avagy Maczkó Úr Ereczben” című ifjúsági könyvbe mélyed. Mellette egy dzsárában az „Aladdin” nevű izmiri kerahané (csodalámpás ház) képes prospektusa, kihajtogatva.

– Lősónó tauvó! (Leosont alvó!) – reccsen a terroristára Smüle a jelszóval.

– Tikoszénu! (Csikószéna!) – pattan föl amaz, és tiszte-

leg. Csak most látjuk, hogy haslövése van, és a belei lassan tekerednek elő belőle, mint egy öntözőslag.

Nem is tudom, valahogy szomorú lettem.

Kellett pont erre jönnöm.

A konvoj tovább indul. Nem vagyok megelégedve. Ennyit ér egy emberélet. Két vacak bekezdést. Azt is csak akkor, ha minden nagyon jól megy. Na és ha hármat?! Pedig föltett szándékom, hogy mielőtt hazamegyek Magyarországra, még egy harmadik könyv vezérfonalát is elhozom a fejemben. De ezt nem mondom hangosan, pláne nem Smü-lének, aki utálja a disszidenseket, és mindenfajta intellektuális tevékenységet lenéz.

– „Künef” – mondja most is megvetően, és bevesz egy Davenolt. – „Aztán csoda, ha belelőnek. Haszta lében...” És elmond egy történetet arról a két alanyi költőről, akit valamikor szanitécnek osztott be. A főhadiszállás akkor egy Meleh Hóaulom-i pincében volt, ahová csigalépcső vezetett le. Az egyik nagyobb lövöldözés után jön le a lépcsőn a két poéta, hozzák az öreg Elieezer Jantevet. Egyszer csak hallani lentről, ahogy az egyik költő megszólal: „Te, vigyázz, ne-hogy megint leejtsük!” Még ki se mondta, zutty-rutty, mintha bomba robbant volna a csigalépcsőn. A végén még az öreg Elieezer gyógyította a tüdőlövésével a két slemil líri-kust.

Két nap múlva megállunk Lö Hájimban, Mó Auszur és Jösúvószi közt félúton. Lö Hájim csak úgy hemzseg a je-kéktől, neferektől, kajmakámoktól és balmell-hóméktől, még én is alig igazodom el köztük. Egyikük belém köt, mi-közben a kocsmában az alkalmi rézorrfúvós zenekar játékát hallgatom.

– You, bloody sow, kannst mich im Arsch lecken !

– Mánistáno hálájlo házeh – bólintok.

Egy pillanatra meghökken. Úgy látszik, szabrénak nézett. Már kisebb hangon folytatja: – Cö, cö.

Ebből már látom, hogy jó barátok leszünk.

– Mikhol Halélausz – mondom.

– Örvendek. Az én nevem pedig Efsár Litfok. Az unzeránus sameszképzőbe járok. Azelőtt Putz und Stringlnél dolgoztam. Fonalakat adtam el. A vezérkar most is a mi fonalainkat használja.

– Ha még maradt egy vég vezérfonalad, kérlek, add el nekem. Cselekményhez lenne. Nagyon kellene egy jó vég. Regénybe. Hogy szét ne essék.

Sajnos, nem maradt vezérfonala. Egy árva vég se. Különben is mehetnékje van, belőlem nem él meg. Cipóra Beigaziccsal, a helyi sábeszdekli-gyár tulajdonosának hatvanéves özvegyével van randevúja a temetőkertben. A roppant méretű ciceszéről közismert özvegy igazán nem hálátlan, ő meg szívesen fogadja, amit kap tőle. (Cipóra kell neki.) Cipóra Beigazics egyébként még özvegyen is nagyon hűséges aszszony, ezért aztán ragaszkodik hozzá, hogy gáláns kalandjait most is az ura közelében bonyolítsa le; az amúgy is hallgat, mint a sír.

Efsár búcsúzni kezd. Szomorúan gondolok arra, hogy vége. Nem is annyira a trilógiának, mint inkább annak az ábrándnak, hogy végül is történet kerekedik ebből a sok smúz-ból. Pedig nemsokára otthon leszek Magyarországon, és még harminc év múlva is ezekből a hónapokból fogok élni.

– De azért neked is ugyanaz a véleményed, mint nekem, igaz-e, Uri? – kérdezi reménykedve Efsár.

– Biztosan.

– Na de mégis ! Egyszer már igazán kinyöghetnéd, voltaképpen hogyan is gondolkodol.

– Hogy köthetném az orrodra ? Még belőled is lehet olvasó ! – fogom tréfára a dolgot. (Az ember nem lehet elég óvatos.)

– Na, akkor hát vamos, havér, shalom – biccent sóhajtva Efsár, és kezét nyújt, miközben lelki kezei már egész máshol járnak. – Shalom.

– Hegyeshalom – bólintok megértően, s lelki szemeimmel én is a vamosokat látom.

Tulajdonképpen direkt jó, hogy nem lesz nálam vezérfo-
nal.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

Karinthy Ferenc

Apjának, a híres parodistának egyik legsikerültebb alkotása. Alkalmi zongoraügynök, továbbá nyelv- és tréfames-ter; utóbbi minőségében a magyar vidék korruptabb tanácsi kádereinek kedvence. Míg azonban az olvasók általában édesatyját, addig emezek jobbára szülőanyját emlegetik. Ví-zipólósként őt magát néhány erőszakosabb ellenfél, karrier-jét egy heveny epepe-ömlés vágta derékba. Később egy ideig

a budapesti zöld-fehéreknél dobogott mint szív, de ettől a tisztségétől is megvált, mert a klub nem volt hajlandó a nevét Karinthy-Ferencvárosra változtatni. Sportolóként és íróként beutazta a félvilágot, a pestit többször is. Főműveinek a családjában örökletes telefonvicceket tartja az irodalomtörténet.

Cöcöcö

Pesti most már úgy gondolt vissza a rejtélyes városra, mint egy lidércnyomásra. Még a fülében csengett az odaválásiak különös beszéde, a tömérdek *Föföfö, Pöpöpö* meg *Csöcsöcsö*, melyek bizonyára mind valamilyen magvas mondanivalót hordoztak, anélkül hogy Pesti, valamint az olvasó valaha is eljutott volna emennek földérítéséig. Szerencsére, mint a válságos helyzetekben annyiszor, Pesti ezúttal is talált valamelyik bolt hátsó raktárhelyisége mellett egy *ÖÖ* feliratú ajtóval álcázott és deszkával ügyesen leföldött, húzóval működésbe hozható patakocskát, mely egy nagy, föld alatti csatornában folytatódott. Ezen az úton hál' istennek sikerült is elmenekülnie, s eljutnia egy lapálynak látszó hegyes halomhoz, ahol végre megértette, mégpedig nemcsak a vámosok fejcsóválásából és fürkész tekintetéből, hanem keresetlen magyar szavaiból is, hogy egyszerűen képtelenek fölélni ésszel: egy magyar író mindenféle csomag nélkül állít haza, miután tapasztalatszerzés céljából beutazta az egész Nyugatot, az első évfolyamtól az utolsóig. Elő is állították, hogy kikérdezzék, de részint mert egész pöpöpői utazása során gondosan megőrzött iratai rendben találtattak, részint mert cöcöcö-n kívül egyebet nem mondott,

mint ártalmatlan bolondot szabadon engedték. A vonat addigra persze réges-rég elment.

Pesti most ott rostokolt hát a határállomás előtti téren, s mert úgylis jóformán az egész napot ott kellett töltenie a következő Wiener-Walzer megérkezéséig, elhatározta, hogy megréfálja honfitársait, s ugyanolyan fogas nyelvi feladat elé állítja őket, mint amilyen rá várt Pöppö-ben, a rejtélyes városban, ahol még a szerelmi beteljesülés önfeledt... izé, önfölödt pillanataiban is úgy őztek a bennlakók (legalábbis a női felük, annak is az ifjabbja), mint mögannyi szögedi löányzó: „Tö... Tö... Tö... Jöj! Jöj! Möst!

Kiállt tehát a főtérrre, s megszólította az első arra haladót:
– Mökmökmök! Bögöndö hövörösnyö döllör?

A megszólított – egy szekerező parasztember – mélyen megemelte a kalapját, s miután egy, az „ö” hangokhoz szokott Pesti számára nem egészen idegenül csengő „Hő!”-vel megállította gebéjét, leereszkedett a bakról.

– Dollár? Mennyiért adja?

Pesti meghökkent. Nem erre számított. De nem adta föl.

– Löszöfösz döndön. Hömöröskö söllöng.

– Nem bánom, schilling is jó – bólíntott a pöröszt. – Vifil koszt?

– Tögölön szöszöpösz. Bőzöndörför.

– Zongora, az nem köll – mondta az ömbör.

– Köröszthörös.

– Kereszthúros sem. Lehet felőlem akármilyen páncéltőkés meg angol mechanikájú: zongora nem köll. Nem és nem. Elég volt színdarabban. Meg a tévében. Könyökömön jön kö. Szóval, lesz bolt? Itt a márka, vette már ma?

– Pölölömpöm – mondta kajánul Pesti, és leste a hatást.

– Plömplöm – köpött ki a potenciális ügyfél, aki a jelek

szerint nyelvzseni lehetett. Talán még Pöpöpö-ben is fölta-
lalta volna magát.

Ekkorra már egy csomóan tolongtak körülöttük.

– Ennek meg mi baja? – kérdezte egy biciklis lány.

– Á, semmi, lekéste a vonatot – vélte egy fejkendő s néni-
ke. – Valami dán lehet. Börgönörgön vagy hogy híjják.

– Közcsöklöm, dögönyö kötymöty – kacsintott a lányra
Pesti. Amaz a biciklije nyergéig elpirult, s valami olyasmit
felelt, hogy „Eriggyen a kötymötyével, míg szépen vagyunk,
mert idehívom a vőlegényemet”. Pesti érezte, hogy sürgősen
taktikát kell változtatnia, különben szétszéled a tömeg, s ak-
kor aztán halálra unhatja magát, ami egyet jelentene azzal,
hogy ugrott a következő egyfelvonásos. Tehát, hogy ébren
tartsa az érdeklődést, előrántotta John Steinbeck egyik leve-
lét, melyet tizenöt éve a tárcájában hordott („Mester! Ájult
tisztelettel emlékezem Önnel való találkozásomra...”), s
meglobogtatta. Előzőleg – biztos, ami biztos – kivette a bo-
rítékból. Nem kell mindenkinek tudnia, hogy a levelet volta-
képpen Ungvári Tamáshoz intézte a megboldogult.

– Azannya! – rikkantott föl a szekéren és devizában uta-
zó nyelvzseni. – Ide süssetek! Levél Hollywoodból!

– Olvasd föl! Magyarul van?

– Magyarul hát! Mondom, hogy Hollywoodból együtt!

Pestivel az indóház elindót. Hogyhogy magyarul? Stein-
beck angol levele? Vagy lehet, hogy másik borítékot húzott
elő, és most...

– Hahaha! – növött a dövizabölgöldi szökörös. – Ezt
hallgassátok! Ennyi az egész: „Cini-cini, mit cincogsz? Ele-
fes, Vadnai.”

– Vadnai? És Cini? De hisz ez akkor a Pesti! Úgy látszik,
megint rájött a kergülhetnék.

Pesti ott állt lölöplöző, összötörtön. S hiába keresett valamilyen láthatatlan patakot; a főtéren csak sáros tócsákat és néhány hasonlóképpen lefolyástalan kiskirályt látott. Borzasztó, gondolta, tele vagyunk társadalmi bajokkal.

A tömeg csalódottan oszladozott. A szekeres megint köpött ögyöt:

– A jóistenit az írószövetségnek! Legalább a Moldovát küldték volna.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

Kurucz Gyula

Ágyban, párnák közt született, rosszkedvűen. Témáit azóta is ugyanonnan meríti, ugyanúgy. Az egyenjogúsításra hasztalan áhítózó, szegény, kisémmizett férfinem és a boldogtalanító női igen örök konfliktusának írója, aki be sosem ábrándult, csak ki. Örök ellenségének nevét – mágikus exorcizálásképp – a sajátjában hordja. Alakjai hol meghasonlanak, hol meg háton. Szakmai programját „Sose eresz-

szűk hosszúra az összeszűrt levelet!” című arsch-popoetikájában fejtette ki. Világnézeti tanítása szerint a nő sosem ért-heti meg a férfit, mert mindig épp egy másik férfi megértésé-vel van elfoglalva. Az alábbiakban „Négy csend között összezárva szeretek, tehát ködfaragó voltam” című művé-ből közlünk két derűsebb novellát.

A drót

Megmozdult a díványon. A rugó nyöszörített, mint egy bután esdeklő hím, de a nő még a bárszekrénynél állt és kockált kevert. Hátsó fele kihívóan domborodott, a kismad-rág vonala élesen kirajzolódott a szoknyán. A feje hátra-nyaklott, a pohárban megkoccantak a jégdarabkák. Nyelés undorítóan erotikus hangjai. Letette, visszafordult, ráné-zett. Pók, gondolta, nagy, buja, szőrös keresztespók. Alig várja, hogy őt is magába nyelhesse. Micsoda pokoli hőség! Letette, két lépést közelebb jött. Csak úgy dől rá a nyitott ablakon keresztül.

Másfél órája talált rá. Sörszagú presszó, cukorragacsos aljú, üres feketéspohár. Kivetett csali. Elvált, két gyerek. Persze hogy bekapta. Pedig még soha nem sikerült sértetlen torokkal lecsípnie a horogról. Lulu is mindig mondta, hogy ügyetlen.

A rolóhoz ment, közben ösztönösen, mintegy védekezé-sül, följebb rángatta a nadrágját. Leeresztette. Jótékony félhomály borult köréjük. Oda kéne lépni hozzá, mondani valamit. De mit? És minek? Dolgozik a prosztata, örölnék a herék, drótjukon rángatják. A többi csak afféle bieder-

meier körítés: beteg anya, nyúlkaló főnök, a kisebbik kanyarós. Hagyta beszélni, a drót parancsára. Bólogatott is, mint a marionettbábuk.

Puha nesz, mint mikor egy szoknya a szőnyegre omlik. Alig sejthető, akár az úszó billenését követő, vízen túli nyekergés, ahogy a horgász tekerni kezdi a damilt. A homályban nem látszik a bugyi színe. Na és? Mondjuk, kék. Mint egy tó. Mint egy tiszta tó, melyből (vagy melybe?) az élet vize árad. S melyből őt mindjárt kifogják, hogy bele vessék társai mellé, egy vödörbe.

Fölemelte a melltartót, mélyen beszívta a szagát. Lenni, vagy nem lenni. Yorick melltartója. Beteg anya, nyúlkaló főnök, a hivatal packázásai. Ez itt a kérdés. A hal még csapkod, menekülne, már a csalit is odahagyná, de közben a tudatától függetlenül odatörlesskedik a szája elé ereszkedő emlőkhöz.

– Amióta az a rohadt kölök megszületett, lóg a melled – hallja apját egy régmúlt ajtó túlfeléről. A bőszültre fűtött szemrehányás sem nyomja el az alázatos mentegetőzés hangját.

Elfordul, gépiesen levetkőzik. Na, most mit áll ott? A horgász mintha meghőkölné a hal hideg érintésétől. De neki nem holmi vacak morzsa kéne egy horogról. Az életére pályázik, nagy, puha, omlós családi melegre, apa vesz először a tálból, vasárnap állatkert pereccel, éjszaka kéjes dorombolás, kié ez az icipici fülcimpa, fülcimpuli, pfuj. Aztán, amikor ő már mindent elhinne, belefeledkezve a húslevesillatú, közös nedveiktől tapadós öröklétbe, előjönne megint valahonnét valaki, kimaradozgatás, elsietett mentegetőzések túlóráról, összesítő jelentésről, rovincsról, aztán a váratlan lelepleződés, láttalak, csókolóztatok, ne is próbálj ta-

gadni, hát igen, tudd meg, igenis, hogy ő, ő, ő, ha nem tesszik, föl is út, le is út, Lulukám, ezt nem teheted velem, röhej, egy férfi, aki bőg, de ha egyszer szeretlek, édes – s megint a vonszolódás presszóról presszóra, egyre lankadtabb uszonycsapások, újabb csalik, kell ez neki? Egy nagy bűdös frászt!

A teste feszülő izgalma furcsán ellenpontosította a gondolatmenetet. A drót. Kapkodva kezdte csókolni a nyakát. Undorodott magától, amiért ennyire elborítja a vágy.

– Te! Te! Kedvesem, kicsim, életem, mindenem, szeretlek! – sikoltotta, kétségbeesetten, szinte már cimpáiban érezve a szeretkezések végének jellegzetes vereségszagát.

– Meglátod, megérem neked azt a rongyos adyt – hallotta még testére fonódni a suttogó hangot, de már késő volt megdöbbennie, a világ megsemmisült, s ő természetes közegeből kiröppenve csobbant a gyönyör vödrébe.

Az utolsó félóra

Az utolsót is kinyomta a fémpapírból, bevette. Hédi majd rekedt hördüléssel rohan telefonálni, de közben maga is érzi, ahogy a megkönnyebbülés valahol már indul a tudata felé.

Letette, fölkel, egy kicsit megigazította. Az egész ott kezdődött, a huzalraktárban. Abba sem hagyták, amilyen pófátlanok. Hédi még vihogott is, csak a férfi vágta hozzá a csavarkulcsot. Így kezdődött. Így? Ej, dehogyis! Eszébe jutott a kert, apósáéknál, az összevillanó tekintetek. A sokatmondó tekintetek, melyekből ő nem tudott olvasni.

Kipöckölte az egyiket, rágyújtott. Írjon búcsúlevelet? Á, már kezd hatni, értetlenül forgatnák a keszekusza rejtvényt. Hisz még altatók nélkül sem tudta magát soha világosan kifejezni. Vagy tán nem is akarta? Ismerősei azt mondták, beszélni is úgy beszél, mint egy nagyon modern író.

Saját kert? Plecsni? Pozíció? Röhej. Az a ronda, öntelt, lesajnáló pillantás, amiért ő még ennyire se vitte. Meg a pizsamás szomszéd gúnyos mosolya. Naná, hogy ő is, miért pont ő ne? Ha véletlenül összetalálkoztak a lépcsőházban, Hédi hirtelen elkezdett a tekerceselőkről beszélni. Meg a művezető sumákolásáról a termelésin, a megbundázott prémiumelosztásról. Hogyhogy soha nem tűnt föl? Meg kellett volna pofozni, kitépni a haját szálankint, kilökní az utcára.

Kifújta, elnyomta. Az utolsó barna karika is elszállt.

A kicsi sárgák, melyek egy idő óta megjelentek a szeme előtt, könnyű, ritmikus táncba kezdtek. Kiment, megmosta. Föltette, odahajolt, megnézte. Még nem sárgul. Dögöljön meg a szomszéd. A délceg trombitás, aki a bombardóba fúj. Vagy a doberdóba? Ugyan, doberdóba a dobos fúj. Dobos egy doberdó mélyén. Kezd minden összekuszálódni. Meg az az épp hogy ivarérett unokaöcs, aki miatt apósáék azokat a lapos pillantásokat... Ó, micsoda ökör volt!

Berohant, leemelte a szögről, hosszan nézegette. Ezek a szemek! Két éve készült, nyáron, a Balatonnál. SZOT-beutalás, persze, hallgatott is miatta. Né, itt is oldalra mosolyog, most veszi csak észre, a kis púpos Holländer felé. A bűdös kurva!

Majd ad ő a szomszédnak! Hol az a konyhafiók? Miért pont csak ő? Egy frászt! Gondolatai most kezdtek csak igazán úgy csapongani, ahogy az egy igazán modern novellá-

ban dukál. Na végre! Kihúzta: ez az. Jó éles, egy hónapja sincs, hogy köszörültették.

Papucs, háziköntös. Mekkora néz majd a pasi! Nem mindjárt talált bele. A sárga karikák most már vibrálnak. Bőf – a gyomra megemelkedett, mi ez? Gyerünk, gyerünk, még el kell intézni a csíkos pizsamát odaát.

Sokáig vacakolt a kulccsal, végül mégiscsak sikerült. Meg kellett állnia, hátát a lépcsőház falának vetve. A bűdös ribanc! A gyomra hullámozott, mintegy a sárga karikák ütemére. Karikák. Karikagyűrűk. Az élet átkai. Micsoda rohadt egy világ! Micsoda társadalom! Csavarkulcsos disznók, nikszi unokaöcsök, laposan pillogó após-anyós, mámoros telektulajdonosok, kárörvendően vigyorgó szomszédok, megbundázott prémium, hűtlen ribancok, csavarkulcsos disznók, ja ez már volt... Csak még az ajtajáig kibírom.

Becsöngetett. Az álomossággal egyidejűleg tört rá az izgalom élménye. Ahá, már matat a zárban, közben fütyöreszik. Még fütyörészhet. Fölemelte, jó magasra. A nyeléig beledöfi. Mi az, mit motoz annyit? Még a végén nem fogja tudni kívánni. Szép hosszú, fűrészfogas. Kenyeret többé nem szelnek vele, az hétszent... Jesszus, a gyomra!

Abban a pillanatban, hogy a szomszéd ajtaja kinyílt, a Noxyronok gejzirként törtek föl belőle, nyolc darab elkenődött Valeriána társaságában. A pizsamás csodálkozva nézte, miért kellett a szeretője férjének éppen őhózzá átcsöngetnie, hogy mielőtt lefeküdne hortyogni a lábtörlőjére, lehányja a kenyérvágó kést.

Nagy László

Született Zabla községben (Klasszó-Sörény vármegye). Mint lószakértő, a felszabadulás után esett át a tűzkeresztezésen. Fiatal éveiben tűzér és rozstermelő volt, később egy ideig bolgárkertészkedéssel, főleg átültetéssel foglalkozott. A fővárosba költözve, nagy hatást tett rá, hogy fürdőszobájában hideg és meleg csap helyett egy-egy jégcsapot és tűz-

csapot talált; ennek később is számos vasárnapi gyönyörét köszönhette. A betyárvilághoz, még inkább pedig a gyöngyszoknyás kurucokhoz, érzelmes szálak fűzték.

KORAI VERS

Adjon az Isten...

Adjon az Isten
szalonnát,
esteli hatkor
ozsonnát;
adjon az Isten
szalámit,
kis hasikánknak
akármit;
adjon a népnek
verseket,
miket mind én írok
más helyett;
lapot és olvasót
jó sokat,
vasárnap-gyullasztó
csókokat;
adjon az Isten
jódogot,
akkor is, ha csupán
kódorgok;
csak azt – s az Isten is

megáldja –,
hogy neki én adok,
ne várja.

KÉSEI VERS

Nyelvem, az én Bakonyom

Igéz szitokkal, vall ropogóparazsú, emberszügynyi
urának, hoz sebeimre galócnak légyölő mustrát – hajja,
ha! –
köpölyöz lángjégcsap-bökövel, szivárvány-handzsár
veresével,
terel fustélyos-szigorú haragom cserjésébe, düheim
szederjesébe okkal,
mert nem dib-dáb becsali tudor, nem vásári
hopsza-Marcsa ő,
de verőér,
nem ötérr promencli, de kéthegeyű vasostor – hajja, ha!
Horgadok szoknya alá, kised onnan is, Bakonyomból,
sörény gubancából, eleven hússövényből,
hittem pedig háznak, anyám sifonérjának,
parázsröpögésű bunkermeglegnek:
nincs kegyelem! Torlódhat szórendem is – pécéje rajtam,
vagyok immár halálfia,
soraim pecsételt titka, kopótépte batyu, kibomlik,
bújdosni immár kibe és minek, rázom dérlobogású
szakállam
– hajja, ha! – táncoltatnak a szél idegen karikásai,

ménem véknya merő berzsenyes csuromlás,
mered ágyéka Kufsteinra keményen, benne a dac
hallelujás bíbora,
vár győzelmes csatát, csillagzáporú forrót,
tajtékok összeköpült robbanásait,
és alázzák medállal, koszorúval, teszik, hogy nem értik,
magam maradtam konyulni nem tudón, tüzes vasban
örökké,
de húsból nem esztek, alám trónt nem izzítotok,
döggé el nem bűbájtok soha,
elnyüvetlen állok – hajja, ha! – hüvelytelen kardja
papírcsákós eleimnek, földetlen gyökere miazmás hant
üregének,
altathat fegyenc-taps, szédíthet pacsuli, én medvecukrotok
kiköpöm,
s döföm kolonctalan belétek ziháló zúzmara-gejzíremet!

Országos Széchényi Könyvtár

Nemeskürty István

Filmesztéta, tévékommentátor, béke- és hadtörténész, régész, újdondász, közgazdász, futuroológus, geológus, szociológus, ethnológus, pro- és epilógus, továbbá neves zene-költő (egy Sztálin-orgonára és nemeskültre komponált rek-viemmel tűnt föl), valamint nemzeti lelkiismeret is, másod-állásban. Legendássá vált jelmondata: „Nem iszom másból, csak egykorú forrásból.” Neki köszönhetjük a magyar tör-

ténelmet. Ő bizonyította be, hogy a török hódoltságért nem az ipari proletariátus volt a felelős, s hogy Rákóczi volt az ország egyetlen vezetője, aki Párizsban hagyott kuplerájt maga után. Jelenleg a „Búvár Kundtól a metró építéséig” című monográfiáján dolgozik; ebben kíséri meg földéríteni legnemzetibb tevékenységünk, a fúrás hazai hagyományait.

A nagybartányi csata

Hallott-e valaha az olvasó Freiherr Joachim von Tzitzisch badwieseni őrgrófról? Nem csodálkoznék, ha semmit, vagy annál is kevesebbet. Von Tzitzischt történetírásunk ugyanolyan méltatlanul elfelejtette, mint a magyar szabadsághozgalmak számos más, hasonlóképpen névtelen harcosát. Pedig von Tzitzisch megérdemli figyelmünket, már csak azért is, mert tősgyökeres magyar nőt vett feleségül, Hrabának Heurékát, aki hat szép Tzitzisch-lányt szült neki. Maga a derék von Tzitzisch később az amerikai polgárháborúban Lincoln ezredesként, a négerrek felszabadításáért esett el, a „Kommunista Kiáltvány” olvasása közben. Ebből is látszik, milyen rendkívüli ember volt. Tucatember előbb esik el, aztán kel fel; ő azonban előbb kelt fel és csak aztán esett el. Megérdemli ámulatunkat.

A badwieseni őrgrófnak azonban egyéb érdemei is voltak. Hogy egészen pontosak legyünk: kettő. Az egyik az volt, amikor – még mint a bécsi Katonai Akadémia hallgatója – egy alkalommal, whistezés közben, respublikánus eszméitől vezéreltetve, párbajpisztolyával kilőtte báró Gottfried von Schlaraffenburg vítan-professzor – a későbbi duskoveci hié-

na, de róla még hallunk – lapjai közül a királyokat, amiért kis híján haditörvényszék elé állították, s csak freiherrirangja és családi címere miatt tekintettek el az eljárástól.

Másik hőstette ennél is inkább megérdemli, hogy följegyezzük. Talán emlékszik még az olvasó régi ismerősünkre, báró Gottfried von Schlaraffenburg vítan-professzorra, akiről az előző bekezdésben már esett szó, s akit éppen akkor hagytunk el, amikor döbbenten észlelvén királyai szétlövetését, zsürit hívott. Nos, ezt a von Schlaraffenburgot – a későbbi duskoveci hiénát – bízta meg a kamarilla Nagybartány visszavételével. A vítan derék professzora – ezúttal még nem mint hiéna, de már mint tábornok – föl is vonult seregével Nagybartány alá. E sereg összetétele, amint azt Leichen-schau sokszor emlegetett hadtörténeti munkája, a „Hin und Heerbewegungen im XIX. Jahrhundert” leírja (*Hörauf und Haltsmaul* kiadás, Bécs, 1901.), az alábbi volt:

8 ezred vértés dragonyos, Schnitt őrnagy parancsnoksága alatt,

5 ezred dragonyos vértés, Schwenk őrnagy parancsnoksága alatt,

3 ezred nehézüzérség, tarackokkal,

1 ezred könnyűlovasság, citromokkal,

17 ezred ökörség, magánportákról kihajtott, kötözni való marhákkal,

1, azaz egy darab tábornok (aki természetesen nem más, mint régi ismerősünk, von Schlaraffenburg báró, a későbbi duskoveci hiéna, akiről már beszéltünk, s aki mellesleg vítan-professzor volt a bécsi Katonai Akadémián, ahol az a kínos incidens történt a királyaival, ha az olvasó még emlékszik).

Történetíróink az egész csatáról csak annyit tudnak, hogy

Kossuth – általános megrökönyödésre – a „sült német” badwieseni őrgróft, Joachim von Tzitzischt nevezte ki a Nagybartányt védelmező magyar honvédsereg élére, s hogy Tzitzisch – általános elképedésre – meg is futamította a vár alól az egyébként kitűnő vívó von Schlaraffenburgot, akiről még hallunk majd, hiszen – mint talán már említettük – ő lesz később a hírhedt duskoveci hiéna. De ne vágjunk az események elébe, von Schlaraffenburg egyelőre ott áll a nagybartányi vár alatt, ahol farkasszemet néz hajdani whist-partnerével, von Tzitzisch badwieseni őrgróffal, akiről az olvasó talán még nem felejtette el, hogy színmagyar nőt vett feleségül, továbbá hogy könyvünknek ez a fejezete róla szól.

Ismétlem, és nem győzőm újra meg újra hangsúlyozni: ennyit tud történetírásunk cakkumpakk az egész nagybartányi ütközetről, mint ahogy körülbelül ennyit – vagy ennyit sem – arról, hogy voltaképpen mi is történt a mohácsi vész és a doni magyar hadsereg pusztulása közt eltelt viszonylag tán csendesebb néhány esztendő során. Mennyi fehér folt! Szinte képtelenségnek tűnik, de ma már bizonyított tény: nekem, a régi De Sica-filmek száradó neorealista ruhadarabjainak fehér foltjaiban specializált előadónak kellett belematörködnöm a magyar történelem filmjébe ahhoz, hogy fény derüljön a nagybartányi csata részleteire!

Ezek között is első helyen érdemel említést az a körülmény, hogy a Leichenschau-féle kimutatásban szereplő irtózatossá válással szemben Joachim von Tzitzisch egykori Freiherrnek – akit, mint talán még nem felejtettük el, Kossuth a nagybartányi vár védelmével megbízott – minden lövegűl összevéve írd és mondd ötven gulyáságyú állt a rendelkezésére.

Még az elfogultan fekete-sárga hadtörténeti munkák is a legnagyobb elismeréssel illetik utólag von Tzitzisch mesteri fegyvertényét. Talán hallgassuk meg magát von Schlaraffenburg tábornokot, akit – mint talán még tudjuk – a kamarilla Nagybartány visszavételére küldött seregével:

„Die ausgeschossenen Nockerln hätten wir noch – schwer, aber doch – verdauen können, aber diese verdammte Schweine haben uns obendrein noch mit einer unertragbaren Suppe bombardiert, dessen Oberfläche hie und da mit einigen Schmalztropfen und aus der Arpadzeit stammenden Fleischresten braun gefärbt war. Das hat uns einfach umgebracht.”

(A kilövéldözött galuskákat még csak – ha jól-rozsul is, de – megemésztettük volna, ám ezek az átkozott disznók még egy elviselhetetlen levessel is bombáztak, melynek felszínét itt-ott egy-egy zsírcsepp és Árpád-kori húsmaradványok festették barnára. Ettől egyszerűen fölfordultunk.)

A dolognak előzményei is vannak. Némely külföldi történész (a magyarokat, úgy látszik, nem érdekli a saját történelmük) úgy tudja, hogy maga Kossuth – rá talán még emlékszik a kedves olvasó, ő volt, mint már említettük, abban az időben az ország kormányzója – adott parancsot az ostromló sereg marhapörkölttel való lövésére. Ez azonban tévedés. Von Tzitzisch hátramaradt naplójából tudjuk (legalábbis tudhatjuk, ha belelapozunk), hogy csak a csata előestéjén jutott eszébe a zseniális ötlet a várat védelmező hadvezérnek, akiről talán még nem felejtettük el, hogy az nem más, mint Joachim von Tzitzisch egykori Freiherr, Hrabának Heuréka hat leánygyermekének atyja. (Öté bizonyosan: a hatodikban egykorú források nem tudnak megegyezni.)

Történt pedig, hogy a Nagybartány felé tartó von Tzit-

zisch, egy hirtelen impulzusnak engedelmeskedve (vannak ilyen, még általam sem megmagyarázható pillanatai a történelemnek), „Az Iszkoló Némettyihez” címzett, 1026-os sorszámot viselő dél-budai vendéglátóipari fogadóba tért be, szerény estebédjét és havi zsoldját elköltendő. Másnapi győzedelmes fegyvereit tányérjában felszolgálva találta. „Istenem, Uram!” – sóhajtott föl a hajdani őrgróf, a reszpublika és az ehető ételek híve. – „Az egek segedelmére esküszöm, nem csoda, ha ettől eliszkol ebadta Némettye, a’ mikoron a’ jó Magyar is, minő hív nejem után magam is vónék, örömet menekülésre fogná!”

Azonnal megfúvatta hát nemesi kürtyét, a fogadósna és néhány markos nemzetőrnek pedig megparancsolta, hogy a drága muníciót még az éjjel vigyék a várba. Így esett, hogy a badwieseni Freiherr ötven gulyásagyúja úgy szétlőtte a támadó császáriakat, mint a kártyakirályokat, hozzá nem aféle omlatag pisztolygolyókkal, hanem igazi, hamisítatlan dél-budai pörkölttel és nokedlival.

Talán ez az, amin rágódva Gottfried von Schlaraffenburg báró soha nem bocsátott meg „a rebellis magyar kutyáknak”. És – végtére a dolgok mindig összehatnak és visszafüggnek valahol – talán ezért is lett később éppen ő a hírhedt duskoveci hiéna, mely állat köztudottan minden hullott vendéglátóipari dögöt megeszik. De ez már egy másik történet, erről majd máskor, más alkalommal, esetleg egy külön könyvben, ha ugyan lesz rá időm, annyi átkozott fehér folt vár még tisztázásra ebben a nyomorult ezredévben.

Pilinszky János

Amint az már első jelentősebb kötetéből – „Oktaéder és karfa” – is kitetszett, az egyetlen állapot, amelyben boldognak érezte magát, az abszolút boldogtalanság volt, melyet azonban a fölötte érzett öröm következtében képtelen volt magában előállítani. E tény miatti elkeseredésében időnkint mégiscsak eljutott az eufórikus gyönyör peremére, ami természetesen rögtön búval telítette, és így tovább. (Szofiszti-

ko-ciklikus tudati állapot.) Gyakori hangulatváltozásai miatt a költő igyekezett a lehető legtömörebben, épp csak néhány sorban kifejezni magát, hogy még az adott lelkiállapot tartama alatt be tudja fejezni versét, ami nem mindig sikerült, ezért olykor tíz-húsz évig is várnunk kellett egy-egy kétsorosának lezárására. A háborútól fogva egy fogságba esett, kiéhezett francia katatona emlékével élt szimbiózisban: egymásból táplálkoztak. Sajnos, az illető fogoly emléke annyira sovány volt, hogy a költő soha egy fia dekát se bírt magára szedni. „És látja Isten: állok a harmadnapon” című költeményéért Teilhard de Chagrin-díjban részesült.

Promptu

Fekszik a víz. Nem állok én sem.
Árnyam is ül a kerítésen.
Egy fa mered. Egy kerti nyugszék.
Lángoló erkély. Rajta Stuxék.
Vakító-fehér nyári délből
néma sikolyú báránylvér dől.
Isten ujja lebeg fölöttem.
Motozz meg! Hol vagy? Hazajöttem.

Jelenések, 1968. VII. 7.

És látja minden, ahogy gázolok
harmincöt éve már a vérben.
Csak hamuban vinnyogó váz vagyok,
ki téged várlak térden.

Az életművem őszenyom.
Mind a huszonkét oldal.
S azt mondom néked: Asszonyom,
mert összevételk Weil Simone-nal.

Még megérthetsz-e innen a halálon?
Szétfosló csönd, ahova nyúlnál.
Látja Isten, hogy állsz az Étoile-on,
kezedben Paris Journal.

KZ-emlék

A csönd kockájából kilép.
Éhsége tengelyében
órjásra nő, akár a lét,
elindul szomjan-éhen,

Ő már örökre én vagyok,
a nyugalmamra támad,
mint monstrancia, úgy ragyog,
s vérzik, mint egy vadállat,

hiába nő szünetlenül,
testsúlya szinte semmi,
azt hiszi, a Gundelban ül,
s belőlem akar enni,

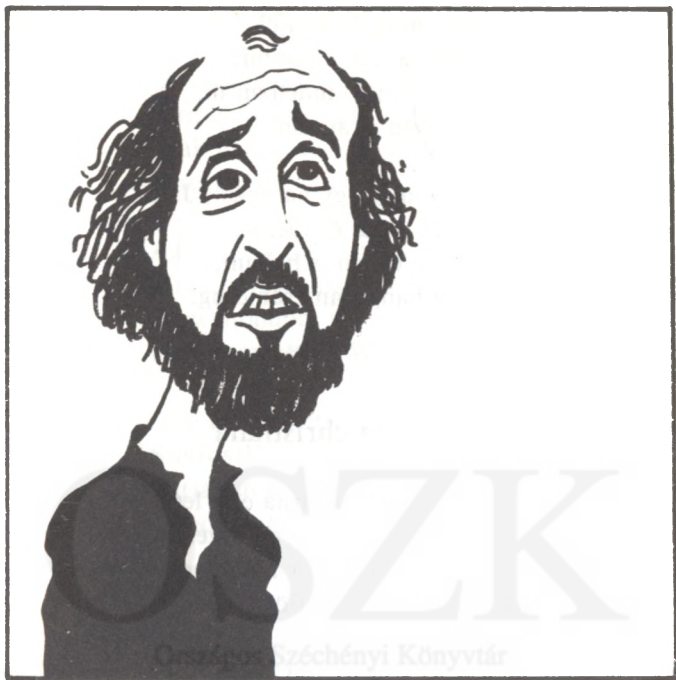
„Csak még egy harapást, Jani!”
Szöget zabál és rácsot...
Még az égben is hallani,
olyan hangosan csámcsog.

Begonia christiana

Emlékszel? Világbarna este lett.
És földerengett fönn a Magellán-köd.
És elfordultak akkor mindenek.
Mivelhogy újra rámjött.

Hányszor gondoltam volna rád!
Csorogva, mint egy üres árok,
zúgtak a ravensbrücki fák.
A sárgán ömlő napon állok.

Számban felejtí mocskait
egy szörnyű, bibliai lábnyom.
Folyosón ázom hajnalig.
Begombolom plakátmagányom.

Sándor György

Szocio-pszichikai humorozófus. Már egészen zsenge hátulgondolós korában örökre eljegyezte magát az asszociációs pályával (lásd „Egy hátsó gondolat bánt engemet” című munkáját). Neki köszönhetjük a fölismerést, hogy voltaképpen a legegyszerűbb dolgok is pofon bonyolultak. Főműve – „Sic itur ad absurdum” – egyszer az Egyetemi Színpadon, az Antikonformista Liga KISZ-szervezetének rende-

zésében hangzott el, egyszer pedig a Porhintő Hörpintő vendéglő párnázott falú, zárt különtermében, a legszélesebb körű magányosság előtt. Elmékedéseit többnyire saját maga kapja és adja elő. Különleges flegmájáról nevezetes: poénjai alkalmával egyetlen aforizma sem rándul. Már követői is akadtak: hallgatóságának két tagja általános meghökkenésre kijelentette, hogy minden képzettársítását képes volt követni. Egyébként közkeletű tévedés, hogy a Sándor-verset róla nevezték el; viszont a közhiedelemmel ellentétben igenis ő az a Nagy Sándor, akinek sikerült a gordiusi csomóra egy másikat kötnie, hogy el ne felejtse, kit és mit is akar tulajdonképpen átvágni.

Bököprózák

Modern falvédő

Nem kell, hogy okos légy. Legföljebb
egyet érts:
azt, hogy egyetérts.
A legföljebbel.

Jelen idő

Az állatkertben minden reggel hatkor megszólal a csörgőkígyó. Az emberek ágya mellett a vakar.

És nem lehet a földhöz csapni.

Már földhöz ragadt.

Majd az ápoló feltörli.

Aztán a kígyó (állattani nevén Circulus Vitiosus) a saját farkába harap.

Az ápoló hazaviszi pótkeréknek.

De nem kerül rács mögé.

Pedig egy kerékkel többje van.

Kiképzés

„Fogja be a száját, ha velem beszél!” – mondta az őrmester. – „Hé, maga micsinyá ott? A kirelejszomát!” (Ez biztosan egy testrész lesz.) „Futásban nincs mozgás, ércsük?”

Militarizál.

Én civilizálnék.

Beteljesült jókívánság

„Ásó-kapa válasszon el egymástól!” – mondták a rokonok a lord menyegzőjén.

Minden úgy történt, ahogy kívánták. A lédi öt hónap múlva megszökött.

A kertésszel.

Szónoklat

Ígérjük, hogy nem ígérünk semmit. Csak azt az egyet, hogy be is fogjuk tartani.

Fiúk! Lányok!

Még elöttetek áll minden!

A gyümölcsszedés – az érettségi – az elutasított fellebbezés – a güri – a diri – a fúrás – az áthelyezés – a savtúltengés – az elrontott házasság.

Meg az elrontott gyerek, aki előtt még minden ott áll.

Tragédia

Beomlott és maga alá temette a násznépet egy terroristák fölrobbantotta templom Belfastban. Tizennégy ember meghalt, kettő megházasodott. (Elnézést, nem lehet folyton mélyeket mondani.)

Szilárd talap

Minden igényt kielégítő összkomfort.

Benne laknak a minden igényt kielégítő ősz konformisták.

Csak azon keseregnek, hogy kevés a szobrász, s ezért nem jut valamennyiük alá márványtalapzat. Sebaj, megállnak ők a saját talpukon is. Csak mögöttük is álljon valaki.

Mindegyikük egy-egy délceg szobor. Meddig? Majd eldől.

Mindegyik.

Ő mindenbe beleegyezik.

Én mindenbe beletízszereznék.

A flepnis

Kényszerzubbony? Nevetséges.

Csak nem leszek olyan őrült, hogy ne magamtól bújjak bele?

Ha magamtól bújok bele, akkor ugyebár, én nem lehetek őrült, ő pedig nem lehet kényszer.

Akkor mi egyszerűen csak egy önkéntes ember vagyunk, kényszer nélküli zubbonyban.

Most már akár meg is őrülnénk, hehe. Úgyse adnak ránk másikat.

Fogok én még nektek hiányozni

Befejeztem.

Elfogytam, mint a gyertyaszál, melyen villám fut keresztül.

És mint a T-dugó.

Spiró György

A huszadik századi irodalom legkiválóbb lengyel írója. Civil foglalkozására nézve egyetemi spiráns. Évekig az foglalkoztatta, hogyan kellett a lengyel értelmiség legkevésbé színjátszó rétegének (a színésztársadalomnak) a múlt század tízes éveiben spirálnia. Érthető, ha e roppant munka annyira kimerítette, hogy jelenleg is az extenzív osztályon fekszik.

Orvosa kijelentette: „Dum Spiró, spero” – azaz, amíg van a betegnek írói szuflája, addig ne adjuk föl a reményt, hogy ír még a magyarokról is.

A Fikszek (Regényrészletek)

Honnan vegyen pénzt? Kérjen megint kölcsön Chaszczkarskitól? Úgysem ad. Miből is adna? Hisz kirúgták őt is, hiába feküdt le a legutóbbi felkelés után. Jó volna egyhavi fiksz. De kinek van olyan manapság? Na persze, a Fikszeknek. Csakhogy mi módon kérhetne tőlük, ha egyszer azt se tudja, kik is azok a rejtélyes, szfinkszszerű Fikszek. És nekik maguknak meddig lesz? Fikszek jönnek, Fikszek mennek, de Lengyelország marad. Legföljebb legnagyobb színésze éhen döglik.

Megiszczia legyintett. Marhaság. Minek az egészből ekkora ügyet csinálni? Eladja a feleségét, Sacharinowskát, és punktum. Épp ideje. Sokat nem kap érte, szentigaz, amilyen randa meg göthös, a fél fülére nagyothall, a másokra meg épp hogy csak egy kicsit (ráadásul a bal ülőgumója még hiányzik is a nyomorultnak, azt épp a múlt héten vacsorázták meg valamelyik gyereke – Ignacy? Mauricy?, már nem emlékszik – születésnapján, most derül csak ki, mekkora hiába volt, az ember ne zabálja föl a tyúkok aranyat tojó fenekét, ahogy forrón szeretett édesatyja mondogatta volt egykoron), de annyi mégis bejöhet, hogy kifizethesse azt a rohadék Žarolowiczot, s fussa arra is, hogy rendeljen egy run-

dót Chotszmarowicz czechójában a kollégáknak, pedig tehetségük annyi sincs, mint egy részeges kurzuscenzornak.

Délután a próba után szóvá is tette a dolgot Ripaczowska előtt, megérdeklődve, nincs-e véletlenül a magáról levetett grófi és hercegi szeretői közt olyan, aki anyagilag nem áll egészen lengyelül (régebben úgy mondták volna: csehül), de Ripaczowska csak legyintett: ha netán lett volna is ilyen, arra már régen kivetette volna hálóját a cári titkosszolgálat; a snájdig Zaporski pedig, ez utóbbinak a vezetője köztudottan csak angró tételben vásárol hölgyikéket, és akkor sem negyedkézből.

– Nem baj – mondta Megiszczia. – Ott egye a fene Sacharinowskát. Legföljebb a nyakamon marad, vagy hol is. De azért nem fogok kézbe tett öllel ülni! Van még egy esélyem: este Lear szerepében Zaporski leszek. Olyan hülyét csinálok belőle, hogy muszáj lesz berendelnie magához. Akkor aztán pléhpofával közlöm vele, hogy a gesztusok, amiket kifogásol, benne vannak ugyan Shakespeare instrukcióiban (addigra benne is lesznek, kedvesem, sose félj!), de szívesen elállok tőlük a további előadások során, ha megveszi tőlem nyolcvanezer zlotyért meg egy szelet füstölt oldalasért Sacharinowskát. Hehe. Na, most eredj, lányom, nekem kezdésig még meg kell csinálnom a figurát.

Azzal belecsípett Ripaczowska bal fenekébe (jól mehet Ripaczowskaéknak, gondolta, neki még mind a kettő megvan), s már lejtett is tova egy vidám „Ezt csinálja majd az én Lear-Zaporskim is Regannel és Gonerillel” rikkantással. Ripaczowska hüledezve nézte, ahogy lépésenkint hol letolja, hol fölhúzza a nadrágját, amiről még a legseggfejebb vilnai vagy krakkói is tüstént rájött volna, hogy Megiszczia a titkosszolgálat mindig feltűnés nélkül járó-keelő snájdig veze-

tőjét utánozza. „Fújj, szél, szakadj meg, Zaporski!” – halatszott még Megiszcziaak jókedvű baritonja a kulisszák mögöl. – „A szki, az csak tüsszentés volt, Lear megfázott a viharban! Jó, mi?”

Végre csönd lett. A színpadi díszletszekrényből kilépett Wojciech Beszugowicz, az ügyelő.

– Azonnal szólni kell a direktor úrnak! – nyögte halálsápadtan. – Ma este a Lear helyett a Jancsi és Juliskának kell mennie!

– Az nem fog menni – mosolygott Ripaczowska, s elröhögte magát, mert újra látni vélte Megiszcziaakot, amint letolja-fölhúzza a nadrágját. – Először is, a Jancsi és Juliska még nincs megírva. De ha volna, sincs lefordítva. Másrészt te is tudod, Wojciech fiam, hogy a mai előadást maga a cár is megtekintendi. Márpedig ő elvárja, hogy Lear király ő legyen, Cordelia pedig a bár későn, de végül mégis megértett Lengyelország, amint azt Fiksz úr és Szfinksz úr a két mai újságban már jó előre értelmezni méltóztatott. Mit kezdene a cár Jancsival és Juliskával, megmondanád? Ő lenne tán a vasorrú bába? Vagy a mézeskalács házikó? Nem, nem: ma mindenképpen a Learnek kell mennie.

– Ebből felkelés lesz – omlott Megiszcziaak elárvult székébe Beszugowicz.

– Épp ideje – állt föl ásítva Ripaczowska. – Már kerek három hónapja úgyse volt. Nekem már föl is tűnt. Három teljes hónap felkelés nélkül! Varsóban! Direkt egy szégyen. Mit szól majd a külföld? Na pá, ügyelőké.

És már úgy riszálkodott át az öltözőbe, ahogy majd este fog a színen, a soká félreismert Lengyelország szerepében.

Megiszcziak, betöltvén az ötödik X-et, holtan feküdt a ravatalon. Olyan komoly képpel, mint még soha. A színésztársak és siratóasszonyok hüppögve, a menetben arányosan elosztott spiclik pedig zsebükben lapuló napóleoni kitüntetéseiket tapogatva vonultak el ennyi fennkölt nagyság előtt. Fogalmuk sem volt róla, hogy Megiszcziak most a halott Poniatowski herceget alakítja, merő truccból: majd ő megmutatja ennek a bábész népségnek, hogy ő se volt ám akárki!

Így feküdt egy darabig holtan, aztán hirtelen elunta a dolgot. Becsvágyát a másik halott utánzása nem elégítette ki. Főleg hogy Sacharinowska bömbölve rogyott a ravatala elé. Pont ez hiányzott!

Megiszcziak elhatározta: eljátssza nekik, hogy él. Parádés szerep, ilyenről Molière még legjobb napjaiban sem álmodott. Előre kuncogott magában, hogyan fog Sacharinowska rémületében a megmaradt jobb fenekére ülni. A belső kuncogástól elindultak a folygyülemlett gázok testében, mely e ténytől hirtelen besüppedni látszott, s a bomló anyagokkal távozó levegő ráadásul még együttélésük legmeghittebb pillanataira is emlékeztette a dermedt Sacharinowskát. Mindehhez társult az a félreismerhetetlen rictus, melyet Megiszcziak (erre az asszony élénken emlékezett, hiszen a férfi egy időben minden hajnalon fölverte ezzel az ötletével) teljes tudatossággal alkalmazott már a Hamletben is, ahol percekig kellett tetemként hevernie a nyílt színen, mintegy a mostani ravataljelenet főpróbája gyanánt.

Sacharinowska fölvisított.

Megiszcziak elégedetten nyugtázta a közönség élénk reagálását. Még megfordult a fejében, hogy ijesztésül fölemeli a jobb kezét, s fügét mutat a gyászmenetben fölbukkant Za-

porskinak, de aztán meggondolta magát. Hogyisne! Még a végén el se temetik, szégyenszemre. Ennyi épp elég, semmit nem kell túljátszani.

Maga is élvezte a színészi mértéktartás diadalát, amikor rezzenetlen arccal tűrte, hogy elkaparják.

„Kedves Mester! E sorokat Önnek már messziről írom. Meghat, hogy följegyzéseit spiródeákjának lediktálván, figyelmét azon város történelmének szentelte, mely hasonló ügyekben majd még sokszor *(törölve)*. Ön persze most éppen kétszáz éves, érthető hát, ha jól megérdemelt szenilitásában csupán a másfél századdal korábbi eseményekre emlékszik, s ezek valahogy (zavarosan, nagyon zavarosan!) elkeverednek az Ön jelenéivel, melyekről voltaképp igazi tudomása már nem is lehet – vagy tételezzük föl, hogy nem lehet, így legalább a cenzúra nem *(törölve)* ki az egészet ától cettig, ahogy az már minálunk még *(törölve)* is szokás. Én már nem avatkozom semmiféle kényes ügybe, most Budapesten élek, ahol mindenem megvan és mindent szabadon helyeselhetek, anélkül hogy ebben bárki is gúnyt látna, csupán a darabírásról mondtam le átmenetileg, megrokkant idegeimet, valamint az amúgy is megviselt nézőkét kímélen-dő. Ön is jól tette, hogy megtanult magyarul: bárcsak vezetőink is idejében tették volna, most másként állnának dolgaink idehaza. Látja, Mester, az »idehaza« nekem még most is Lengyelország, ebből valahogy nem lehet kigyógyulni, lengyelnek lenni, az valóságos népbetegség, aki lengyel, az...”
(Itt megszakad)

Szabó Magda

Hírnevét mint freskófestő, egy hazánkban meglehetősen ritka sziget-kékkel alapozta meg. Egyébként ismert őzvodász és családja-kutató; utóbbi minőségében neki sikerült első ízben a török hódoltság előtti korig visszamenően ki-mutatnia, ki mit reggelizett-vacsorázott és milyen hitűekkel hált Debrecenben. Egyszer formabontás közben véletlenül egy ókútba botlott; kiásásáért megkapta a Hajdú megyei

tanács vízügyi osztályának elismerő oklevelét. Az elmúlt években a Ford-alapítvány meghívására néhány hónapot töltött lélekben a cívis város falai között; így született meg a „Poros história” mint regény, mint színmű, mint film, mint opera és mint táncos revü. Népballadai feldolgozása – a „Debrecenbe kéne menni” dallamára – folyamatban van.

Poros história

Amikor Kapronczay Blanka beiratkozott a Belépőssy-féle (azelőtt: Hosenspitzer) tánciskolába, mely a Szénakazal tér és Szürke Ló utca sarkán gyűjtötte együvé szombat esténként a serdültebb ifjúságot, még állt a Majsztramuram utcai ház, melyben mintha még visszhangzottak volna az agg Sűvöltöző hajdani mocskolódásai és Mária Terézia-korabeli trágár bakadalai, s ahol az öreg Wazellinus leánya, Stüickl Xénia, bohém költőfia szerencsétlen házastársa nagynénjének engesztelhetetlen ellensége egész életét anélkül élte le léha szépember férje oldalán, hogy valaha is sejtette volna, hogy az a göndör fürtű, hátulgombolós kislány, aki a szemközi ház ablakában alvóbabájával néha leinteget a kapu előtti fánál három lábon ácsorgó, Szepi nevű törzskönyvezett komondornak (apja Szőrfalvi Csuli, anyja Vervonal Lidi, miként azt Kapronczay Blanka leánya sok évtized múlva nem kevés utánajárással ki fogja deríteni), lesz valaha Schuhwichts Rozália harmadik unokatestvére fiúunokájának anyai dédanyja. Az öreg Wazellinus leánya, aki maga is a katolikus Loholóssyak és a kálvinista Schnellputzerek a Martinovics-lázadás előtti évtizedek során létrejött és egész

Debrecen a szabadságharcig bezárólag beszédtemával ellátó frigyének köszönhetette életét, nem helyezte volna Szőreghy Pufi és a Steubl lány házasságát, főleg Amálka gyönge tüdejére és az amúgy is hajlékony erkölcsű férj kártyaadósságaira való tekintettel, de ebbe Stüekl Xénianak már nem adatott meg beleszólnia, különösen mert ekkor még meg sem született az a Safranek gyerek, aki majd Gecséry Eulália nagypapja lesz.

Kapronczay Blanka még fél évszázad múltán is emlékszik majd a sublódra és rajta a drága meissenai köpöcsészére, melyet még a két Benedek Estella húga harmadik férjének egyévi házasság után elhalt grósztantija örökölt a nagyságos fejedelem számtartója kisebbik leányának kétoldali légmellben elhunyt második férjétől, s amely a tárgyak csálhatatlan ösztönével megakadályozta, hogy a Kapronczay családra vonatkozó értékes följegyzések megsemmisüljenek. A köpöcsésze már akkor ott állhatott a barna intarziás sublódon, amikor még Stüekl Xénia apai ükapja, a Lübeckből áttelepült Wolfgang Buddenbrook Wazellinus lakott a Majszturam utcán; magát a sublódot, melyen még Kapronczay Blanka leánya is lovagolt, és alatta a valódi keleti szőnyeget (Kara Köprülü ben Iszkiri ibn Musztafa nagyvezír ajándékát a város egykori, szintén családbéli polgármesterének egy Habsburg-ellenes felhívás kidoboltatásáért) a második világháború egyik szőnyeg- és sublódbombázása pusztította el, minélfogva a köpöcsésze tartalma kiborult és eloltotta a családi iratokat, lehetővé téve a mű létrejöttét. Habent sua fata libelli, mondaná szegény Istenben boldogult Stallfundus Mária Mikhaéla nővér, az utolérhetetlen, a mindent megértő és megbocsátó Stallfundus, aki Millwaukee-ban egy hófúvás alkalmával jelent meg Illés Endrével az oldalán

látomásként Kapronczay Blanka leánya előtt, arra biztatva, hogy írjon könyvet Debrecen valamennyi családjáról négyszázötven évre visszamenőleg.

Amikor Blanka először jelent meg a Belépőssy-féle (azelőtt Hosenspitzer) tánciskolában (a colonban, ahogy a Kolumbusz-rajongó sárvízi hajósok elnevezték), még nem sejtette, mennyi vér és verejték folyik majd le táncosairól addig, míg valamennyien be nem vonulnak részint e mű lapjaira, részint a világháborúba, melyről még egyikük sem sejteti. Blanka még önfeledten keringőzik a megyebálon, s pihegő kebelével álmodozik a nagy Ő-ről, alig várva, hogy szerelmesen megtagadhassa tőle undorodó leánytestét, amikor egy Ferenc József nevű idős uralkodó már a német császár követével tárgyal a katonai együttműködésről; amikor egy Csipcsala Károly nevű, feltűnési viszketegségét látványosan megvakarni vágyó pesti polgár az első magyar filmhíradó kamerája előtt beugrik az imént említett uralkodóról elnevezett híd turulmadaráról a Dunába, és hasmánt érkező szörnyethal; amikor első osztálykirándulására viszik azt a kisfiút, aki még nem is sejteti, hogy hat évtized múltán ő lesz az a nagy tekintélyű könyvkiadó, aki Kapronczay Blanka leányából a több mint négyszáz oldalas család- és várostörténetet kipréseli; s amikor a pesti értelmiség egy bizonyos Karinthy Frigyes nevű léha úr irodalmi paródiáin derül, aki viszont szintén nem sejteti, hogy ezzel egyidőben zajlik mindaz az esemény, melynek csupán hatvan év múlva megjelenő irodalmi feldolgozásáért a lelki üdvét is odaadná, ha valami csoda folytán előre értesülne róla.

Kapronczay Blanka sem sejteti még, hogy később mi mindent nem fog sejtteni, táncol, kacag, zongorázik; Stüekl Xéniát nem érdeklik Blanka lelki ügyei, egyelőre a három Grá-

ciával van elfoglalva, őket kellene végre férjhez adnia; Ifjabb is megint jelentkezett, pénzre volna szüksége, mert ebben a hónapban is teherbe ejtett valakit, aki még nem is sejti. (Hogy nagytekintetű Göröncsér Dávid húga harmadik férje második unokatestvérének első áldozós nyoszolyóleányát miért jegyezte föl Kapronczay Blanka leánya a jegyzőfüzetébe, rejtély. Ha később eszébe jut, tán regény lesz belőle. Valamint színdarab, film stb.)

Stückl Xéniáról ebből az időből maradt egy fénykép: Karolina és Liza között ül abban a nagy, szilfa hintaszékben, melyet még a Wenckheim bárók részeges ispánjának, Nádudvarinak keresztlánya titkos szeretője, Andorás Szveti eskábált össze a Földényi-féle vegyeskereskedés tönkremenetele évében, nem sejtve, hogy tán éppen akkor visít föl Connecticutban az az éppen megszülető kisfiú, aki majdan az amerikai légierő egyik pilótájának, annak, aki a hintaszéket is lebombázza majd a szőnyeggel meg a sublóddal együtt, lesz a nagyapja. Stückl Xénia fekete ruhában, közönyös arccal ül a képen, látszik rajta, hogy még csak nem is sejti: az a gyermek, akinek valamelyik távoli lemenője talán áttekinthetné a Kapronczay család valamennyi bonyolult rokoni kapcsolatát, még messze van attól, hogy az űrt, melyet az ő távozása okoz majd e földön, megszületésével betöltse, nem beszélve az olvasókról, akik Magduska, a felvétel idején még meg sem született legkisebbik Kapronczay ivadék családja sokfelé indázó szövevényén is túltevő, fél családfákat magába foglaló mondatainak értelmét nem is sejteni jönnek valamikor a világra.

Tandori Dezső

Második évtizede keresi két zárójel közül az olvasók számára is érthetetlen módon eltűnt közlendőjét, de fölöttébb balszerencsés nyomozó, így például Olaszországból igen rövid idő múltán haza kellett térnie, mert nem volt nála elég antilíra. Ő az első magyar költő, aki a József Attila-i idők kocsmajából már nem az értelemig, csakis tovább hajlandó lépni. Sokáig a Koltói kórház baleseti osztályán ápolták, azt

követően, hogy egyik költeményében huszárjával vigyázatlanul a kivilágítatlan c4 mezőre lépett, és egy sötét gyalogos leütötte. Fölépülése után a kötött, illetve kötözni való formák felé fordult, s korunk szonettkoszorús költője lett, aki a szabadság és függetlenség bajnokaként küzd mondatainak a magyar nyelvtől való szabadságáért és a műélvezőktől való függetlenségéért. A legutóbbi időkben veréb- és medvekereskedést nyitott, amiért az Állatvédő Egyesület tiszteletbeli aktívájává, a közérdekű líra híveinek tábora pedig tiszteletbeli passzívájává választotta.

Hamlet a főorvos előtt

De attól tartok, ez mégis később volt már.
(Ha nem, hát nem, legfőljebb közben, vagy előbb, teljesen mindegy.) Vagy nem is tartok, nem jó a szó ide. (Csak a veranda biztos, ha ugyan nem hawai gitár volt, mégpedig a másik.) Hozzátehetném: erről ennyit, ámde nem teszem. (Tehát, mint említettem, a tartás: voltaképp ez volna a fontos. Erre még visszatérek.) (?) Aztán ő felénk jött a téren (esetleg tíz évvel korábban, na és? [akkor mi van!]) s mögötte föltűnt, a Quadri kávéháztól srégen egy kicsit, amarébb (vagy benne, meglehet) a támpontok teljes hiánya. És aztán hazajöttünk.

19781231/d Fogalmam sincs,
miről írom majd
az alábbiakat

Murphy bejárta egész Exetert,
de sejtcsomókon kívül mit se látott,
pedig nyüzsgtek ott a pincsvábok
(csak hogy az ő hátukon jegyzetelt).

Bár *csomót* sejtett, csak *egy* szexre lelt;
szextárssal mérték be a link szeráfok,
miután Henry James-t és Fitzgeraldot
becsomagolták. (Plusz a nesseszert.)

Innen a második tercína vége
már nincs is messze (így gondolta Murphy),
de elejebbet is talált ő, semmint;

ezért, és mivel nem fogott a *fake*-je,
átöltözött, s most rajta (míg ő szörpi-
vásra adta a fejét) van a *Flemm*-ing.

19781231/u Fogalmam sincs,
miről...stb.; folytatás

A folytatás, ha folytatólagos,
hozzávetőleges hozzávetés
ahhoz, mi száz lap nélkül csak lapos
s kezdetlegesebb, mint a kezdet – és

így tovább (ez is folytatás-szagos
s kötetlen, mint egy kötet-köttetés,
mely – alaptalan bár – úgy alapos,
ha versleges tartalma nem kevés).

Ezért, habár ma még csak *garszon* ettem,
jöhet eznapi húszadik szonettem,
mely minden folytatásnál folytatásabb,

majd nekiállok – hátulról előre
lelvén *mű*- (mesterséges!) élvezőre –,
a fönti víznél viccebb visszafolyásnak.

19781231/z Al-Szob
és üdítő italai,
meg amit akartok

Ha lehúzol egy Pepsi-Coalát,
mely rosszabb szagú, mint egy Agricola,
próbáld úgy inni, mintha Coca volna,
és gondold közben: nem a te Cocád.

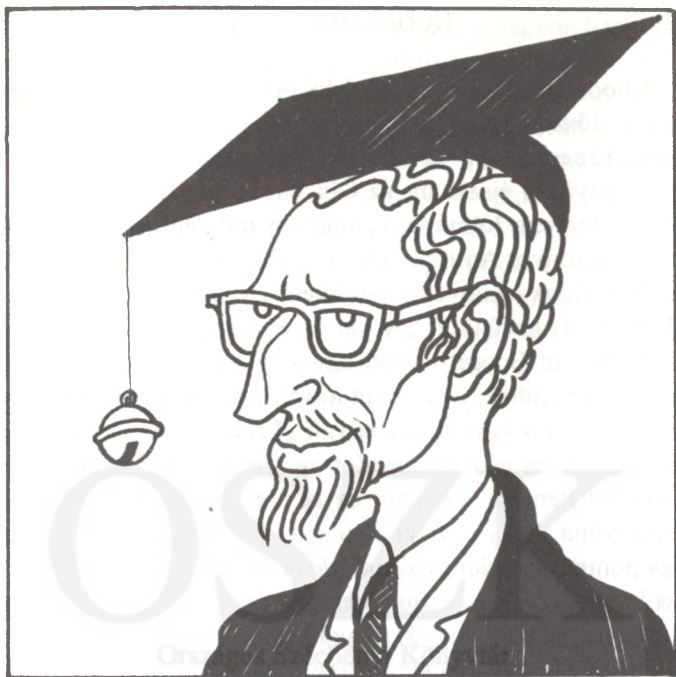
Ha lehúzol egy Coala-Cocát,
úgy idd, hogy közben nem gondolsz a klórra,
melytől kivész a gonosz fauna-flóra,
és gondold azt, hogy nem gondolsz. Nahát.

Próbálj úgy gondolkodni, mintha innál;
próbálj úgy inni, mintha fauna flóra;
próbáld meg úgy, hogy se Cola, se Pepsi;

csak az az öröm, ha senki se pedzi,
hát próbáld úgy, hogy rejtvény; és hogy immár
így is, amúgy is fejedben a glória.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

Ungvári Tamás

A legbennfentesebb – sőt fenn is bent – magyar irodalmár, aki egyszerű kéteszi kvízvezetékyszerelőből küzdötte föl magát, mígnem végül V. I. P. (világirodalmi professzor) lett. Legismertebb, „John Lennonék poétikája” című munkáját még az olvasóknál is jobban elkapkodta. Boldog családapa; feleségétől, Nagy Britanniától eddig egy gyermeke és több ösztöndíja született.

Boomfordi levél

A boomfordi egyetem Színház- és Popzenekutató Tanszakaról először John Steinbecktől (vagy Hemingwaytól? – nem, Ernest sosem járt Pesten) hallottam, a Várban, egy kissé pityókás éjszakán, az Old Firenzéből lesétáltunkban. Megemlítettem Johnnynak, hogy egy mifelénk egész jó nevű költő, bizonyos Andrew Ady, már fél évszázada megénekelte az általunk aznap este meglehetősen sűrűn kortyolgatott, White Lady nevű italt, „A Vár fehér asszonya” címen. Mire ő, hogy van Boomfordban egy White Lady Tavern, nem messze a Színház- és Popkutatótól, ott írta annak idején a később nálunk is világsikerré vált „Érnek az egerek”-et (melyet csak azért nem én fordítottam, mert – micsoda pech! – azon a héten épp Graham egyik regényén dolgoztam). Ki hitte volna, hogy egyszer jómagam is itt ülök majd, hozzá egy pompásan belangyosított *ale* mellett, mint a tanszak vezető vendégtanára, akinek nemzetisége mindig lelkes *puszkasz*, *puszkasz* kiáltásokra ragadtatja a másodvirágzásukat élő brit férfiakat, és *Oh, darling, you are wonderful!* sóhajokra az elsőt élő hölgyeket. Azon az éjszakán, már a Dunaparton sétálva Johnnyval, ezt persze nem láthattam előre; mentsen, hogy oldalt sem igen láttam, olyan sötét volt (bezzeg Boomfordban a Boom partját kivilágítják, ahogy Oxfordban is az Oxot!), mindössze Lukács Gyurka Belgrád rakparti ablakából szűrődött ki világosság: idős barátom és famulusom az előrehaladott éjszakai óra ellenére rendületlenül körmölte „Husserl fenomenológiájától a Rolling Stones”-ig című közös munkánk fejezeteit. De hát ez rég volt; azóta – sajnos – már nekem kell írnom közös könyveinket, s magamban professzorkodnom.

A hely – az említett Tavern – egyébiránt nagyon hangulatos. Popeye-en, a csaplároson (obsitos matróz lehet, à la Spencer Tracy, csak Spen zömökebb volt), mondom, a csaplároson olyasforma tengerészsityak, amilyet Illyés Gyúsi visel odahaza Tihanyban (*tájheni*-ben, mondanák errefele), amikor leszalad a Kopasz-hegyről a tópartra, hogy egy kicsit elvegyüljön a nép körülötte. A kis bokszokban mindeütt világhírességek, színésznők és popok (de micsoda popok! akár a Dubarryt – vagy ahogy itt ejtik: *djúberrit* –, azt látni kell és hallani!); az ő kutatásukat végzem itt – mellesleg – naponta, már-már ős-boomfordiként. Allal (Sir Alec Guinness-szel) esténként csapd-le-csacsit játszunk a még a Tumorok (ha ugyan nem Dudorok) korából származó ódon, kecskelábú asztalon. Popeye enkezűleg szolgálja föl saját készítésű spenótját; hallotta, hogy ez ma Pest kedvenc étele, minden házfalon olvasható.

Ja, el ne felejtsem, tegnapelőtt itt járt Betty és Phil a Bukiból (idegenek számára: Buckingham Palace); vezetéssel megtekintették a tanszéket, majd este a Tavern-béli tanasztalt, ahol megtanítottam őket a limbó-hintóra, együtt danászott az egész csehó, a felséges pár jószerivel be is rekedt, annyit üvöltöttek, hogy „a jampik a limbót himbálják”. (Nem csoda: mindketten bolondulnak hintókért, fogatókért!) Betty szíves érdeklődésére elmondtam, hogy jelenleg Ben Jonson drámáinak szerkezetípusairól írok könyvet, melyet nagylemez formájában is ki akarok hozni otthon, mert igaz ugyan, hogy Kádár Jancsi kedves cimborámmal még sem nem találkoztam, sem nem danásztam kocsmában (bizony, tanulhatnánk e magyarai tájakon demokráciát az angoloktól!), viszontag nálunk a tömegek sokkal mohóbban fogadják be az igazi kultúrát, mint a britek, amit

Beatles-könyvem eladott példányainak száma is híven tükröz. (Az okoskodó kritikusok pedig menjenek a pittsburgi egyetemre.)

Na, mára befejezem, rögtön zár a Tavern. Holnap különben is a cambridge-i egyetem professzorait kell vizsgáztatnom az I. Jakab-korabeli angol drámából, nem árt, ha előtte alszom is egy-két órát. A többiről majd legközelebb, so long.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

Vas István

Festőférj, az Eke (Szántó-Vas) házaspár költő tagja. Született a monoton hullámverésű Makáma folyó partján. A háborúban egy fényszóró világánál meglátta saját árnyékát a falon, és rémületében megvacsorázott. Később a magyar neohedonista mozgalom küldötteként beutazta Stratford on Avont, az Egyesült Államokat, a budapesti Nemzeti Színházat, a római Colosseumot és a Bibliát. Utóbbi útjáról „Jé-

zus és a kufferok” című ciklusában számolt be. Ennek ki-
magasló jelentőségű költeménye a „Fia Apja” (eredeti írás-
mód szerint *Via Appia*) című racionális misztérium. Mint
memoárszerző, „Nehéz élelem” című önéletrajzi művéért,
melyben azt igyekszik összefoglalni, mi minden feküdte meg
élete során a gyomrárt, megkapta az Orvosi Kamara „Ulcus
Duodeni”-díját; ezt követőleg a ragadozó madarak által ki-
bocsátott hangeffektusok ornitológiai vizsgálatára tért át.
Válogatott verseit „Nem számít, mit akar ez az egy ember”
címen adta ki, többször is.

RÉGEBBI VERSEK

Amor fatig

Eltűnődöm álmosító
kiadói asztalomnál:
akár úgy jó, akár így jó,
bárhogy is van, kész a lomtár.
Jócskán telik vörösborra,
sniclire és Trabukóra,
mit ér mind, ha elorozza
fölkonduló, rémes óra?
Apropó, majd meg kell halni,
pedig még úgy vágyom élni...
Hol van az a régi garni?
Elveszett a régi kégli.
Hát a halál, hát az élet,

Gott im Himmel, csupán ennyi?
Húsodra vár lenn a féreg,
egy óra van, gyerünk enni.

Elégia

A pocakomat nem nagyon szeretted,
azt mondtad, rút a bőr, ha csupa májfolt,
a galambokat csőrödből etted,
s a klozett mellett közvetlen a spájz volt...
A pocakomat nem nagyon szeretted.

És pulykamellet ettünk vörösborban,
s te megcsókoltad azték fülcimpámat...
Fiacskám, mondtam, az uborka hol van?
Ó, hányszor csöngettél a szobalánynak,
míg pulykamellet ettünk vörösborban!

És élém raktad, ha még ettem volna,
könnyű igéid: Isten bizony, nincs mit.
Még látlak, amint árnyékká omolva
stoppolod lágyan a másnapi strimflit...
És élém raktad, ha még ettem volna.

Monori pillanat

Az etruszk estbe ferde cimbalom vág,
ahogy, mint Jákob, lomhán bámulom
a tejcsárda ó-felgót tympanonját,
pusztulni bátor, percnyi ős-eon.
Jaj, meddig él e gazdag őstenyészet?
És egyáltalán, én ezt az egészet
borzongva érzem bennem Monoron.
Hova lesz ez a táj, Adonáj,
ez a fű, Jehova, jaj, merre, hova?
Hova száll ez a perc, ez a kocsma,
és hol leszek én, aki most a
resti előtt kémlelem,
mit a fonnyadó lét terem?
Ó, lesz-e itt nyáj még? Lesz-e akol?
S lesz-e itt végre valahol
egy tisztességes étterem?

Országos Széchényi Könyvtár

ÚJABB VERSEK

Kikötő egy őszi kertben

Két -val, -vel közt megint. A rózsza nem remontál.
Csak egy kései ámbár repked itt.
Én s az instancia, ülünk vörösboromnál,
és mindamellet, s mégsem, és pedig.

Az volt a nyár! Az, ott! Az volt a sőt, a hajjaj,
a Temze és a San Marco között!
Mint fákon a noha, úgy derengett a hajnal,
s a víztükrön egy bárha röpködött!

Nélküllel fúj a szél, a múltba visszafájó:
jelzi az ősz, mely kertünkben oson.
Várunk a jelre, két tengerthalatta járó
egy katonai anabázison.

A 453-ik meghitt menhelyi traccsparti két vadidegen között

– S ha most? A Louvre-ba?

– Elmennék.

– Nosza, menj hát.

– Minek? Jusst sem megyek. Tudok minden legendát,
mítoszt és metszetet. A mílói leányzót.

Néztem kezét sokat.

– Az épet?

– A hiányzót.

Mert csak az érdekel.

– A nincsenben a van?

– Frászt: a vanban a nincs. Az élőben a tan.

Meg az ulság. De már ezt sem tudom.

– Nem-e?

Hát akkor mi? A perc? Az idő szelleme?

A kétely?

– Ebben is kétkedem már.

– Tehát?

– Dunsztom sincs. A határ.

– Hogy mi van *odaát*?

– Hogy mi *nincs*.

– Az a sok?

– Nem a sok. Az az *egy*.

– S ha most? A Louvre-ba?

– Mennék.

– Nahát, ereggy.

Campo Fiorituri

Hol van, ki nincs itt?

Hol vannak az elporladtak, a századok csizmái alatt maradtak, hol a jövő csecsemői? Hol a fák, miknek ide kell majd, épp ide nőni? S a tölgyek, a régen kidőltek? A régi lángolások, a régi hölgyek? Az ifjúság, az örök lázadó? S a turulok, az ölyvek? Hol van a hawai tó?

S hol vannak már a tramontánok? Szelük se maradt. Pedig ők is itt éltek s látták a Portus Maritimus delfinvillogásu hátát a Ponte Tramini ívei alatt, itt, ahol állok. Itt ágált Dante, Laura és Shylock, itt szóttek ghibellint fali lepelnek, játszottak miniguelfet. Hol vannak csókjaik, a csiként parázsló szerelmek? Meg az enyéim?

A Campo Fiorituri előtt, mint egy kemény rím, mered eléem mind, ki itt járt valaha, s kit itt ért egy másik nyár

arany sugara, éppoly forró és fényes, mint ez itt, mely tán épp őrájuk emlékezik, apáira, anyáira.

Hol van Garibaldi? A Barocaldi? A Gotterhalte? A Ça ira?

S mi ez a tomboló mediterrán sugár, mely átdöf, mint a lézer, mikor magadba (vagy amit annak nevezel) nézel? Ki tudná megmondani? Lassan futnak a Fíatalquibir habjai. Hová és honnan? S ami van, hol van? Dunsztom sincs, lieber Leser.

Míg te e partokon állsz (valaha erre vágytál!), Ő csak jön, jön, s téged mint egy tüzes szósz átyár, mert meg nem állítható, hisz maga is, mint e vers, végtelen s áradó s meg nem ragadható se kézzel, sem ésszel. Mint egy angyali üdvözet. Vagy egy morzevészjel.

Eltűntek ők is, a Pietro Arbonik, Benedetto Varesék, a Giottók, Santik, da Vincik. Akárcsak címerükben a díszes állatok, s nemcsak a pincsik: a sasok, a keselyűk. Ki tölti majd be helyük? S lesz-e még, ki betöltse? Meg nem mondja se látnok, se haza bölcse. Csak az örök kérdés marad a Vas-homályú ég alatt: Széchenyi Könyvtár

Hol van, ki nincs itt?

Miért vijjog a vaskeselyű?

(Memoárrészlet)

A nyelv mindig része, vagy ahogy akkoriban divatos szóval mondtuk, tükre a gondolkodás jellegének. Ezt már elég korán megtanultam, összehasonlítva az újpesti szódáskocsi-sok és gróf Bethlen István szóbeli megnyilatkozásait. De egyéb példákból is alkalmam volt ennek kikövetkeztetésére.

Emlékszem például arra az estére, pontosabban késő délutánra, amikor Eti verandáján az *Abendgang des Unterlandes*-t olvastam, már eléggé gyér világításnál, csakugyan úgy, mintha egy esti gangon ülnék; mindenesetre Unterland helyett, a veranda elhelyezkedését tekintve, inkább Überlandon, bár korántsem Übermenschként: magamat akkor is és még meglehetősen sokáig inkább Untermann-nak tudtam mindig. Már sötétedett, Újpest, a Váci út, a Rákos-patak és a szememben az Illyés pöckölgette Belváros újsütetű kiegészítését vagy legalábbis rokon környezetét jelentő Megyeri úti pálya már a harmincas évek jellegzetes, semmi egyébhez nem hasonlítható alkonyi párafelhőjének félhomályába merült. Akkori romantikus fejemmel ebben is jelképet véltem látni, némi szorongással, hogy a város, a megvetve imádott, imádva megvetett város mind szürkébb porrétege valamennyiünket egyetlen világalkonyati nemzedékké kezd összemaszatolni. Valami újra, rendkívüli, sosem voltra (ahogy akkoriban mondtuk: *noch nie da gewesen*-re) áhítoztunk, s éppoly hiába, mint Török Sophie, aki Babits oldalán várt volna újabb, igazi, vagy ahogy akkoriban a Bucsinszky kávéház tájékán mi fiatalok mondogattuk, „európai” impulzusra. Ami pedig a „par excellence” költészetet illeti, fölötte Kassák és Illyés kétfelől kongatták, igaz, más-más sodrású kötéllel, a vészharangot, bizonyos mértékig még engem is félrevertve, amiért klasszicizáló törekvéseimmel Valéryék vagy pláne Horatiusék felé sandítgatók. Pedig a nem éppen urbánus Németh László akkor már felfigyelt egyik verssoromra. Szégyenkezve kell bevallanom, azóta elfelejtettem, melyikre. Így visszapillantva az az érzésem, voltaképpen bármelyik lehetett, a dologban csak Németh László éles szeme az érdekes, hogy tudniillik olyan

röstellini való zöngeményekből, amelyeneket én akkoriban írtam (s még elég sokáig, sajnos), egyáltalán képes volt előguberálni akár csak egyetlen valamirevaló sort is. Különben Babits és Kosztolányi szintén – vagy ahogy akkoriban a Seemann kávéház környékén mondtuk: „osz-posz” – így volt ezzel, amit ma sem győzők bennük csodálni.

A szokott erkélyen ültem tehát, amikor váratlanul beállított Jékely, zsebében legutóbbi, alig félórája befejezett versével, melyben annyi furcsa és számomra teljességgel érthetetlen szó volt, hogy tüstént nekilelkeseztem, arra a forrófejű – ma már tudom, elhamarkodott – következtetésre jutva, hogy íme, itt a várva várt új mozzanat, s hogy a magyar költészet előregedése ellen igenis így, éppen így, új szavak használatával, ezzel az újmódi *pour épater*-val kell küzdenünk! Talán nem véletlen, hogy akkor jött divatba számos olyasféle kiszólás, mint a „flanc”, a „franc”, a „snasz”, a „smafu” vagy az „olajra lépni”, továbbá, bár bizonyára más nyelvi forrásból, a „börziáner”, a „pitiáner” és az „indiáner” hangulati elemeivel egyaránt rafináltan, de cinkoskodva operáló „unzeráner” megjelölés, melyet elég sűrűn volt alkalmam hallani, apámtól és Aschner Lipóttól Kohner bárón át fel egészen Zelkig; igaz, Illyéstől vagy pláne Féjától soha. Illyés legfeljebb a szagával is párizsias smafut engedte meg itt-ott magának, a szó etimológiáját is ismerők hunyorításával (vagy ahogy ő maga mondaná: szemevillantásával), azt sem irodalmi kérdésekben, csak ha rólam volt szó. Jékely persze egészen másfajta szókincset hozott, „lét-rával a hiura” – írta például, meg „kiöntött a füventeg”, s ilyesmiket. Emlékszem hűledezésemre egyik sora olvastán: „Lóbányoltuk a malickát horhosvörhetegben”, s valahogy az ifjúság perverz képzettársításaként apám jutott eszembe,

mit szólna, ha ezt a verset a bankszolga reggel véletlenül a kezébe nyomná, mondjuk a Rimamurányi egyik sürgős át-irata helyett. „Hast a Narrischkat” – mondta volna nyilván első hökkenete elültével és megvető ajkbiggyesztéssel apám, amely szövegtől viszont alighanem Zsoli támolódott volna a falnak. Ne feledjük : az urbánus-népies acsarkodások ide-je volt ez, az az időszak, amikor egyszer a Kelet népe volt a Nyugat népe, egyszer meg éppen fordítva : a Nyugat népe a Kelet népe, úgy, hogy mindenki szédült már, kivéve a nagy körhinta közepén álló Illyést, aki persze most is, mint mindig, tetszése szerint foroghatott körben, sőt mind szédítőbb és mind magasabb körökben, úgyis tudnivaló volt, hogy az égtájak lehetnek, ahol akarnak, az irányt végül csak ő szabja meg.

Örülhet a mai fiatal nemzedék, hogy ezekről a különös és néha bizony érthetetlen csatározásokról már csak folyosói pletykákból és az írószövetségi huzakodások mindennapos gyakorlatából tud, nem pedig holmi szókimondó, „szembe-rózsám-ha-szeretsz” dokumentumokból, melyekért legalább egy harmad évszázadot kellene az időben visszalapoznia !

Klasszikus magyar költők

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

Csokonai Vitéz Mihály

Olthatlan keserv

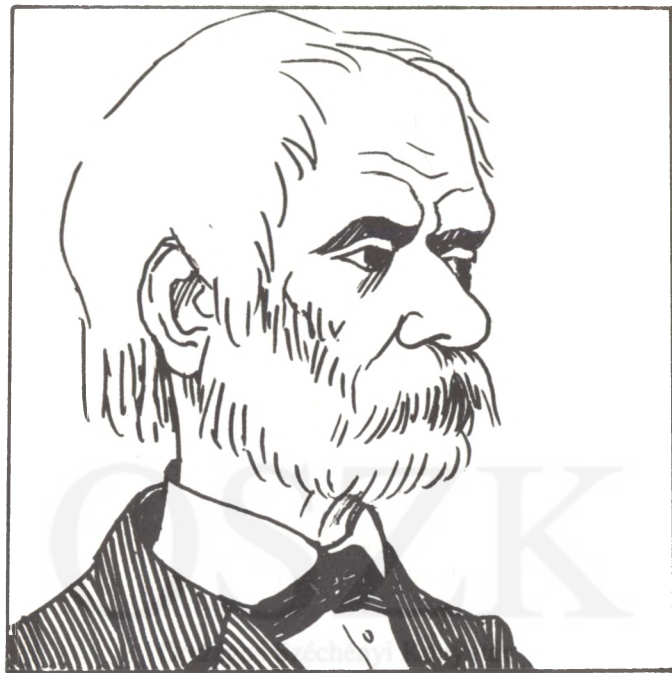
Nem ád senki innom,
Oda hitelem!
Elsenyveszt e' kínom,
Mi lesz így velem?
A' csikónak bőre
Bévül nem kotyog,
S én, a' bőre őre,
Aszó fő vagyok.
Méreg, nem bor az, kulacska,
Mely belém hatol,
Hűtlen, vigyen el a' macska,
Nem cirólgatol.
Hol vár rám hitel még?
Sorsom, ah! kemény.
Szóljatok, nagy elmék:
Mit vétettem én?

Nincsen semmi vétkem,
Csak zsebem üres,
Maholnap a szépnem
Hasztalan keres.
Vagyok haló kőris,
Fonnyadt gesztenye,
Kit egy csöpp eső is
Fölélesztene,
Ám a' csaplár, kire rányit
Girhes hívetek,

Nem adna egy fél kupányit,
Meggebedhetek.
Ajkimon nincs trilla,
Lelkem nem danász,
Szám széle is lilla,
Törje ki a' frász!

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

Arany János

Későőszike

Tamburás öregúr ül a tölgyek alján,
Kalapja is csámpás, áll fejébe kajlán,
Malomkövet ő már fölemelni nem bír,
Ceruzája sincsen, csupán *odabent* ír,
Lábát se billenti Ákadémiákba,
Jó, hogy bé nem ugrik hídrul a Dunába.
Hajh, régen... De hagyjuk: vége van, nem *hossza*,
Lócsiszárok sarát törli unatkozva,
S léptet fakó lován... Ej, hisz nincs is lova!
S ha volna, se tudná, rajta té vagy tova,
Körötte a velszi tartomány feléigve,
És nem vadat-halat: paszulyt kap ebédre.
De mit bánja ő már, hol és mit ebédel?
Szerényen beéri némi örökléttel.
Mert falatnak hiszen az is jeles falat...
Hát marad a fene itt a tölgyek alatt!

Országos Széchényi Könyvtár

Ady Endre

A fekete sámli

Sűrű-sok részeg esztendeim
Ímé már rakásra zuhannak.
Születtem, szolga-úr magyar,
Asszonytalannak s magtalannak,
Vagyok a fekete sámli.

Nesztek, barbárok, ima-lesők,
Sok agg-vágyú ragadd-meg-semmi!
Én nem fogom löttyedt-bús, szittya
Ülepetek magamra venni!
Vagyok a fekete sámli.

Jön majd a Végítélet napja,
Az eleink-utódja boldogabb kor,
Hars-pogány igék evoés ünnepe!
Hé, ispán-fejűek, hol lesztek akkor?
Leszek a fekete sámli.

Országos Széchényi Könyvtár

Kosztolányi Dezső

Lile Lola

Kis Lile Lolát dicsérje ez ének,
Ki leánya volt Glücksteiner Edének,
De tündér volt egy kopott orfeumba
És lila búkat fojtott barna rumba.
S ha véget ért a polka meg a kánkán,
Szemembe nézett és azt mondta: Lám, lám.

A fejemet keblére vonta ríván,
Rossz puderén át csöpp csurrant, csipetnyi...
Miféle ház ez? És miféle dívány?
Ki küldött ide? S mennyit kell fizetni?
Ötven, jaj ötven, szívem visszadöbben...
Egy ismeretlen úrnak jó, ha több nem.

De ő, a drága, mégis mindenem volt,
Kit úgy imádtam, mint holdját a mennybolt,
Mint fényt az árnyék, táncosnő a bankót!
Hát nézzétek el néki azt a kankót.
Hisz árva volt ő, bár flutterbe flancolt...
Kis Lile Lolám csak egy dumme Gans volt.

Szabó Lőrinc

Apu Dszi álma

A ház előtt ültünk a lócán,
a lócán ültünk Lócival,
és nem tudtam, miről beszéljek
ebéd előtt a picival,

meséltem hát az álmaimról
és Dsuang Ló Dsziról neki,
arról, hogy ő is csak egy álom
és én sem az vagyok, aki.

Egy ideig hallgatta is, de
elunta végül a gyerek,
mit abból láttam, hogy felállt és
fogott egy döglött egeret,

majd két ujját szájába véve
egy rettenetést belefűjt,
hogy kicsalja a szomszéd házból
barátját, a kis Tromm-fiút,

ki máris érkezett rohanvást
s velem együtt repült a pad...
„Apu Dszi, lám, most azt álmodja,
hogy minden íze kiszakad!”

– rikkantott vígan Lóci, és én
boldog voltam, hogy így megért,
habár igaz, hogy álmodom csak,
de ő álmodja a felét,

s hirtelen gyerek lettem én is,
és lettem apából apacs,
s jöttek ellenem a fehérek,
a győztes Lóci-Tromm csapat, s

azt álmodtam, hogy letepernek,
s ők azt álmodták, amit én,
egymást álmodtuk valahányan,
én, s hasamon a két legény,

és tudtam: trizofrénné lenni
egy teljes élet nem elég...
S álmodtam volna még, de Lóci
rámreccsent: „Kész van az ebéd.”

A derekam azóta törve,
s a fejem most azon töröm,
hogy én, kit Lóci álmodik csak,
mért álmodom, hogy megölöm,

és ő, ki nem más, mint az álmom,
hogy bánhatott így el velem?
És a sült marha ott a tálon
mért álmodta, hogy lenyelem?

Szikraesők

(Vers a „Prücsökzene” ciklusból)

Kovácsics bácsi! Üllők és vasak,
szikrák, dörej, amelytől meghasad
a lélek is! S Kovácsics Enikő,
kurta szoknyában! Szíve, mint a kő,
de combja, melle! Ó, uramfia!
Máig se tudtam elfeledni a
pillantását, amely szinte sütött,
ám előbb nem ő: ott kint a tücsök
fújtatott-zenélt-zihált sajna csak,
jobban, mint fújtatók, üllők, vasak,
de megtanultam – s idejekorán! –,
hogy nem a szíven ismerszik a lány,
s hogy üllő, kalapács, szikraesők
közt tűzzel-vassal kell megkapni őt,
s hogy az ember a legjobb kalapács,
ha a kovács kiment valahová, s
hogy csak a tücsök az, ki egyedül
fújtat, zenél, zihál – és hegedül.

Két szonett „A nyolcvanhatodik év” ciklusból

Ez voltál, ez vagy

Ez voltál, ez vagy – de mi *leszel*? A
vágycsészéje gyöngé, hogy lefessen,
ha nem lehet, hogy aki nincs, lehessen,
s a *van* kútjából újra innia
csak annak szabad, ki mint róka, ha
csapdába reccsen s nincs mód, hogy kilessen,
en-vérét issza – iszom! –, ámde ez sem
segít, elnyel szörny-labirintusa
a szonettnek, mit írok... Enyhület
a tercínákban sem jön nélkülöd,
még látom félfogamon félfüled,
és te és én és újra én, te, és
foszló álomból a ráébredés:
hogy újabb százhusz szonett is kevés.

Bikinis lány a strandon

Mi kevés, mi sok? Szólj már! Milyen új
örömet várhat – nem várhat! – ha ily
hosszú a fájdalom, mint ajzva íj,
az ember? Látom láthatatlanúl
látszó látszatod, amint elvonúl
– hová? Vagy talán engem rejt a sír

s te képzelsz engem élőnek ? Fakír,
ki meghalt s mégis érzi : szöge szúr –
így érezlek. Vagy így te érzel engem ?
Lét van-e valóbb, mint a sorsa ellen
lázado nemlét élete, szerelmem ?
Bikinis lány a strandon. Mint a mennybolt,
olyan sugárzó. Csupa élet, nem holt.
De rád gondoltam csak, miközbe megvolt.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

Klasszikus külföldi költők

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

François Villon

(Három különböző fordításban)

Ballada a szegény Villonról

S amikor Villont elűzte a cenzor,
hogy rejtse őt a káka és a köd,
s mikor torkára fagyott mind a verssor,
megállt egy lehányt kocsmapult előtt.
Fölhajtott egy pint bort, s leült, hogy írjon,
míg künn poroszlók ütötték nyomát,
majd egy meszelyt öntött a pintre Villon
és nehéz lett, mint teli szarkofág.
És nem jutott akkor eszébe semmi,
csak az az egy, hogy trotzdem írni kell,
és látta: jön Lovise és véle Jenny,
a rongy lotyó, ki mindig tajtsiker.
És látott akkor ágyút és vitorlát,
amiként az egy másik versben állt,
és habár tövig lerágta a tollát,
sosem lett övé, amit így kreált.
S mert hasztalan akart ő írni echtet,
egy rossz percében Villon úgy kitört,
hogy fejfel ment a falnak – ezt a pechet! –,
legyintett hát és írt valami Brechtet,
és aláírta, hogy: Faludy György.

Ballada a lassan fenekestül felforduló költő feneketlen éhezéséről

Mért baj, ha felkopik az állam?
Jobb volna tán, ha leesik?
Nem látom be, hogy miért utáljam
Sacrécœur márkit s kincseit.
Egy sült májtól, mi nincsen itt,
Nekem mért volna rossz a májam?
Élek és meghalok soványan,
Rajtam az Isten sem segít.

Tán fulladozzam tripla hájban
S még úgy is nassoljak kicsit?
Tegye csak ezt Machin, ki nálam
Hússzor is többet megeszik.
Nem mondom, olykor némi *frites*
Kellethetné magát a tálban,
De tudom, hasztalan e vágyam:
Rajtam az Isten sem segít.

Ajánlás

Vezérlő herceg, mostanában
Igazán mondom: éhezik
Lakomák sült-hús-illatában
Lantosod, ám ha enne – mit?
Ostyát a püspöknél – de csitt,
Ne szólj szám, maradj bár kajátlan...
Szóval, Vasam sincs általában,
S rajtam az István sem segít.

Kamukéró

(Az argó-versekből)

Figyelj, Corinne, itt hallható,
Hogy milyen is a gógyis luvnya* ;
A smárja is csak altató,
Teszi, hogy fresszol, mint a dudva,
Mert firnyákos: csak fűzve tudja
A lóvét megdobni – sebjaj!
A pasmag fúr s tátong a fúrja:
Durrantsd a korpáját – s olaj!

Liba, ki lejmre kupakol
Egy snassz klambó után hettyegve,
Hogy aztán trinknél valahol
Túl nagy legyen a hapsi leffje,
S a strickónak beköpje sleppje,
Hogy más bulóra hajt a csaj!
Fütyülj akármely kricsmi-krekke,
Durrantsd a korpáját – s olaj!

Míg döfi dögé a diód,
Ne hervaszd el halál tüdődet,
Dumád ne kíméld, se dumód,
Vele vasald ki lepedődet,
S lesz utólag (ha nincs előleg)
A cakló mellett nagy hepaj!
Míg mandród ki nem szállt belőled,
Durrantsd a korpáját – s olaj!

* Az argó szószeredetet lásd a vers végén.

Mosolyogj, hercegnő, ne vess,
És nem lesz panaszod a jattrá,
Stircelj, csidázz, de ne szeress,
Zálogot ne végy át kamatyra,
Öled ne melóztasd ramatyra,
Légy kovászosabb, mint tavaly!
Yves jön vagy Paul – mindegy, te cafka!
Durrantsd a korpáját – s olaj!

Függelék

LUVNYA – Pénzért kegyeit osztó hölgy, aki repedt sarkon áll. (Lásd még: cafka, cápa, céda, cemende, dajna, fürdős, ká, kuruc – itt egyet kihagyunk –, léniás, lepedőakrobata, limlomróza, lotyó, lubnya, mári, pillangó, prosti, ribizli, rihe – a hozzá tartozó ronggyal együtt –, rima, sarkcsillag, strikkes, szotyka stb.)

FRESSZOL – Szerelem közben olyan jól érzi magát, hogy jobban úgyszólván már nem is lehet. Legalábbis még nem találták föl.

FÚZVE – Udvarlást színelve.

MEGDOBNI – Megfűjni. (Ja, ez is argó? Pardon: meglovasítani.)

TÁTONG A FÚRJA – Nyitva van a hátsó zsebe.

DURRANTANI – Lásd két címszóval följebb.

KORPA – Dohány, gersli, grand, gyengi, lóvé, steksz.
Pénznek is mondják.

LEJMRE – Ingyen és bőrmertve.

KUPAKOL – Bibiz, etyeköl, subázik (stb. stb.), röviden :
társas életet él.

SNASSZ – Sóher. (Így sem tetszenek érteni? Hát hol élnek?)

KLAMBÓ – Fiatalabb ürge, pók vagy mókus. (A nem kívánt állat törlendő.)

LEFF – Pofa, pofázmány vagy legalábbis valami lefféle.

BULÓ – Szerfölött férfias jellegű – hm – tárgy. (A bar-kochbában föltétlenül annak kell nevezni.) Szinonimáinak végtelen száma következtében ezek felsorolásától eltekin-tünk.

DÖFI DÖG – Jó bőr, mint neve is mutatja.

DIÓ – Fej. (Kicsit kemény; feltörni csak egy Csajkovsz-kij-szvittel lehet.)

HALÁL – Jó. (Már akinek.)

TÜDŐ – Két női lebeny, mely neve ellenére a felsőtest külső felén helyezkedik el.

DUMÓ – A szerelemiparosok leginkább igénybe vett testrésze, magyarán hát.

CAKLÓ – Palack, melyet nem lehet cakló... izé, nyakló nélkül ürítgetni.

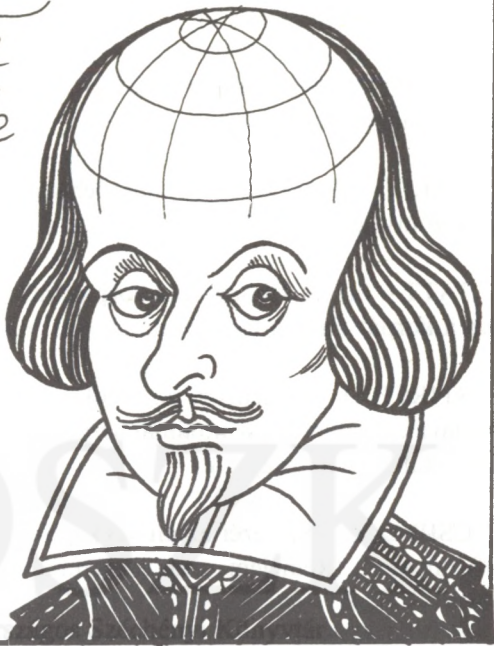
JATT – Ja, ezt kihagytuk a korpa címszónál. (Igaz, hogy ezt a korpát önként adják.)

STIRCELJ – Hancúrozz az ellenkező nem nem ellenkező tagjával. (Érthetőbb szinonimái nem tűrnék a nyomdafestéket. Habár manapság...)

CSIDÁZZ – Na, ezéi aztán végképp nem! Legföljebb a „furulyázz”. (Remélem, nem csidáztam túl a kedélyeket.)

KOVÁSZOSABB – Veszélyesebb. (A kifejezés alkalmazását a szénhidrátszegény diétát hivatott propagálni.)

*The
Globe*

William Shakespeare

Az igazi LXXV. szonett

Az vagy nekem, mint kenyérnek a test,
Mely falánk ebként nyeldekél örökké;
Sárló üszőm vagy, nászra sose rest,
Kinek egy bika kevés, hogy befödné;
Egy ágyat hogyha látsz, már egyenest
Huppsz is bele, ki se szállni többé;
Májat ilyen fehért piktor se fest,
S én hasztalan szeretnék válni köddé.
Pedig, hóhérom, hányszor mondta Bill,
Hogy csömörére immár nem lehetsz ír!
Hogy csontváz lett, és annak sem stabil!
Ettől is csak kiűt rajtad a szexpír...
Más a vágyának keres abrakot;
Én a tiedtől vagyok jóllakott.

Országos Széchényi Könyvtár

John Donne

Intelem

Nos hát, előttem íme Nőd.
De ettől meg ne illetődj
és főleg ne habogj-hebegj:
ő is csak sárból gyúrt elegy.
A szádat hát ne szóra használd,
őt más érdekli, nem a nagy szád,
bókolni szép, szép, ám a testek
nem éppen bók után repesnek.
De ha már szájjal kezded el:
nem szavalni – *csókolni* kell!
Vennéd-e végre észbe, hogy
a nő füle, habár nyitott,
mégsem a szavaidra vár,
de harapásodra, számár?
Lélekkel össze sose vétsd
a hő szerelmi késztetést.
Szép füle van? Megtölteni
mégsem a fülét köll neki.

Végóhaj

Ha majd a Bomlás fogva tart,
s nem lát többé Folyó, se Part,
se Láp, se Nyék,
csontig hiába rág a Pondró,
ott is ahhoz leszek hasonló,
ki itt valék.

De vajon síromhoz kijössz-e?
Mert hogyha egy test tapad össze,
az nem elég...
Jöjj, s koporsómnak, drága Angyal,
menten szétdöföm jó Rudammal
fafödelét!

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

Percy Bysshe Shelley

Óda a lapszélhez

I

Te mindig tiszta Margó, hófehér!
Kiirthatatlan! Kire álmait
Tébolyult elme s jogaros vezér

Egyaránt álmodhatja, hány napig
Maradsz a könyvben üresen, szüzen,
Míg feketéllőn az írás vakít

S azt hiszi, nálad jobban ő üzen?
Lapszél, te nagy, te legbölcsebb Erő,
Akit nem lát, mert nem keres a szem,

Te, elképzelt új Rímet kedvelő,
Amíg a többi el-elkong henyén,
Te, mindent gúnnyal bekeretező

Túl minden verssor megfagyott körén,
Te szűz Ablak! Csak reád írok én!

II

Kin nem fog praktikáló kis haszon,
Magasztos vagy és ronthatlan-örök!
Byron-gyaiban kinn a Tennyson

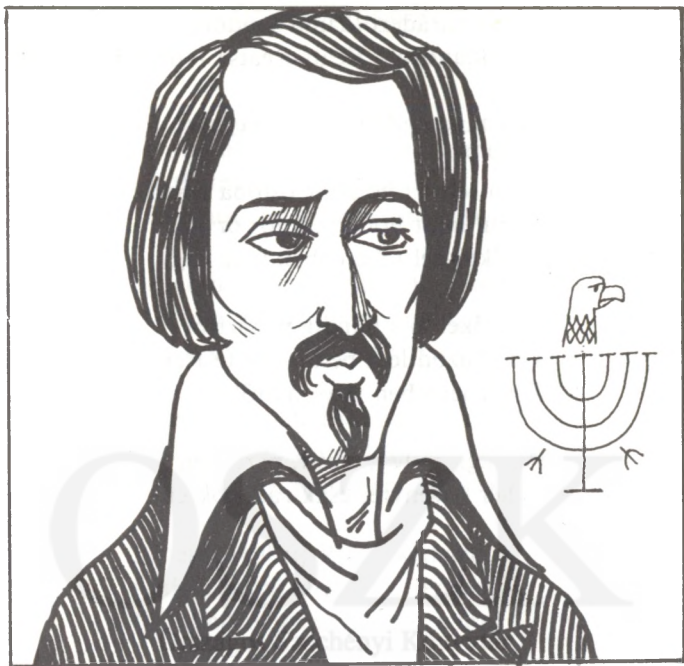
Hány parádézó dáma sündörög
S csiklandva – Keats-Keats! – mily gyöngyen
kacag
Egy táncrend vagy egy meghívó fölött,

Nem sejtve, hogy az ostoba szavak
Körül mint holtig kardos őr
S lelküknél fehérebben is te vagy,

Ki előkelőn s mindig messziről
Fricskázod le a betűt – ó, te Rém,
Fehér lepelben járó, akitől

A balga retteg, terád, part ivén
Fehér fövényre, csak rád írok én!

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

Heinrich Heine

Loreley és a két gránátos

Nem is tudom én, hogy mit jelent
Ez a bú, melyet ó rege hajt rám :
Egy kis ladikon Frankhon fele ment
Két gránátos fel a Rajnán.

S hallják, odafönn egy lányka dalol,
Egy szőke, szirénszerű nádszál :
Hogy veszve a harc, s már íme, fogoly
A császár, jesszus, a császár !

Nagy ég – sóhajt föl a két grenadér,
Hát veszve valóban a végharc ?
Vagy tán megülé eme szirt-bajadér
Hasikáját egy grenadérmars ?

Nem úgy, hisz fésüli szőke haját,
S ajkán nem szűnik az ének :
Ellátták, prücskök, a Napcsi baját,
S naná, hogy boldog a német !

Nem úgy, kicsikém, nem tolsz ki velünk !
Máskéle a frankhoni törvény !
Inkább a halál ! Hát úgy evezünk,
Hogy jól elnyeljen az örvény.

Most halni megyünk, s te lehetsz a tanú :
Két hősz vala, itt ki alászállt !
S a leány vállat vont : néki smafú,
Ki hal itt, éltetve a császárt.

S a tündér szirtje alatt hamarost
Az örvényes vizü Rajna
Levoná fenekére a két ladikost,
Majd felröhögött Lorelajra.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

Gérard de Nerval

El Mistificado

Vagyok a képtelen, a zordon, a Király,
Colonna hercege, kit kőbe rejt a csarnok.
Júdea már ledőlt, s a szibilli homály
Papnője élezi a delficai Kardot.

A grotta holt ölén Mahdéva napja jár,
A szirén csókjait felisszák hindu partok...
Kelj föl! Lepkét esőz Benáreszig Cathay,
Míg szeret Szent Gudule – vagy akit épp akartok.

Phoebus volnék talán? Avagy Napóleon?
Nem mozdul hívetek immár e sárga házból.
Az Oroszlánszívű toronyba zárva gyászol...

Átúszni Styxemet már nincsen alkarom* :
Vagyok a húr, amit Orfeusz sírva penget,
Nem lelvén nyomait bennem az értelemnek.

* Szövegelemzők ez utóbbi szót az őrült költő elírásának tartják. Föltevésük szerint itt inkább az *alkalom* volna az alkaromhoz... illetve az alkalomhoz illő szó. Más egzegéták szerint viszont a költő itt Al Kharimra, Kháron arab megfelelőjére céloz. A vita nincs eldöntve. – *A szerk.*

Charles Baudelaire

Az elátkozottak

(„A virágok romlásai”-ból)

Két lazacszínű test, két liánbuja Démon
Nyújtózik omlatag polipkarokkal el
És találgatja már egy hete kanapémon,
Kié e láb emitt, amott e dús kebel.

Hajuk, mint lomha kéj meglebbentette zászló,
Terül a tikkatag tohuvabohura,
Hol szemérmetlenül vonaglik, ráng e párzó
Fönn-és-lenn-dáma, mint egy kártyafigura.

Hogy a hónaljbozont, mit egy kar íve feltár,
Melyiküké vajon, maguk se sejtik azt.
Kutatják bár mohón – sosem lesz kész a leltár,
Mely percről percre új és új talányt fakaszt.

Ti boldogtalanok, kik torzan tekeregvén,
Egymásban magatok lesnétek ily vadul!
Frigyetek magzata csak ez a szörnyeteg lény,
Kitől szeretni tán még Cocteau sem tanul!

(Tóth Árpád szellemének fordítása)

Emily Dickinson

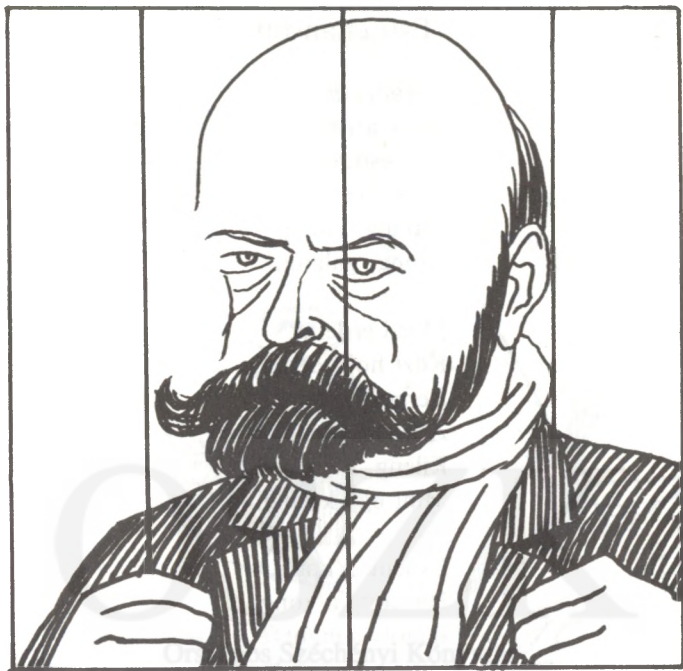
Ő meg én s még valaki más...

Ő meg én s még valaki más
Ült akkor a kocsin –
Előttünk kibomlott a táj
És véle varkocsom –

Mi nevettünk és nevetett
Velünk a Harmadik –
Istállók mellett szél zihált
S éreztem, dermedek –

Átjárt a faggyal mégis egy
Marék forró öröm,
Amint a lószag megcsapott –
Fogadd hálám, Uram –

Most már örökre így repülünk
A Dombról völgy iránt,
Ő, én, a ló s az olvasó
És mindben a Hiány –

Paul Verlaine

Esti chanson

A vadgalamb
Hő szárnya, mint
Kék estharang
Halk nyelve ing,
Galang, giling,
Giling, galang.

Mord erdeink
Közt hold dereng,
Kereng, kering
A kandi csend,
Kileng, beleng,
Mint egy karing.

És leng a hang,
Ha kong a gong,
Bagoly suhant
Ott fent a lomb
Között s alatt.
Jöjj, kis bolond.

Bejárd, rohand
A végtelent,
Hisz vár a hant
Göröngye lent...
Kaland, ha int,
Kalangya, rengj!

Arthur Rimbaud

A részeg hajós

Hogy a fedélzeten elfogyott minden abszint
És sörből sem akadt a hajón fél nyelet,
S a szeszmérők fokán már nem volt magasabb szint,
Úgy döntöttem, hogy én még juszt is vedelek.

Társam már mind kinyúlt s hortyogott gőzt lehelve,
Förtelmes búzben és zöld hányadék között,
S elindultak felém csapatban holmi kerge
Vitorlák, árbocok, ringó fedélközők.

Ingó dongákon át dülöngtem felkutatni,
Gályánkon hol maradt egy csöppnyi alkohol,
S nem tudtam, hogy vihar, avagy tenger alatti
Rengés csap földhöz úgy, hogy agyam szétbomol.

Dőltem, mint Behemót, kötél hullt, tört a korlát,
Majd visszacsúsztam én, mint tarolt kuglibáb,
Lesodorva a tat-, aztán az orrvitorlát,
S hogy úgy tűnt volna már: ahelyről nincs tovább,

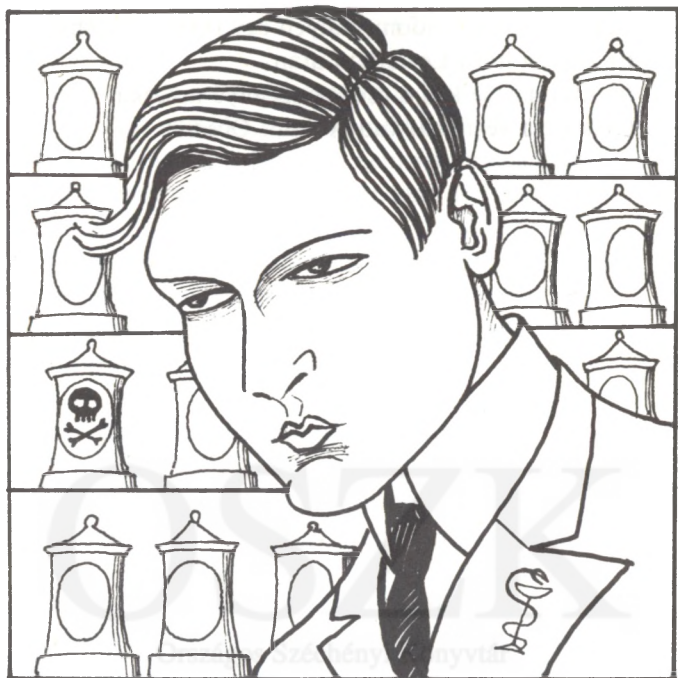
Meredek fokokon a mély hajófenékre
Nyolckézláb hulltam én, hogy hajónk szétesett,
Mert léket vert belé – mint hordó közepébe
A fejsze – koponyám, tömhetlen-széleset.

Azóta iszom én a legfurcsább levet, mely
Valaha lefutott kiszáradt torkomon:
Vizet! mely sose fogy, hisz annyi, mint a tenger,
S kimosván gyomromat, egy szeszgyárral rokon.

Nekem, ki már tudom, milyen egy rusnya kocsmá,
Ez ingyen-itató Leviathán után
Immáron sose kell a csehók szennye-mocska,
Csak ő: a végtelen, vad Abszint-Óceán !

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

Georg Trakl

Esteli kórkép

Barna fal mögött a kék elenyész.
A kórterembe besetteng a csend.
Ágytálak őszi aranya dereng.
Paplan alá a Gonosz be-benéz.

Lázgörbék szállnak. Künn az estharang
Nyelve kilóg. Fehérben elvonul
Egy halott pappal három doktor úr.
Boncasztalon egy tetem megfogant.

Halk pörsenés. Rothad egy reves ágy.
A hold sötét felhőket sarabol.
Édeskés karbolt álmodó labor
Mélyén a Józan. Kezében husáng.

Országos Széchényi Könyvtár

Szergej Jeszenyin

Oroszország

A nyírfák közt égy alvó, kékzsalus ház
és őszi erdők nedves illata.

Szellőhajú szomorúfűz zsolozsmáz,
mintha ő volna Oroszhon maga.

Az alkonyi ég, mint egy fátylas asszony,
kin lágy kalapként ülnek kék ködök.

Orosz hazám! Kalapom lehorgasztom,
amint a nyirkos fűben lépködök.

A vörös hold mint ökrök lelke vérzik,
ordas vonít a szomszéd kert alatt.

Az est, ez üres hordó fölpenészlik,
míg álmodnak a sárból vert falak.

Szinte hallani, hogy a pajta rozzan
és ölt az éj fekete papcsuhát,
míg holt muzsikok dalolnak a rozsbán,
kik soha nem ismerték Rab Zsuzsát.

Így kél a régmúlt idők látomása,
mint hollóraj a sűrű hó felett...
Te foszlott-göncű orosz föld-anyácska,
itt a Montmartre-on milyen jó veled!

Federico García Lorca

Córdobai lányok

Córdoba lányain
fényes a blúz,
Córdoba lánya ma
egy se fiúz.
Córdoba lánynak
szeme hiúz,
kezében tőr, mit
bedöf-kihúz.
Córdoba lánya mind
jó andalúz,
de nekem nyolc, hogy
– hej, Yerma, ki nyer ma? –
darabja hús.

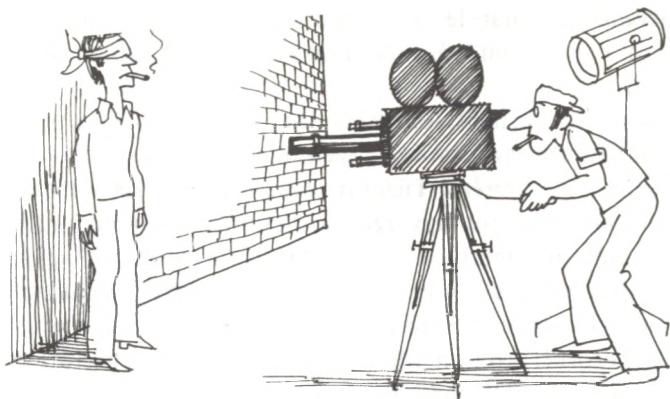
OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

Így forgattok ti

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

Magyar filmek

HATVANAS ÉVEK:
HONKERESÉS ÉS ÖNMARCANG

Ál-motozások kora

Rendező: Szabó István

Duna-part. András és Jutka a kisujját összeértetve bandukol.

- Képzeld, nekem még tizenhat évesen is volt babám.
- Képzeld, nekem pedig *már* volt.
- Disznó!

Jutka elfut. András utána. Egy iskola udvarára érnek, ahol hirtelen a tízéves Jutkát látjuk, amint a tizenkét éves Andriská elől szalad. Egyszerre lövöldözés hallatszik, a gyerekek elbújnak egy farakás mögé. Az iskola faláról nagy

puffanással zuhan le egy hatalmas Rákosi-kép. Alatta egy másik válik láthatóvá, mely Icuka nénit, a tanítónőt ábrázolja.

Snitt. Icuka néni Andriskát faggatja, kulák-e az apja. Andriska azt hazudja, hogy igen, mert ő egy dafke.

Snitt. Egy szerény Tűzoltó utcai lakásból két nyilas a zsebkendője mögül vigyorgó házmesterné fölöttébb náthás orra előtt megmotozza, majd elhurcolja Andriska apját, mert lesír róla, hogy nem kulák, Cannes-ban viszont egészen jól mutatna. Bomba robban, gépágyú ugat föl, a nyilasok motorkerékpáron fölmenekülnek a Várba vezető lépcsősoron, Andriska apja pedig visszagyalogol a Duna jegén a Tűzoltó utcába, beadni egy aszpirint a meghűlt csoroszlyának.

Az iménti farakás mögül kimászik András és Jutka, természetesen már felnőtt ifjakként. Az udvaron találnak egy zászlót, melyből a címert valaki kivágta. Bekopognak a pedellushoz címerért és tűért-cérnáért. Tű és cérna kerül, címer nem. András golyózáporban elrohan címert keresni.

András az egyetemen. A gólyák közlik, hogy címer nincs, épp most fogyott el. Géppuska kelepel föl. A gólyák nem kelepelnek, hanem szenvedélyes politikai vitába bocsátkoznak a létrehozandó államformáról. András a gólyák helyett inkább a golyókat választja, s behúzott nyakkal továbbrohan.

Maszek címerkereskedő boltja. Az ajtón tábla: „Disszidálás miatt zárva.” András továbbfut egy barátjéékhoz, de a küszöbön egy öregasszony tagadóan ingatja a fejét.

András tizenkét évesen, rövid nadrágban, búsan baktat le a lépcsőn, ki a járdára. Egy teherautón, kezében vörös zászlót tartva, apja halad arra. Fölkapja maga mellé Andrást, s

büszkén mutatja a zászló selymén a sarló-kalapácsos címet. Andriská sugárzik a boldogságtól.

A felnőtt András leszáll, visszainteget. Akkor látjuk, hogy egy tankról szállt le. Kezében az apjától kapott zászló. Rohanás az iskolához. A pedellus lakása. András diadalmasan ront be, de megtorpan, mikor a pedellus némán odabök egy levélre.

András fölveszi a levelet. Francia bélyeg. Föltépi. Ajka hangtalanul mozog, alatta Jutka hangja: „Édes Riskám, ne haragudj, nem bírtalak kivárni. Huszonhat hosszú snitten át vártalak a tűvel, és nem bírtam cérnával. Most itt élek Une-Petite-Église-Et-Une-Grande-ban, előfércelő vagyok. Gyere te is ki hozzám, drága Riskucim, szeretlek, imádlak, te nagy, te címeres buta! Várlak! Mindörökre a te Jutkád.”

András dermedten leereszti a levelet: „Mindennek vége.”

– Á – feleli a pedellus maszkjában András néhai atyja. – Csak a filmnek. Utána meglássa, gyün a konszolidációjó, oszt mehet az úrfi vidáman Une-Petite-Église-Et-Une-Grande-ba, még egy kis jóízű utótekeré... oppardon: forgatásra.

HATVANAS-HETVENES-NYOLCVANAS ÉVEK:
A PÓRNŐ-FILM

Szegényleányok

Rendező: Jancsó Miklós

Magyar puszta. Magyar kútágas. A délibáb kakastollakat vetít az égre. Tót ágas.

Választékos modorú, lovaglópalcás fehér tisztek németül és franciául sétálnak föl-alá. Sokáig. Minden irányból meg-

szemléelhetők, mert a kamera a Kék Duna-valcer ütemére körbe-körbekingőzi őket.

Fehér alsórokolyában tizenkét parasztlány merőn bámulja egymást a pusztát szegélyező nádasban. Nádként hajladoznak maguk is, elserdült hajlamokkal. Korbácsolás hangja a távolból. A nádas zúgni kezd, mint egy vén betyár.

Snitt. Vén betyár, hosszú, lógó bajusszal egy fészerben. Lábán békó, kezén bilincs, de lehet, hogy fordítva. Arcán vadállati düh. Mindenbe fogadni lehet, hogy nem tud franciául. Földelve jól lehet, mert a szeme szikrákat szór. Szája sercintést. Zene: Kossuth-nóta, gyászindulóütemre.

Snitt. Két fiatal, puskás betyár bujdosik a kertek alatt. (A kerteket nem látni; tekintve, hogy pusztán vagyunk, lehet, hogy nincsenek is.) Feltűnő ismertetőjelük, hogy tök mezte-
lenek. (Ne tessék hüledezni: a jelző csupán eszmei, lévén a betyárok csak hátulnézetben láthatók. Itália felé menekülnek, hogy végre a maguk teljes pompájában a néző felé fordulhassanak, kockázat nélkül.) Zene: „Fel, vörösök...”

Fehér tisztek etikettszerűen meghajolnak egymás felé. Jobbjukban glazékesztyű.

Pribékek kirángatják vén betyárt a fészerből. Közben a kakastollak már a láthatár peremére ereszkedtek. Alattuk csendőrök. Hatalmas pórfelhőben közelednek.

Fehér tiszt elegánsan meghajol vén betyár felé. Szája elé tartja a pár glazékesztyűt. Szemlátomást arra próbálja vén betyárt megtanítani, hogyan kell beléjük dudálni.

Vén betyár kiköp.

Nádasban a tizenkét pórnök, olyan dudákkal, hogy fehér tisztek megnyalják. A szájuk szélét. (A pórnökét.)

A kakastollasok, közről, körbe-körbe.

Egy fehér ló, súlyos lőtt sebbel. Patazkik. Megpróbál föltápaszkodni, de visszadöccen.

A kakastollasok. Vezetőjük megpillantja a pórleányokat. „Ló-ról!” Pórleányok sikongva menekülnek, keresztül a nádason. Kiérnek belőle. Éppen fehér tiszt és vén betyár elé. Sikoly.

Fehér tiszt vesszője megmered a levegőben. Pórnök körbefogóznak és táncba kezdenek: „Ispiláng, ispiláng, van nekünk egy kis...” Ezen a ponton egyszerre a földre buknak, úgy keresgélnek az elveszett rímet.

Megérkeznek a kakastollasok. Szablyával lesuhintják a földön keresgélő lányokról az alsórokolyát. Pórnök anyaszült meztelenül fölegyenesednek, a rímet látnivalóan már megtalálták. Kakastollasok karóhoz kötik őket, kettőt-kettőt egyhez, hajlamaiknak megfelelően. Fehér tiszt pálcája, premier planban. Zene: Radetzky-mars.

A kiszikkadt pusztát hosszú, kiadós vesszőzés áztatja. Félórás körsvenk, lányok és vesszők alul-fölül-elöl-hátulnézetből.

Vén betyár megbilincselve is kikapja az egyik glaszékesztyűt a hozzá tartozó tiszt kezéből, s ajkához emeli. Gúnyos mosolyok, a vesszőzés abbamarad. Vén betyár azonban nem hódolt be: csakazértis a Marseillaise-t dudálja a kesztyűbe.

Fehér tiszt előveszi a mordályát, céloz, lő. Vén betyár „Éljen a nagyságos fejedelem!” kiáltással összeroskad.

Két meztelen betyár kilő a láthatatlan kertek alól. Fehér tiszt összerogy, rá vén betyár tetemére.

A kakastollasok vezére elordítja magát: „Hasalj!” Leányok eltakarják hasaljukat.

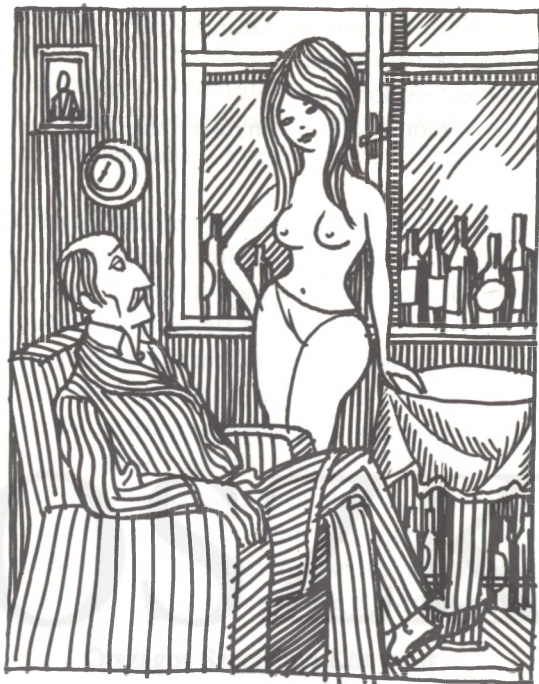
Halálhörgés, siralom.

Fehér ló végsőt nyerít, s elnyúlik, mint egy túl hosszú film.

Vége.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

Olasz filmek

ÖTVENES ÉVEK:
NEOREALIZMUS, AVAGY TÍZEZER ALSÓ KONFRONTÁCIÓJA
A FELSŐ TÍZEZERREL

Az ügyvéd és a lány

Rendező: Sicavattini

Római külváros. Düledező kalyibák, köztük minden irányban, amerre a szem ellát, szárítókötelek, rajtuk ingek, zoknik, bugyik, alsónadrágok, itt-ott üde színfoltként egy-egy sérvkötő. Amely alsónemű nincs a kötélén, az éppen vagy mosás, vagy felsőruha alatt található, már annak, aki keresi. A családfőt könnyű fölismerni: rajta csak gatyá van. Lesír róla, hogy egyéb holmija hónapok óta a zaciban, s hogy maholnap a gatyát is becsaphatja, amit mi szerencsére már nem várunk meg.

Éppen két, egyenkint tizenöt-húsz tagú család veszekszik, a kötél mely pontjától illeti őket a szárítóhely. Mindenki ordít, hadonász, Santa Mariát és a Sánta Lúcsiát emlegeti, plusz vagy fél kiló aprószentet.

Franca, a fekete szemű és alabástrombőrű ártatlanság a védelmébe veszi a szomszédék süketnéma fiát, Francót. Anyja kitepi a haját. Franca földúltan elrohan hazulról.

Autókaraván ring-suhan a Via Perversón. A gyalogos Franca, autó híján, a saját hátsó ülését himbálja. Zene: O la Sole Solito (ejtsd: olasz ó leszólító). Fülbe mászik. Gazdag ügyvéd, Alfa Rómeóban, más testrészebe szeretne. Lefékez. Franca be, Alfa Rómeó tova.

Snitt. Franca a kalyibában rúzsozza magát. Vadonatúj piperekészlet. A szomszédék süketnéma Francója benéz az ablakon. Hosszú, epedő tekintetváltás.

Franca apja meglátja a kozmetikai cikkeket, fölördít, mint Savonarola a máglyán, s ezúttal ő tépi ki Franca haját. Már épp csak egy-két csomó maradt belőle, amikor Alfa Rómeó lefékez a szárítókötélnél. Kilép gazdag ügyvéd. Gazdag ügyvéd belép. Zsebkendőjével letörli arcáról a szózuhatagot, majd felelet helyett leszámlál az asztalra néhány száz ropogós milliócskát, s karját nyújtja Francának. Utóbbit Franco még az Alfa Rómeó előtt leköpi egy száradó gatyá sliccén keresztül.

Előkelő villa, lakájok, szakácsnék. Franca baldachinos ágyban gazdag ügyvéddel. Előbb rajta, majd alatta. Egyre szaggatottabban liheg: úgy látszik, erőt vett rajta a honvágy.

Snitt. Franca szüleinek kőháza a régi viskó helyén. Benne szülők puccparádban (zsakett, kisestélyi) előjárnak és előkelnek. A tizenkét otthon maradt gyerek bársonyruhácskában tévét néz. A gatyás szomszédok beköpnék az ablakon.

Franca egyedül. Ásítás. Lakáj, narancslé.

Snitt. Gazdag ügyvéd a törvényszéken. Snitt: Franca pasziánszozik.

Franco kioson a viskóból. Éjszaka, köd. Országút, rendőr. Bozótból Franco ki. Kalapács lendül, rendőr mint a colstok. Franco elveszi a pisztolyát.

Franca lesöpri az asztalról a kártyákat. Bőrrönd. Csomagol. Az ajtóból még visszanéz. Egy könnyecsepp. El.

Gazdag ügyvéd lefékez a villa előtt. Ki. Be. Ijedt lakáj, széttárt kar. Ügyvéd elsápad, berohan, senki. Hirtelen csöngetés. Ügyvéd reménykedik, hogy Franca jött vissza. Félrelöki lakájt, maga nyit ajtót. Franco azonnal tüzel, ügyvéd a padlón. Már nem gazdag.

Franca hazatér. Apja-anyja hisztériás üvöltéssel egyszerre

esik neki kétfelől, a haját tépni. „Cafat! Volt pofád ott-hagyni a jótevődet! Te mocskos szajha!”

Szirénázó rendőrautó. Két marcona betuszkolja Francát. Elképedt szülők. Autó el jobbra. Leszáll az est.

Balról jó Franco. Szemében eszelős tűz. (Bűntudat, önvád stb.) Süketnémán fölakasztja magát két nedves bugyi közé.

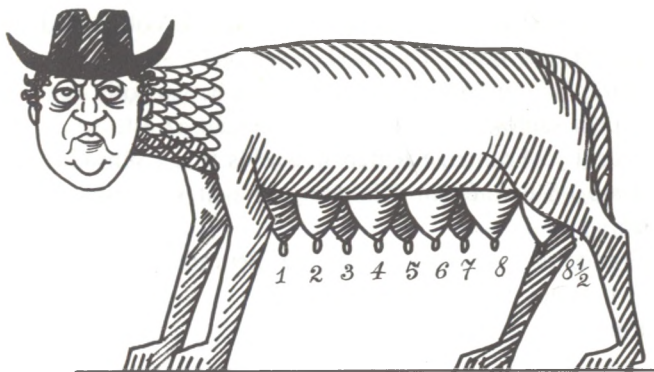
Franca rács mögött, életfogytig. Semmit nem ért.

A nézőnek is épp csak dereng.

Fine.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

HATVANAS ÉS HETVENES ÉVEK:
NEO-IRREALIZMUS, AVAGY DŐZS ÉS RISZA

Nyolc és fél édes kaland

Rendező: Felltonioni

Római belváros. Bank igazgatói szobája. Nem tudni, miért látjuk, szemlátomást nincs benne senki. Fülhallomást szintén nincs. Körsvenk a falakon. Olasz ősök olajban. Tíz perc.

Hirtelen csöngetés, de csak később jövünk rá, hogy már a következő snittbéli vekker szól. Szépfüű fölébred, nyújtózik, földhöz vágja, whiskyt tölt. Előtte egy kétéves baba totyog el, akiről majd csak a film végén derül ki, hogy ő maga lehetett, kicsi korában. A baba mögött egy fehér egér billegcsél szép komót.

Őrületes popzene. Úri muri a felső félezernél. Pezsgőpukkanás, koktél- és parkett-shake-elés. Barman rumbatökben Bourbon Collinst ráz össze. A vendégek magukat. A házi-

asszony, Granpiccia grófné, meztelen fél mellét panyókára vetve vonul át a színen. Mögötte szeretője, egy félszobányi dobberman lefetyeli a Veuve Cliquot-t. A sarokban a férj, az élemedett gróf üveges szemmel (az van neki) mered (azzal még tud is) egy tizenöt éves fiúra, aki matrózblúzban és ágyékkötőben lejt előtte élveteg hastáncot. Mámoros üvöltés, a zene harsog. Egy fekete nő unott képpel rágcsálja a mellette ülő vörös nő fülcimpáját. Belép Szépfiú, frakkban, s nyomban el is röstelli magát, látva, hogy a többiek már úgyszólván meztelenek. Ingmelléhez nyúl, hogy a helyzetet és ruházatát megoldja, de egy kis szőke megelőzi, igaz, kissé lejjebb. Egy inas hűvös mosollyal francia pezsgőt tölt egy kaktusz cserepébe. Hirtelen néma csönd, mindenki megremevedik, ezúttal a hölgyek is. Mindenki egymás mögé állva egy pontra néz, mintha újságcímet olvasnának.

Snitt. A bank igazgatói szobája. Megnyugtató körsvenk: az ősök még mindig ahelyt lógnak. Egyébként senki. Csak a nagy íróasztalon ül az előbbi dobberman és a még előbbi fehér egér. Egyikük se szól. Néma csönd. Negyedóra.

Ismét csöngetés, és ismét később jövünk rá, hogy a következő snittbéli iskolacsengő jelzi az óra végét. Kitódulnak osztályukból a gimnazisták, köztük az érettségi előtt álló Szépfiú. Föltűnik Páter Reverendo, magához inti. Az iskola kápolnája, benne harmónium. Bolt- és térdhajtások. A páter a zongoraszékre telepszik, átszellemülten fölpillant egy Mária-képre, s játszani kezd. Még őt látjuk, de a hang már újfent az imént őrzöngő gépzeneé: *Marina, Marina, Marina!*

Most már a kép is visszavált a bacchanáliára. A jelenlévők hirtelen kirohannak a grófi villából, le az utcára. Megrohanják az arra haladó autókat, taxikat, lehetetükkel elká-

bítják a vezetőket és utasokat, kiráncigálják őket, helyükre ülnek, s vad túlköléssel, dudálással körbefurikálják a Colosseumot. Tízszer, hússzor, harmincszor. Az egyik taxit a dobberman vezeti. Fülét a mögötte ülő fekete nő unott képpel rágcsálja. Motor- és kipufogózaj.

Hirtelen teljes csönd: a bank igazgatói szobája. (Mi az istent akarhatnak folyton ezzel?) Az íróasztalon Szépfíú a kis szőkével. (Hogy ők mit akarnak, az legalább világos, különösen hogy már nem is csak akarják.) Éles fütty –

– természetesen már a következő snittből: rendőr sípolt. A taxi lefékez. A rendőr döbbsenten nézi a már félmeztelen Granpiccia grófnét az üveges szemű férjjel, a dobbermannal meg az ágyékkötős kiskorúval; haptákba vágja magát, tiszteleg. Taxi tova. Rendőr a homlokát törli, az égre néz, látszik, hogy a lehető legkacifántosabban káromkodik, de hallani az Ave Maria záróakkordjait halljuk, harmóniumon.

S ezzel Páter Reverendo föláll a kápolnában, mosolyogva átfogja Szépfíú vállát. Frázisként kongó léptekkel távoznak.

Újra a taxik túlkölő zenebonája a Colosseum körül. Az egyiket Páter Reverendo vezeti, integet. Szépfíú, aki immár a Trevi-kút medencéjében ülve épp a kis szőke hátát mossa, leteszi a szappant, és visszainteget. A medence szélén végigbattyog a fehér egér.

Ismét az őrült körverseny. Az autók egymást előzik.

A Trevi-kútnál megjelenik a hűvös mosolyú inas, ugyanaz, mint aki korábban megpezsgőztette a kaktuszokat, s egyetlen ujjmozdulattal magához inti a kis szőkét. Kis szőke anyaszült meztelenül, még szappanhabos háttal a karjába röpül. Inas Grand Marnier-val lemossa kis szőke hátáról a habot, majd hosszú, forró smár.

Az őrült körverseny. Rikkancsok ugrálnak a kocsik közé, a címlapokon öklömnyi betűs szalagcímek.

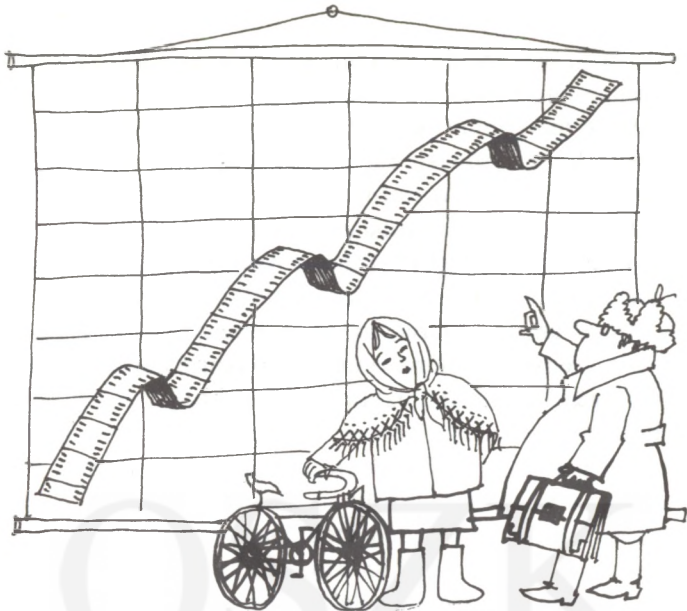
Egyszerre harminc kocsi irtózatos fékcsikorgása. Az utasok kiszállnak, elsőnek Granpiccia grófné, s mindnyájan az újságra merednek. A grófné keresztet vet a pőre keblére, majd egy kékrókát ugyanoda. Abszolút csönd.

Snitt: a bank igazgatói szobája. Az ősök. Az íróasztalon a már látott kétéves gyerek, ezúttal angyalszárnyakkal. Megszólal az Ave Maria, harmóniumon. A kamera most először svenkel a földre, ahol megpillantjuk a szőnyegen fekvő Szépfűt és a jobbjaából kihullt pisztolyt.

Fine.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

Szovjet film

Országos Széchényi Könyvtár

A HÁBORÚS FILMEK KÖZEIT KITÖLTENI HIVATOTT,
MÁSFÉL ÉVTIZEDES IRÁNYZAT:
A TERMELÉSI REALIZMUS

A tajga gyöngye

Rendező: Arkangyalij Vonalasin

Másenyka kucsmásan, csizmában, gyapjúsállal biciklit tol a feneketlen szibériai sárban. Ő maga szerencséire nem feneketlen. Sőt. Ezzel szemben erősen föl van indulva, remeg a bal al-ajka.

Távolban egy fehér irodaépület. Zene: „Volga, Volga”.

Az épületben tanácskozás. Igazgató, főmérnök, egyszerű technikussá visszaminősített volt igazgató, párttitkár, szakszervezeti titkár, ifjúsági titkár, öregségi titkár. Tele hamutartók, üres szamovár. A teremben szinte vágni lehet a füstbe ment éves tervet.

– Nem, Igor Szergejevics, semmiképpen sem költhetünk többet a szerelőcsarnok alapozására. Nem és nem. A minisztérium világosan megmondta.

– Azt is megmondta-e a minisztérium, pontosabban a maga ott dolgozó sógora, kedves Pjotr Ignatyevics, hogy akkor a csarnok viszont nem készül el időre, mely esetben a Konyec-medence nem kapja meg a szükséges csapágyréseket, amelyekkel el kellene látnia a minszki finomhengermű préslemezfuratait? Ha pedig Minszknek nincs préslemezfurata, akkor miből lesz burokpáncélzata Taskentnek, ha szabad tudnom?

– Ez már nem a mi dolgunk, Igor Szergejevics. A mi dolgunk az, hogy ne lépjük túl a beruházási keretet.

Másenyka biciklistül (plusz kucsma, csizma, gyapjúsál) be.

– Nem addig van! És a dolgozók prémiuma, az semmi? Mit szól ehhez a szakszervezet, Piszmogin elvtárs?

Piszmogin előbb félénken az igazgatóra, majd még félénkebben Másenykára, végül hogy fölbátorodjék, a falon lógó Lenin-képre pillant.

– Hisz tudod, gyöngyvirágocskám, hogy prémium csak akkor van, ha betartjuk a tervet.

– Igen? És a nép érdeke? Mit is mondott Lenin elvtárs?

– Hogy a kapitalizmus az imperializmus gyerekbetegsége.

– Na ugye! Hát ezt akarják? És ha Taskent nem jut bu-rokpáncélzathoz, akkor tán jár nekünk prémium?

Másenyka meggyőződésesen vörös arca körül arany dics-fény.

A főmérnök közbeszól:

– Jár, kedvesem. Annak, aki betart, mindig jár. Ha a ter-vet, akkor pláne.

– Vakok vagytok? Hát nem tudjátok, hogy a baloldaliság az empiriokriticizmus legfelső foka? Még az oktalan néző is jobban látja, mi a kiút, mint ti! A szerelőcsarnoknak időre készen kell állnia, méghozzá bevakolt állapotban! Hallottátok? Vakolást mondtam, nem pedig süketelést!

– Na de miből, galambocskám?

– Állíttassa le a tizenkétezer személyes luxusfürdővel kombinált igazgatói fogadócsarnok építkezését, s irányítsa át a kapacitást!

– Micsoda?! Ez az igazgatói tekintély lejáratása! Ezért fegyelmit kapsz, Másenyka!

– Igen? Ahhoz talán a pártszervezetnek is lesz egy-két szava. Lássuk, mit szól a dologhoz Maxim Odavisszarionovics.

– Hm. Nehéz kérdés, Mása. Meg kell fontolni. Az igazga-tói tekintély, az bizony fontos, Mása. Legalábbis, amíg az igazgató a helyén van. Én meg csak egy kis üzemi titkárocs-ka vagyok, nem területi...

Másenyka kigombolja a zubbonyát, kebléből egy halom írást vesz elő, s az asztalra vágja: – Nesze a szerelmes levele-id, te gyáva! Végeztünk! A gyereket pedig majd fölneveli a területi pébé!

– A gyerekem?!? Hogyan? Hát mégis megszülted?

– Bánom is én már, ha mindenki megtudja! A párt! A kormány! Brezsnyev elvtárs! A feleséged!

Óriási zűrzavar, mindenki föláll és egyszerre beszél. Senki nem veszi észre Deuszex Masinov elvtársat, a területi pártbizottság titkárát, aki belép, leül, s egy ideig mosolyogva hallgatja a hangzavart.

– No, elvtársak, azt hiszem, itt egy kissé megromlott a közösségi szellem.

Mindenki elhallgat és rámered.

– A dolgok, elvtársak, nem egyszerűek. Nem egyszerű a mi életünk. Ez a kor, elvtársak, sokkal bonyolultabb annál, semmint. Ami még nem jelentheti azt, persze. Ő nem, elvtársak, egyáltalán nem! Ezt mindig szem előtt kell tartanunk.

Megtörli a szemüvegét, visszateszi.

– Aki a közéletben elmagányosul, elvtársak, az a magánéletben előbb-utóbb közösülni fog! Az elvtársak, ha jól hallottam, itt ki akarnak önteni egy gyereket holmi fürdővíz kedvéért? Nagyon jó. De hát mire vezet ez, elvtársak? Kérem én: mire? Nos, öntsünk tiszta fürdővizet a nyílt kárttyák közé! Itt a kezemben a leirat az ön leváltásáról, Pjotr Ignatyevics. Az ön által kifűrt Igor Szergejevics visszakapja posztját. A fogadócsarnok építkezését leállítjuk. Maxim Odavisszarionovicsot megkérjük, mondjon le önként az üzemi párttitkárságról Másenyka, a tajga gyöngye javára, továbbá a jövőben szálljon magába és a hitvesi ágyba. Gyermekeit a párt a sajátjának tekinti, Másenykát pedig a személyemben feleségül veszi. Az értekezletet berekesztem, a többiek már úgymint rég berekedtek. És most mindenki képességei szerint a zárómontázsba, elvtársak!

Montázs: épül a szerelőcsarnok. A szereplők zengő ének-
szóval betont kevernek, tajgát tolnak, téglát, vascsövet ado-
gatnak. Köztük Másenyka kucsmásan, biciklivel és idvezült
mosollyal. A sár eltűnt, ragyogó tavasz van.

Valahol, egy Lenin-kép alatt Deuszex Masinov elvtárs
mosolyogva magasba emeli Másenyka kisfiát.

Konyec.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

Francia filmek

Országos Széchényi Könyvtár
HÁBORÚ ELŐTT:
A SZAJHA-PART FÖLFEDEZÉSE

Ködös kiutak
Rendező: Bouteille de Calvados

Párizs, esti Szajna-part. Halászkok, rakodómunkások. Bisztró.

Belép Marcel, csíkos trikóban, fején ellenzős sapka, szája szélén kialudt csikk, még szeredáról. Másik szájszélével egy Pernod-t rendel. Jaquetot, a félszemű bisztrós kitölti.

– A lányod? – kérdi Marcel.

– Jean-Louis – kacsint hiányzó félszemével a bisztrós.

Snitt. – Jean-Louis! – piheg a bisztrós lánya, Marie, egy kétméteres szabadalmi ügyvivőre. Rajta az utcalányok egyszerű, mégis visszafogott bájú ruházata: köldökig érő miniszoknya, erősen dekoltált bugyi. – Édes Jean-Louis, aranyos voltál, hogy nekem ajándékoztad azt a cuki kis gyöngyházberakásos pisztolyt, és becsszóra kinyírom vele az öreget, de előbb ígérd meg, hogy holnap megveszed nekem azt a kis kalapot!

– Szóval csak a kalapért, te ócska szajna!

– Dehogyan. – Lesütött szem. – A vacsoráért is. Az a homár! Te olyan disztिंगvált vagy, Jean-Louis!

– Ugye? Hát észrevetted? Mégis észrevetted? Szerelmem!

Marie és Jean-Louis a Marie-hídon. (Jean-Louis híd egész Párizsban nincs.) Fél csók. Marie elfordítja a fejét, Jean-Louis szájjal a nyakába esik. Marie közben – szakmai ártalom! – egy gabonaügynök külsejű szembejövőre kacsint. Gabonaügynök megtorpan, fölméri az óriást, s a lehető leg-sürgősebben kereket old az ég vizében.

A hídfőnél föltűnik. Marcel. Kezében kés.

– Most véged, csibész!

(Hogy miért csibész, nem tudni; végtére is Marie minden, csak nem csibe.)

– Marcel, ne!

De Marcel igen. Pengevillanás. Több ügyet a szabadalmi ügyvivő már a bűdös életben nem visz, bűdös élet híján. Teteje fölött hosszú csók.

– És most? Bedobjuk?

– Muszáj.

Csobbanás.

Szajna-part, éjszaka. Az egyik halász izgatottan mutatja hálójában a kétméteres hullát: – *Sacré nom d'une pipe!* Ez az én formám! És én, aki már azt hittem, bálnát fogtam!

Snitt. Morel felügyelő a félszemű bisztrós és egy pohárka Dubonnet előtt.

– Hát nem a maga lányával járt?

– Már egy ideje nem, m'sieur.

– Marcelt fedezi, Jaquetot?

– Úgy nézek én ki? Hisz tudja, Marie csak a mostohalányom.

– Na és?

– Miért fedezném Marcelt, amikor Marie minden éjjel velem hál?

– Szóval maga ölte meg a pasit?

– Ejnye már, felügyelő úr! Hát így érvelnék én akkor? Törődöm is én azzal, mit hányszor és kivel csinál az a ringyó napközben! Még ha tízezer frankról volna szó, nem mondom, kísértésbe esnék... De egy ilyen kis szotykáért?

– Kár falazni, Jaquetot. Van a maga számára egy fogadásom. Figyeljen csak ide.

Snitt. Nyári este. Suhanó sétahajó jó a Notre-Dame felől. Marcel sötéten rója a rakpartot Marie-val.

– Most mi lesz? Az a rohadt Morel mindennap szorongatja Jaquetot-t.

– Ő meg engem, a mocskos! Csak mert födelet ad a fejem fölé! Elegem van ebből az életből, Marcel! Én tisztának születtem, és tisztán a tiéd akarok lenni!

– Szóval... ma éjjel?

– Ma éjjel.

Éjszaka. A már zárt bisztró. Kulcs, bemennek. Marie belülről bezárja az ajtót. Marcel a holdfényes pultnál tölt ma-

gának egy Pernod-t. Majd még egyet. Egy harmadikat. Mikor már csuklik, fölsettenkednek a recsegő falépcsőn.

– Te vagy az, Marie?

– Ki más volna?

Nyílik az emeleti ajtó. Marie a lépcső tetején a falhoz lapul, utat engedve Marcelnak. Marcel a kivilágított szobába lép, kezében a már ismert kés. Jaquetot hangja: – Segítség!!! Gyilkos!!!

– Vége a játéknak, Marcel – kapja el a férfi kést emelő kezét Morel felügyelő, aki most az ajtó mögül lép elő (főfelügyelővé). – Tudtam én, mire készülsz, mon vieux! Az én eszemen akartál te túljárni?

Megbilincseli az összeomló Marcelt. Jaquetot ismét kacsint egyet a hiányzó félszemével, s hangtalanul vihog.

Hirtelen dörrenés. Ritmikus puffanások, Marie legurul a lépcsőn. Jaquetot rémületében a megmaradt félszemével kacsint, amire az egész filmben nem volt példa.

Morel fölvesz a földről egy gyöngyházberakásos pisztolyt.

– Mondtam én, Jaquetot, hogy kár falazni. Most majd kihez kezd éjszakánkint? Na, gyerünk, Marcel fiam.

De Marcel lecövekel a lány mellett, kiből most készül végképp elszállni a lélek.

– Mar...cel... drágám... én csak... veled... akarok...

Érthetetlen bugyborgó hang, majd csönd. – Vége – motyogja Marcel.

S ezt a megjelenő felirat csak megerősíti.

A Fekete Tulipán

Rendező: Tout-Égal

Három poroszló, lóháton. Elügetnek egy szénakazal mellett, ahol Sabine alszik. Fehér ingváll, térd fölé gyűrődött szoknya: arrébb a kazalba döfve vasvilla. A poroszlók megállnak, leugranak, s hangoskodva nekiesnek Sabine-nak.

– Jesszasz Marie! – sikolt a lány.

– Ejnye, szépségem, csak nem félsz három ilyen deli vitéztől?

A lármára előriszálkodik a tanyáról egy dagadt gazda, Sabine apja. A poroszlók kardot rántanak, bekergetik a csűrbe. Míg vele vannak elfoglalva, az istálló felől hunyorogva, kissé együgyűn Pierre, a lovászfíú csalinkázik a kazalhoz. Megsimogatja Sabine-t. Csók.

A poroszlók most őt veszik üzőbe. Pierre fölkapja a vasvillát, körbeforog vele, lekasálja mindhármat. Azok föltápaszkodnak, kergetni kezdik. Pierre bemenekül az istállóba. A három poroszló az istálló felé rohan, de épp mikor elérnék az ajtaját, azon lóháton kivágtat az üldözött, s az üldözők háromfele buknak.

Mire talpra kászálódnának, Pierre a nyergébe fölkapott Sabine-nal már messze jár. A gazda, még egyre a fenekét tapogatva, kilép a csűrből:

– Na, vitéz urak, most jobb?

Pierre és Sabine egy bokor tövében. A hajadon még mindig olyan rémült, hogy azt se tudja, fiú-e vagy lány. Pierre segít eligazodnia a kérdésben. Már éppen teljesen el vol-

na igazítva, amikor megjelenik három testőr, akiket az uralkodó, XIII. Lajos bízott meg azzal, hogy a Richelieu bíboros titkos levelével Anglia felé útnak indult három poroszlót ártalmatlanná tegye, s tőlük a levelet visszaszerezze. Az se baj, ha a poroszlókból ezenközben oszló por lesz, akad belőlük az udvarnál elég.

– Hé, ti! Ha befejeztétek, majd mondjátok meg, hogy nem láttatok-e erre felé három erősen poroszló kinézetű poroszlót!

– Kis híján még éreztük is őket! Ha akarjátok, én kézrekerítem nektek a jómadarakat, csak előbb biztonságba helyezem Sabine-t Chabrol apónál, a szénégetőnél. Az olyan vén, hogy a hamut is mamusznak hordja. Az egyetlen ember, akinél az én Sabine-om biztonságban lehet.

Az atyai, sőt ükai Chabrol apó befogadja a lányt, Pierre-re pedig, hogy a bíboros legényei föl ne ismerhessék, rátukmálja fiatalkori fekete öltözkését, melyet ráhímzett fekete tulipán ékesítene elöl, ha színe elütne a ruházatétól.

– Tudod, fiam, valaha én voltam a környék rettegett igazságosztója, a Fekete Tulipán, most már elárulhatom. Ehun a fekete álarcom is, mostantól a tiéd. Így nemhogy az ellenség nem ismer föl, de még a hülyébb néző sem, meglásd.

A három testőr és Pierre – immár mint Fekete Tulipán – Sabine apjának tanyáján. A gazda, aki nem ismeri föl a fekete álarc mögött lovászát, elmondja, hogy hallotta, amint a poroszlók egymás közt megbeszélték: „A Királyné Alsószoknyájához” címzett fogadóban szállnak meg éjszakára.

A poroszlók. Egy erdei ösvényen ügetnek.

– Jó húzás volt a gazda előtt a fogadót említeni. Az a három ütődött testőr most bizonyára ott fog keresni minket.

– Jó, jó, de hol háljunk meg?

– Hát ott, ni! Ha nem csalódom, azt a lakosztályt egyenest nekünk építették.

A lakosztály: Chabrol apó kunyhója. Ahol is Sabine kinéz az ablakon, s fölsikkant: „Jesszasz Marie, megint ők!” Chabrol apó is kinéz (bár elég rosszul), s hadarni kezd:

– Ihol szegény jó feleségem (Isten nyugosztalja haló poraiban!) piacoló ruhája, húzd magadra gyorsan! A nagy hárászkendőt is! Ott egy kosár tojás, azzal elindulsz a faluba. Ha megszólítanak, meg sem állsz, csak rájuk rikácsolsz, s még tovább. A faluban „A Királyné Alsószoknyájához” címzett fogadóban szállsz meg, itt van három arany meg egy ady, la. Ott megvársz.

Sabine mint kofa, kilép a kaskával.

– Itthon van-e az urad, nénike? – kérdi az egyik poroszló.

Rikács, gesztikula. Sabine elcsörtet. A három hahotázva kopog be Chabrolhoz.

Snitt. „A Királyné Alsószoknyája”, mint rendesen, most is tele van. A poharazó vendégek közt ül Pierre is, mélyen a szemébe húzott kalpaggal. Belép Sabine, arcát a hárászkendő rejti.

– Nem árt, ha veszünk néhány tojást az útra – így az egyik testőr.

– Anyókám, ide! Hogy a tojás? – érdeklődik Pierre.

Sabine fölismeri a hangjáról, ledobja a hárászkendőt, Pierre a kalpagot, mindkettő a tartózkodást. Lelkendezés, csók. Sabine mindent elmond.

– Rajtuk ütünk Chabrolnál!

– Mindjárt, feleim – szól a Fekete Tulipán. – De már kifizettük a szobát, nemde? Akkor pedig élek az alkalommal, s előbb megfiatalítom ezt a vénasszonyt. Utóvégre ez egy francia film, nem?

Pierre és Sabine eltűnik az emeleten.

A poroszlók a szénégetőnél lefekvéshez készülődnek.

– A levél megvan?

– Meg hát. Itt van a párnám alatt, a pisztolyom mellett.

– Ezek most jól pofára esnek a fogadóban, haha!

A fogadó. A fogadós egy paraszttal malmozik, a három testőr az ujjával. Már pityókosak.

– Ez már három és fél órája fiatalítgat! Nem bírom tovább!

– Én sem. Elnyom az álom. Szegény embert még az ágy is húzza.

– Az semmi. Engem már az asztal is.

Az utóbbira borulva elalszanak. Lejön Pierre Sabine-nal. Óvatosan, nehogy a testőröket fölébresszék, kiosonnak a fogadóból.

A hortyogó poroszlók. Belép az álarcos Fekete Tulipán. Sorban benyúl a párnák alá, elszedi a pisztolyokat. Megtalálja a levelet is, zsebre gyűri. Aztán a levegőbe lő. A poroszlók gatyában kiugrálnak az ágyból. Pisztolyukhoz kapnának – hiába.

– Szent Pelagéjára! A Fekete Tulipán!

Pierre fölkapja felsőruhájukat, s távozik. A kapuban odaint a vigyorgó Chabrol apónak, s lóra kap Sabine-nal. A három poroszló, továbbra is fogyatékos öltözékben, kiszalad a ház elé, ahol Chabrol apó a rémültet játszva hebegi: „Jóságos ég! Kis híján megölt!”

A király trónterme. A trónon a király, mellette, egy kissé lejjebb, a bíboros. Belép a Fekete Tulipán, térdet hajt, majd átadja a levelet.

– Felség! Három testőre egyelőre A Királyné Őfelsége Al-

sószoknyájában a fáradoalmait piheni ki, de általam ezt az üzenetet küldi.

Lajos gúnyosan pillant Richelieu-re. Emez föláll, kitámo-lyog.

– Fiammá fogadlak ! – mond a király. – Sabine természetesen királylány lesz, a vén Chabrol fő udvarmesterem, a néző pedig boldog, s nem kérdi, miért nem emelik a munkanélküli segílyt. N'est-ce pas ?

Fin.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

HÁBORÚ UTÁN 2.:
AZ „ÚJ” REGÉNY

**Az ismeretlen tavalyi nő
Marienbadban**

Írta és rendezte: Snobbe-Grillet

Fényes kaszinó. Estélyi ruhák, szmokingok. Egy rulettgolyó futása. Fekete hajú férfi elővillantja hófehér fogsorát. Krupiélapát fekete hajú férfi elé tol egy egész zsetonhalmot.

A parkban egy ismeretlen nő (már tavaly is az volt) egy

kutyával. Lehet, hogy a kutya se ismeri, ám erre nézvést speciel nem tudni biztosat. Szembe jó egy másik nő, kutya nélkül. Egymástól öt lépésnyire megállnak, hosszan nézik egymást. Majd továbbhaladnak.

Kaszinóból fekete hajú férfi a parkba lép. Összetalálkozik kutyátlan nővel, aki viszont a kaszinóba tart. Egymástól öt lépésnyire megállnak, hosszan nézik egymást. Majd továbbhaladnak.

Kutyátlan nő a kaszinóbeli játékasztalnál sokatmondóan összenéz krupiéval. Aztán a ruletfgolyó az útjára indul.

Parkban kutyás nő és fekete hajú férfi összetalálkozik. Öt lépésnyire egymástól megállnak, hosszan nézik egymást. A feszültség már-már elviselhetetlen lehet; mi ebből sajnos ki maradunk. Majd mindketten továbbhaladnak.

A nézők zöme szintén. Ők már nem fogják látni az alábbiakat:

A parkon napszemüveges dada sétál keresztül, gyerekkocsival. Egy Minerva-szobortól öt lépésnyire megáll, hosszan nézi a szobrot, majd továbbhalad. A szobor nem.

Krupié odakacsint a kaszinó detektívjének. Detektív kutyás nő után indul. Tőle öt lépésnyire oszlop mögé húzódik, hogy ne vegyék észre. Hosszan nézi az oszlopot. Kutya megfordul, szimatol, hosszan nézi az oszlopot. Majd fölemeli hátsó lábát. A detektív nem. Nő és kutya tovább. Oszlop nem.

Fekete hajú férfi parkban szembe szemüveges dadával. Öt lépés, farkasszem, tovább.

Dada gyerekkocsival be rulettasztalhoz. Fölteszi a pólyást a piros 25-ösre. Ruletfgolyó futása.

Kutyás nő egy oszlop mögött. Detektív egy másik oszlop mögött. Kutyátlan nő detektív mögött. Csecsemővisítás.

Rulettgolyó a fekete 18-ason. Krupiélapát besöpri a síró pólyásbabát.

Fekete hajú férfi a parkban megdermed.

Kutya kitepi magát pórázostul, a rulettszoba felé rohan. Exkutyás nő ájultan összerogy. Detektív megfordul, hosszan összenéz eleve kutyátlan nővel. Alig észrevehető bólintás.

Minerva-szobor előtt fekete hajú férfi fekszik, kezében füstölgő revolver.

Rulettasztalnál egy széken a kutya ül és vonít. Hogy mennyit vesztett, nem tudni.

Moziban a néző szintén ül, s kis híján maga is vonít. Hogy ő mit vesztett, pontosan tudjuk : a jegy árát meg hitét az „új regény”-ben, úgy is mint „antifilm”-ben. Amelynek immár végérvényesen :

Fin.

Tartalom

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

Kortársaink

Bari Károly / 7
Dénes Zsófia / 10
Esterházy Péter / 19
Gáll István / 24
Galsai Pongrácz / 29
Illyés Gyula / 35
Janikovszky Éva / 42
Kardos G. György / 47
Karinthy Ferenc / 53
Kurucz Gyula / 58
Nagy László / 64
Nemeskürty István / 68
Pilinszky János / 74
Sándor György / 78
Spiró György / 83
Szabó Magda / 89
Tandori Dezső / 94
Ungvári Tamás / 99
Vas István / 103

Klasszikus magyar költők

Csokonai Vitéz Mihály / 115
Arany János / 118
Ady Endre / 120
Kosztolányi Dezső / 122
Szabó Lőrinc / 124

Klasszikus külföldi költők

François Villon /	133
William Shakespeare /	140
John Donne /	142
Percy Bysshe Shelley /	145
Heinrich Heine /	148
Gérard de Nerval /	151
Charles Baudelaire /	153
Emily Dickinson /	155
Paul Verlaine /	157
Arthur Rimbaud /	159
Georg Trakl /	162
Szergej Jeszenyin /	164
Federico García Lorca /	166

Így forgattok ti

Magyar filmek /	171
Olasz filmek /	178
Szovjet film /	186
Francia filmek /	191

Szépirodalmi Könyvkiadó
Felelős vezető Illés Endre igazgató
82-4523 – Szegedi Nyomda, 1983
Felelős vezető Dobó József igazgató
Felelős szerkesztő Benedek Mihály
Képszerkesztő Zsoldos Vera
Műszaki vezető Ginács László
A kötetet M. Beck Anna tervezte
Megjelent 10,53 (A/5) ív terjedelemben
ISBN 963 15 2402 7/Sz 3802-I-8384

